

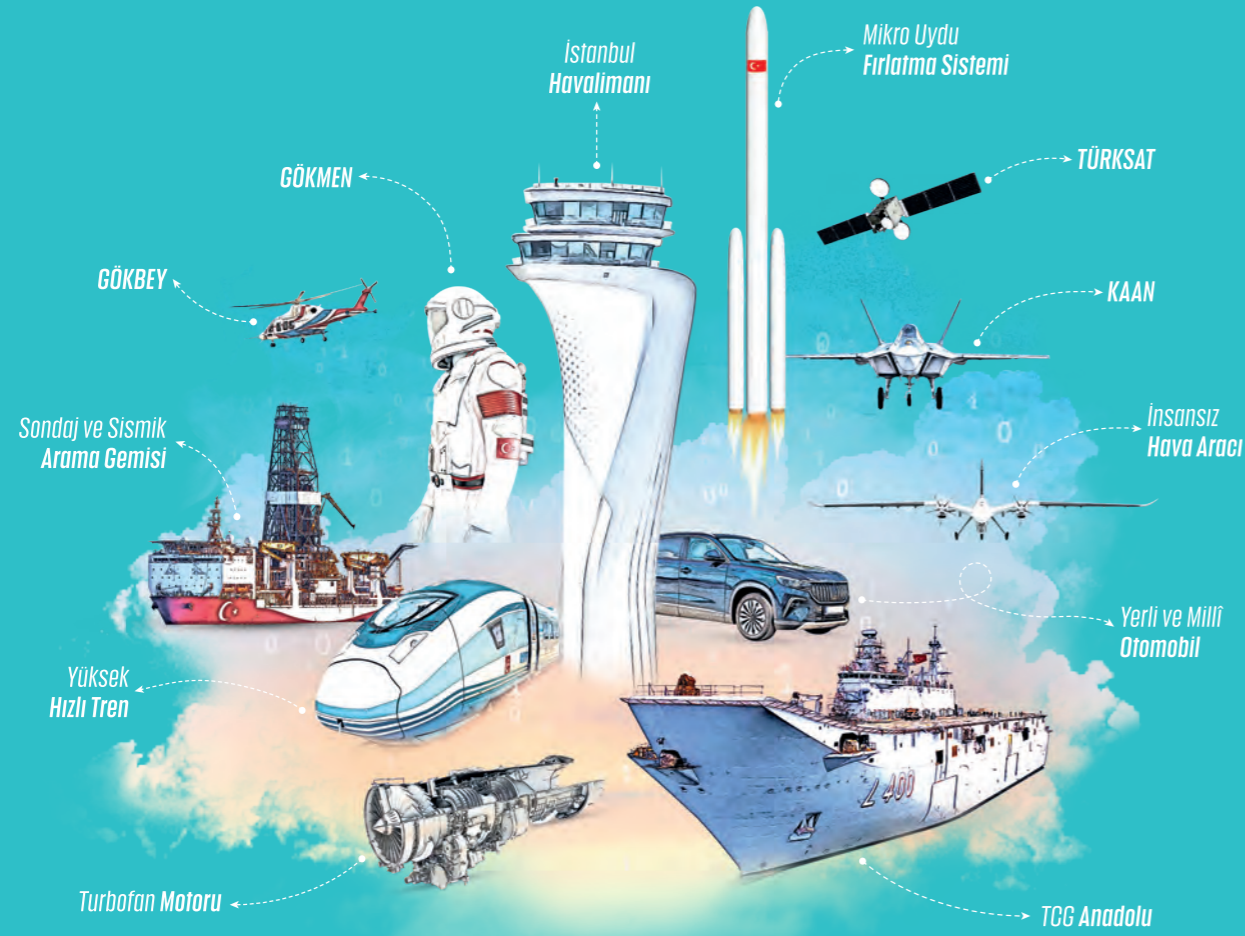
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla
ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

**BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.**

ISBN: 978-975-11-7974-6

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin
İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşınması Zorunlu Değildir.

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
İNŞAAT TEKNOLOJİSİ ALANI

MÜZE VE KONSERVASYON

11 12

DERS
MATERYALİ

İNŞAAT TEKNOLOJİSİ ALANI

MÜZE VE KONSERVASYON

11-12

DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
İNŞAAT TEKNOLOJİSİ ALANI

MÜZE VE KONSERVASYON
11-12
DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Nilgün AYAN
Onur YILDIRIM

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 8817
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ .....: 2702

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı

Pınar KILIÇ

Program Geliştirme Uzmanı

Fulya ÖLKEN

Rehberlik Uzmanı

Sema BAYRAKTAR

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Yasemin Duygu ESEN

Görsel Tasarım Uzmanı

Yasemin ÖZKARABULUT

ISBN: 978-975-11-7974-6

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

BASKI

Ayrıntı Basım Yayım ve Mat. Hiz. Sanayi Ticaret A.Ş.
Saray Mahallesi 126. Cadde No: 20
Kahramankazan/Ankara
Sertifika No: 49599

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlähî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vedd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlähî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

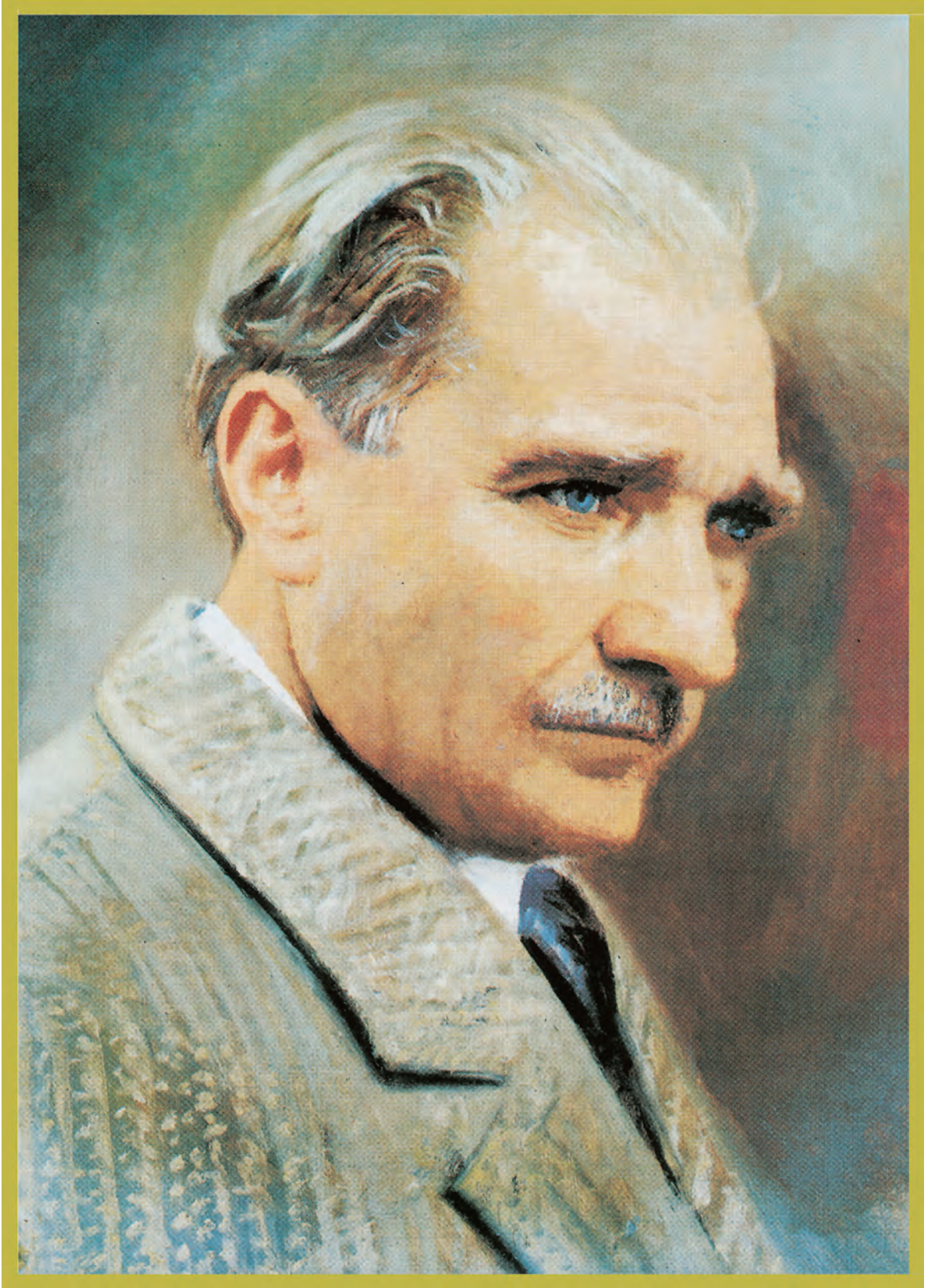
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaî bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI	10
----------------------------------	----

MÜZECİLİK VE TARİHSEL GELİŞİMİ	14
1.1. OSMANLI DÖNEMİ MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ	15
1.1.1. Osman Hamdi Bey ve Şeker Ahmet Paşa	20
1.2. CUMHURİYET DÖNEMİ MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ	30
1.3. DÜNYA MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ	34
1.4. MÜZECİLİK İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELERİN İNCELENMESİ	38
1.4.1. Asar-ı Atika Nizamnamesi	39
1.4.2. 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	39
1.4.2.1. 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu	39
1.4.2.2. 2863 Sayılı Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu	44
1.5. MÜZECİLİK VE KORUMA ALANINDAKİ ULUSLARARASI KURULUŞLARIN LİSTELENMESİ	51
Nitelikli İnceleme, Gözleme, Araştırma Soruları (NİGA)	73
1. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	74

MÜZE YAPILARI VE SERGİLENEN ESERLER	78
2.1. MÜZE YAPILARININ TÜRLERİNİN İNCELENMESİ	78
2.1.1. ICOM'a Göre Müze Türleri	78
2.1.2. UNESCO'nun Belirlediği Gruplamaya Göre İlgili Oldukları Bilim Dallarına Göre Müze Türleri	79
2.1.3. Koleksiyonlarına Göre Müzeler	79
2.1.4. Müze Yapıları	91
2.2. MÜZELERİN İŞLEVLERİ VE GÖREVLERİ	94
2.3. MÜZELERDE ESER SERGİLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR	104
2.4. MÜZE KOLEKSİYONLARININ BOZULMA ETKENLERİNİN İNCELENMESİ	125
Nitelikli İnceleme, Gözleme, Araştırma Soruları (NİGA)	150
2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	151
SÖZLÜK	153
CEVAP ANAHTARI	155
KAYNAKÇA	156

DER S MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

Öğrenme biriminin adını gösterir.

Öğrenme biriminde neler öğrenileceğini gösterir.

Öğrenme biriminin içeriğine uygun görseli gösterir.

Öğrenme biriminin konularını gösterir.

Temel kavramları gösterir.

Hazırlık çalışmaları sorularını gösterir.

Bu alanda okuyucu ile taratarak resim, video, animasyon, sorular, soru çözümleri gibi ilave kaynaklara ulaşabileceğiniz karekod bulunmaktadır. Detaylı bilgi için: <http://kitap.eba.gov.tr/karekod>

Gezelim Görelim bölümünü gösterir.

Bilgi Kutusu bölümünü gösterir.

Araştırma Soruları bölümlerini gösterir.

Ana konu başlığını gösterir.

2. MÜZE YAPILARI VE SERGİLENEN ESERLER

Müze sadece eserleri bir yere değil, aynı zamanda bu eserlerin sergilenmesi için uygun alanlar da sağlar. Müze yapıları, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar. Müze yapıları, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

2.1.1. KONUYA GÖRE MÜZE TİPLERİ

Müze türleri, sergilenen eserlerin konusuna göre sınıflandırılır. Müze türleri, sergilenen eserlerin konusuna göre sınıflandırılır.

Bilimsel araştırma müzesi	Tarihi müze	Sanat müzesi
Doğa müzesi	Çocuklar için müze	Özel müze

(Şekil 2.1.1: Müze türleri)

Şema bölümünü gösterir.

Araştırma Deseni bölümünü gösterir.

ARAŞTIRMA DESENİ

Müze araştırma deseni, müze yönetiminin, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

- Müze araştırma deseni, müze yönetiminin, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.
- Müze araştırma deseni, müze yönetiminin, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

MÜZE EĞİTİMİ KÖŞESİ

Müze eğitimi köşesi, müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

(Şekil 2.3: Müze eğitimi köşesi)

Müze Eğitimi Köşesi bölümünü gösterir.

Sıra Sizde bölümünü gösterir.

SIRA SİZDE

Müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

MÜZE DURAĞI

Müze durağı, müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

(Şekil 2.4: Müze durağı)

Müze Durağı bölümünü gösterir.

Konularla bağlantılı Okuma Parçası bölümünü gösterir.

OKUMA PARÇASI

Müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

TARİHİ ÇARŞIHAANE MÜZESİ

Müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

(Şekil 1.4: Tarihi Çarşıhaneye Müzesi)

Bu ders materyalinde ölçü birimlerinin uluslararası kısaltmaları kullanılmıştır.

Etkinlik bölümünü gösterir.

ETKİNLİK

Müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

ETKİNLİK ADI: ÖZEL MÜZEMİN İZLENİMİ

Müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

(Şekil 1.4: Etkinlik)

Ölçme ve Değerlendirme bölümünü gösterir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Müze ziyaretçilerine, sergilenen eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve ziyaretçilerin bu eserlerle etkileşim yapmasını sağlar.

1.

ÖĞRENME BİRİMİ

MÜZECİLİK VE TARİHSEL GELİŞİMİ

KONULAR

- 1.1. OSMANLI DÖNEMİ MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ**
- 1.2. CUMHURİYET DÖNEMİ MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ**
- 1.3. DÜNYA MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ**
- 1.4. MÜZECİLİK İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELERİN İNCELENMESİ**
- 1.5. MÜZECİLİK VE KORUMA ALANINDAKİ ULUSLARARASI KURULUŞLARIN LİSTELENMESİ**

TEMEL KAVRAMLAR

- Müze, müzecilik, müzeciliğin tarihsel gelişimi, Osmanlı dönemi müzeciliği, Cumhuriyet dönemi müzeciliği, Dünya müzeciliği, müzecilik ve koruma, müzecilikte ve koruma alanında uluslararası kuruluşlar

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Müzecilik Hakkında Genel Bilgiler
- Osmanlı Dönemi Müzeciliği
- Cumhuriyet Dönemi Müzeciliği
- Dünya Müzeciliğinin İncelenmesi
- Müzecilik ile ilgili Yasal Düzenlemeler
- Müzecilik ve Koruma Alanındaki Uluslararası Kuruluşlar

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Müze sizin için ne ifade ediyor? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Müzelerin eğitim, bilgilendirme ve tanıtım amaçlı yararlandıkları görsel iletişim tasarımı ürünlerinin dünyada ve Türkiye'deki özgün örneklerini araştırınız. Daha önce adını duyduğunuz veya gittiğiniz müzeleri arkadaşlarınızla paylaşınız

MÜZECİLİK VE TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanoğlunun beslenme, barınma, korunma gibi temel ihtiyaçlarını karşılama güdüsüyle başlayan toplama ve biriktirme isteği; yüzyıllar içinde her türlü nesne ve sanat eserini içeren büyük bir birikim meydana getirmiştir. Bu birikimin temelinde yer alan toplama etkinliği; belli bir amaca yönelik, düzenli ve sistemli bir eyleme dönüştüğünde önce koleksiyonların sonra da günümüz müzelerinin çekirdeğini oluşturmuştur.

ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi), müzeyi “İnsan ve yaşadığı çevrenin somut olan ve somut olmayan mirasını inceleme, eğitim ve zevk alma amacıyla toplayan, koruyan, araştıran, ileten ve sergileyen, toplumun ve gelişmesinin hizmetinde, halka açık, kâr düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurumdur.” şeklinde tanımlamaktadır. Müzelerin amacı; insanlığın doğal, sanatsal, bilimsel ve kültürel değerlerini halka ve gelecek kuşaklara aktarmak üzere toplamak, bilimsel yöntemlerle değerlendirerek bilginin gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamak ve toplumun gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Müze kelimesi, köken olarak Yunan mitolojisindeki “mouseion”dan (moseyon) gelir. Yunan mitolojisinde mouseion; müzlerin yaşadığı yer, müzlere adanmış olan anlamındadır. Bu terim Antik Yunan’da tapınak, dağ, kır, bahçe gibi mekân ve festival, şenlik, kitap vb. kavramlar için de kullanılmıştır. Müzler (musalar) ise esin perileridir. Baş tanrı Zeus ile bellek tanrıçası Mnemosyn’in kızlarıdır. Dokuz kardeşirler ve dokuz müzden her biri, ayrı bir yaratıcı uğraşı temsil eder.

Müzeler Neden Önemlidir?

Aşağıda verilen müzenin önemi ile ilgili maddeler hakkındaki görüşlerinizi sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

Müzelerin Önemi

Müzelerin önemi aşağıda sıralanmıştır.

- Müzeler, ulusların ve insanlığın toplumsal hafızasıdır.
- Kültürler arası iletişim ve etkileşim için eşsiz mekânlardır.
- Güzel olandan zevk almak ve estetik algıyı geliştirmek için gereklidir.
- Sosyal öğrenme alanlarıdır.
- Çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin eğitimi için tamamlayıcı bir unsurdur.
- Tarihî bir dönemi, eseri veya olguyu incelemek için en uygun ortamdır.

1.1. OSMANLI DÖNEMİ MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Eski Türk devletlerinde hediye edilen veya savaşta ele geçirilen eşyaların sarayda saklanması bir gelenek hâline gelmiştir. Müzecilikle ilgili ilk uygulama Anadolu Selçuklularının Antik Devir heykellerini Konya Kalesi surlarında kullanmasıdır. Diğer dönemlerde olduğu gibi Osmanlı Dönemi'nde de müzecilik önemli bir gelenek olarak devam etmiştir.

Osmanlı Dönemi müzeciliğinin kronolojik sıralaması aşağıda başlıklar hâlinde açıklanmıştır.

1. Aşama: Ahmet Fethi Paşa ile Osman Hamdi Bey Dönemi'ne Ait Çalışmalar

- Selçuklular Dönemi'nde Konya Alaeddin Tepesi'nin etrafı surlarla çevrilirken duvarlarda önceki dönemlere ait taş eserler kullanılmıştır.
- İstanbul'un Fethi'nden sonra Fatih Sultan Mehmet, toplanan birçok mimari eseri sarayın avlusunda toplamıştır.
- Ülkemizde ilk müze 1846 yılında Tophane-i Amire Müşiri Ahmet Fethi Paşa tarafından İstanbul Aya İrini Kilisesi'nde kurulmuştur.
- İlk müze, Mecmua-i Asar-ı Atika (Eski Eserler Koleksiyonu) ve Mecmua-i Eslihai Atika (Eski Silahlar Koleksiyonu) adı verilen iki bölümden oluşur. Kurulan bu ilk müze daha çok bir depo görünümündedir.
- 1869'da Müzehane adı "Müze-i Hümayun" (İmparatorluk Müzesi) olarak değiştirilmiştir.
- Müze müdürlüğüne 1869 yılında Galatasaray Lisesi tarih öğretmenlerinden Edward Goold getirilmiştir.
- 13 Şubat 1869 tarihinde Asar-ı Atika Nizamnamesi yayımlanmıştır. Nizamname'de Maarif Nezaretinden izin alınmadan kazı yapılamayacağı, kazı sonucu bulunan eserlerin başkalarına satılabileceği ancak yurt dışına çıkarılamayacağı, şahısların kendi mülklerinin içinden çıkan eserlerin kendi malı olacağı, sikkelerin yurt dışına çıkarılabileceği, bir devlet tarafından resmen eski eser talebi hâlinde olabilecek iltimas kabulünün yalnızca padişaha ait olduğu belirtilmiştir.
- 1871 yılında Ali Paşa'nın yerine Mahmut Nedim Paşa geçince müze müdürlüğünü kaldırmıştır.
- Ressam Teranzio eserlere bir yıl muhafızlık yapmıştır.
- 1872 yılında Ahmet Vefik Paşa müze müdürlüğünü yeniden kurarak müze müdürlüğüne Avusturya Lisesinin Müdürü Alman Dr. Philipp Anton Déthier'i getirmiştir (Filip Anton Detiyır).
- Déthier, müzeye yeni eserler kazandırmaya ve mevcut eserlerin tasnifini yapmaya çalışmıştır.
- Müze 1875 yılında Çinili Köşk'e taşınmıştır.

Çinili Köşk Müzesi, Fatih Sultan Mehmet'in Topkapı Sarayı'nda yaptırdığı ilk binadır. Girişte 14 sütunlu mermer revak vardır. Sütunlarla hareketlendirilmiş giriş bölümü; üzeri kubbeli, yanlarda tonozlu odalardan oluşan en eski sivil mimari örneklerindedir (Görsel 1.1).

Görsel 1.1: Çinili Köşk Müzesi (İstanbul)

- 1881 yılında ziyaretçilerden para alınmaya başlamıştır.
- Déthier, o zamana kadar hiçbir yasağa bağlı olmayan eski eser kaçakçılığını önleyebilmek amacıyla bir Asar-ı Atika Nizamnamesi (Eski Eserler Tüzüğü) hazırlayarak yürürlüğe koymuştur.
- Tüzük'e göre kazılardan çıkan eserlerin üçte birinin kazı yapana, üçte birinin devlete, üçte birinin de arazi sahibine verilmesi öngörülmüştür. Tüzük'te, yurt dışına eser kaçırılmayacağına dair herhangi bir madde bulunmadığı için yabancılar kazı yaptıkları arazileri satın alarak arazi sahiplerinin hisselerini de yurt dışına kaçırmışlardır. Déthier'in ölümünden sonra (1881) Müze-i Hümayunun başına bir Türk, Osman Hamdi Bey getirilmiştir.
- İlk Türk müzecisi Osman Hamdi Bey, 1881'den 1910 yılına kadar müdürlük yapmıştır. Osman Hamdi Bey'in babası İbrahim Ethem Bey Osmanlı'nın eğitim için Avrupa'ya gönderdiği ilk dört gençten birisidir. Osmanlı ve Batı kültürüyle yetişmiştir. Dâhiliye nazırlığı ve sadrazamlık görevlerinde bulunmuştur. Oğlu Osman Hamdi Bey'in yetişmesinde rol model olarak etkili olmuştur.
- Osman Hamdi Bey, müzeye yeni eserler kazandırabilmek ve eser kaçakçılığının önüne geçebilmek için 1883-1895 yılları arasında Müze-i Hümayun adına kazılar yapmıştır.

- Osman Hamdi Bey ilk kazısını, 1883 yılında Nemrut Dağı'nda yapmıştır (Görsel 1.2).

Görsel 1.2: Osman Hamdi Bey'in 1883'teki Nemrut Kazısı (Adıyaman)

- 1887 yılında Lübnan'da yer alan Sayda şehrinde kazılar yaparak ünlü İskender Lahdi'nin de içinde bulunduğu çok önemli eserleri müzeye kazandırmıştır (Görsel 1.3).

Görsel 1.3: İskender Lahdi'nin bulunduğu yer altı kuyusundan çıkarılışı

- Geniş yankı uyandıran bu keşif onu tüm dünyada üne kavuşturmuştur.
- 1891-1892 yıllarında Muğla-Lagina Hekate Tapınağı'nda kazı yapmıştır.
- Planları mimar A. Vallaury tarafından çizilen Türkiye'nin ilk müze binası olan Müze-i Hümayun/ İmparatorluk Müzesi (İstanbul Arkeoloji Müzesi) 13 Haziran 1891 yılında hizmete açılmıştır.
- Osman Hamdi Bey, yaptığı kazılar ve düzenlemelerle Müze-i Hümayunu dünyanın en önemli birkaç müzesinden biri hâline getirmiştir. Ülkemizde müzeciliğin temeli onun zamanında atılmıştır.

- 1884 yılında eski eserlerin yurt dışına kaçırılmasını önlemek amacıyla bir Asar-ı Atika Nizamnamesi hazırlayarak yürürlüğe girmesini sağlamıştır.
- Nizamname'de kazı yapmak için ruhsat alınması zorunluluğu getirilmiş, kazılarda çıkan tüm eserlerin devlete verileceği ve ülke dışına çıkarılamayacağı belirtilmiştir.
- 23 Nisan 1906 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi'nde Türk-İslam eserlerinin de devlet malı olduğu belirtilmiş ve eski eser ticareti ruhsata bağlanmıştır.
- Cumhuriyet Dönemi'nde de kullanılan Nizamname 1973 yılına kadar tek koruma mevzuatı olma özelliğini korumuştur.
- Osman Hamdi Bey, 1910 yılında arkasında Avrupa düzeyinde bir müze bırakarak vefat etmiştir.

2. Aşama: Halil Ethem Bey ile Cumhuriyetin İlanına Kadar Yapılan Çalışmalar

- Osman Hamdi Bey'in ölümü üzerine yerine kardeşi Halil Ethem Bey getirilmiştir.
- 1910-1931 yılları arasında 21 yıl müze müdürlüğü yapmıştır.
- 31 Temmuz 1912 tarihinde "Muhafaza-i Abidat Hakkında Nizamname" yürürlüğe girmiştir. Nizamname ile taşınmaz kültür varlıklarının korunması amaçlanmıştır.
- 1917 yılında müze dışındaki eski eserleri ve anıtları korumaya yönelik çalışmalar yapmak üzere "Muhafaza-i Asar-ı Atika Encümen-i Daimisi" (Eski Eserler Koruma Kurulu) kurulmuştur.
- Müze-i Hümayun adına Priene, Milet, Efes ve Sard'da kazılar yapılmıştır.
- 1912-1914 yılları arasında Gustav Mendel'e üç ciltlik "Catalogue de Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines" isimli İstanbul Arkeoloji Müzesini dünyaya tanıtan taş eserler kataloğunu hazırlatmıştır.
- Theodor Makridi, 1892-1930 yılları arasında arkeolog-müzeci olarak Müze-i Hümayunda çalışmıştır.
- 1906-1907 ve 1911-1912 yıllarında Almanların Boğazköy'de yaptığı kazılara katılmıştır. Ancak kısa bir süre sonra patlak veren I. Dünya Savaşı nedeniyle kazılara ara verilmiştir.
- Büyük Millet Meclisinin açılışından hemen sonra kurulan ilk hükümet tarafından 10 Mayıs 1920 günü Maarif Vekâletine bağlı olarak "Türk Asar-ı Atikasını Müdürlüğü" kurulmuştur. Müdürlük, her türlü arkeolojik ve etnografik buluntunun toplanması ve korunmasına yönelik çalışmaları üstlenmiştir.
- Atatürk'ün emriyle 5 Kasım 1922 tarihinde Millî Eğitim Bakanı İsmail Safa tarafından "Müzeler ve Asar-ı Atika Hakkında Talimat" başlığı adı altında bir genelge yayımlanmıştır. Türk müzeciliğinin geleceği için önemli bir adım olan bu genelgede müzelerin görev ve sorumlulukları açıklanarak çalışmaların ne şekilde yapılacağı ifade edilmiştir.

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ OSMANLI MÜZECİLİĞİ ALTIN ÇAĞINDA MÜZE-İ HÜMAYUN

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk müzesi olan Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi); bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri olarak bilinen Çinili Köşk, Eski Şark Eserleri Müzesi ve Arkeoloji Müzesi binalarından oluşan yerleşkenin başlangıcıdır.

- Siz de bunun gibi taşınır kültür varlıklarına ait koleksiyonları yerinde veya genel ağ ortamında ziyaret ediniz.
- Ziyaretiniz sırasında edindiğiniz bilgileri kullanarak müzenin 1/100 ölçeğinde krokisini Görsel 1.4'teki gibi hazırlayınız.
- Sınıfta arkadaşlarınıza kroki ile müzeyi tanıtan bir sunum yapınız.

Görsel 1.4: İstanbul Arkeoloji Müzesi krokisi

1.1.1. Osman Hamdi Bey ve Şeker Ahmet Paşa

Görsel 1.5: Osman Hamdi Bey

Osmanlı Dönemi Türk resim sanatının ilk kuşağını oluşturan Osman Hamdi Bey ve Şeker Ahmet Paşa'yı yakından tanımak resim, arkeoloji ve müzecilik alanlarında yapılan çalışmaların bilinmesi, gelecek kuşaklara bırakılan eserlerin korunması açısından önemlidir.

Osman Hamdi Bey (1842-1910)

Osman Hamdi Bey 1842 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisinin (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi), İstanbul Arkeoloji Müzesinin kurucusu, arkeolog ve ressamdır. Paris'te hukuk eğitimi alırken resme olan ilgisi nedeniyle Paris Güzel Sanatlar Okuluna devam etmiştir (Görsel 1.5).

Kaplumbağa Terbiyecisi, Arzuhâlcı, Kur'an Okuyan Hoca, Silah Taciri, Leylak Toplayan Kız, Şehzadebaşı Camisi Avlusunda Kadınlar, Feraceli Kadınlar, Mimosalı Kadın, Mihrap önemli eserlerindedir.

Osmanlı Dönemi'ndeki sosyal yaşamı, dönemin kültürünü, sanatını, müziğini, giyim kuşamını, mesleklerini, döneme ait duvarları, halıları, Osmanlı kadınının iç ve dış mekânlardaki durumunu resimlerine yansıtmıştır (Görsel 1.6, Görsel 1.7).

Görsel 1.6: Osman Hamdi Bey, Arzuhâlcı, 1910, 110 cm × 77 cm, Tuval üzerine yağlı boya

1869 yılında Bağdat Yabancı İşler Müdürlüğüne getirilen Osman Hamdi Bey, 1871 yılında İstanbul'da sarayda yabancı elçilerin protokol işlerinde ve Sultan Abdülaziz tarafından Viyana'daki sergide komiser olarak görevlendirilmiştir.

Görsel 1.7: Osman Hamdi Bey, *Halı Satıcısı*, 1888, Tuval üzerine yağlı boya, 60 x 122 cm

Sırasıyla Hariciye-i Umur Kâtipliği, Ecnebiye Müdürlüğü, Altıncı Daire-i Belediye Müdürlüğü devlet görevlerini başarı ile yerine getirmiştir. Arkeolog Osman Hamdi Bey olarak Nemrut Dağı Tümülüsü'nde, Lagina'da bulunan Hekate Tapınağı'nda kazılar yapmıştır. Sayda (Sidon-Lübnan) Kazısı uluslararası üne kavuşmasına katkı sağlamıştır. İstanbul Arkeoloji Müzesinde sergilenen İskender Lahdi'nin bulunması arkeolojik açıdan önemli bir unvan kazandırmıştır (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: *İskender Lahdi (İstanbul Arkeoloji Müzesi)*

1881 yılında Müze-i Hümayuna müdür olarak atanan Osman Hamdi Bey Türk müzeciliğinde ilk kez modern anlamda çalışmalara başlamıştır.

Osman Hamdi Bey, yabancıların yaptığı kazılarda ortaya çıkan eserlerin yurt dışına götürülmesini engellemek istemiş ve mevcut tüzüğe eserlerin yurt dışına çıkarılmasını yasaklayan maddeler koyarak tüzüğün yenilenmesini sağlamıştır. Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit tarafından inşa ettirilen İstanbul Arkeoloji Müzesi, Osman Hamdi Bey zamanında Çinili Köşk'ün karşısına dönemin ünlü mimarı Alexandre Vallaury (Alexandır Veluri) tarafından İmparatorluk Müzesi olarak kurulmuştur.

Bu müze; eserlerin kaydedilmesi, onarılması nem ve rutubetten uzak ve sağlıklı bir şekilde korunup sergilenmesi amacıyla yapılmıştır. Ülkemizdeki müzecilik çalışmalarına ilk örnek olup dünyada müze olarak yapılan en der binalardan biridir. Neoklasik mimarinin en görkemli yapılarından-
dır (Görsel 1.9).

Görsel 1.9: İstanbul Arkeoloji Müzesi

Osman Hamdi Bey'in çalışmaları göz doldurduğundan Sultan II. Abdülhamit tarafından Sanayi-i Nefise Mektebine müdür olarak atanmıştır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin temeli olan Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi modern müzeciliğin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır.

Resimlerinde Türk mimarisi, süsleme objeleri, çinili panolar, aile portreleri kullanmıştır. Figürlü resmin ilk temsilcisi, arkeolog, müzeci Osman Hamdi Bey sanat ve kültür alanında modernleşmenin öncüsü olmuştur.

Osman Hamdi Bey unutulmaması gereken çok önemli kimliğe sahiptir. Bilimsel kazı yapan ilk Türk arkeolog olarak Türk müzeciliğinin gelişimine olan katkıları 1910 yılında ölümüne kadar devam etmiştir. Osman Hamdi Bey tarafından planları çizilen yaşamının son yıllarını geçirdiği Gebze'deki iki katlı yapı günümüzde müze olarak hizmet vermektedir. En ünlü tablolarını bu evde çizmiştir. Osman Hamdi Bey'in giriş katında bulunan ahşap kapıların tablolarına yaptığı her bir çiçek tablosu kadar kıymetlidir (Görsel 1.10).

Görsel 1.10: Osman Hamdi Bey Evi ve Müzesi (Eskihisar/Gebze)

KAPLUMBAĞA TERBİYECİSİ

Osman Hamdi Bey, portre ressamlığındaki anlamlı ve farklı düzlemde olan yorumlama sürecine ek olarak kişisel sanatında, Türk resminde büyük boyutlu figürü uygulayan ilk ressamdır. Burada bahsedilen resim hem portredeki anlamı açısından hem de içerdiği çok yönlü mesajlar açısından *Kaplumbağa Terbiyecisi*'dir (Görsel 1.11).

Görsel 1.11: Osman Hamdi Bey, *Kaplumbağa Terbiyecisi* tablosu, 1906, 223 x 117 cm

Resimde kubbeli formdaki pencere boşluğunun üst kısımları açık maviye yakın bir renk almıştır. Yaklaşık aynı rengin daha soğuk tonları, sahnenin diğer bölümlerinde de kullanılmış, resmin tamamı neredeyse siyah, yeşil, sarı, toprak rengi, mor ve bu renklere ait varyasyonlardan oluşmaktadır. Figürün kırmızı hırkası, sahnenin diğer bölümlerinde birbiriyle sıkışık düzende verilmiş renk yakınlığını, keskin bir karşıtlıkla ayırmakta ve ilgi merkezini kendi üzerine çekmektedir. Adamın başındaki sarık ise oryantal renklerin tamamına yakını üzerinde toplamıştır. Sarık, resmin üst kısmında görülen renklerin çoğuyla yaklaşık aynı tonları içermektedir. Figürün iki eliyle tuttuğu ney, kırmızı ve mavi fonun üzerinde bir karşıtlık oluşturmaktadır. Hafifçe öne eğilerek duran figürün başı, sarığının tepesi, resmi dikey olarak ikiye bölecek şekilde yerleştirilmiştir.

Kaplumbağa Terbiyecisi simgesel bir resimdir ve resimde sembolik bir anlatım söz konusudur. Bu simgelerden bazıları şunlardır:

Kaplumbağa: Yavaş, ağır, hantal bir hayvandır ve eğitilmesi zordur. Kaplumbağalar Osmanlı toplumunda Batılılaşmaya ayak direyen kesimi yansıtmaktadır.

Terbiyeci: Hantal ve yavaş olan kaplumbağaları eğitmeye çalışan figürdür (Sanatçının kendisidir.).

Pencere: Yeni bir dünya, aydınlık, ı ışık, Batılılaşma modernleşme yolunda ulaşılabilecek noktadır.

Cami: İçinde bulunulan ülkenin dinî simgesidir. Doğu'nun, Osmanlı Devleti'nin kültürel simgelerinden biridir.

Ney: Çalgı aletidir. Sanatı simgeleyen araçlardan biridir. Batılılaşma, modernleşme yolunda sanatın çok önemli bir yeri olduğunu ve bu yolda sanatın başrolde olduğunu vurgular.

Çini: Doğu ülkesi olan Osmanlı Devleti'nin yerel zenginliklerinden, kültürel miraslarından biridir. Sanatçı bu tür öğeleri kullanarak içerisinde bulunduğu toplumun kültürel çeşitliliğini ve Doğu'yu yücelterek anlatır. Resimdeki plastik süreç ince ince işlenerek simgesel anlatımlarla hikâye güçlendirilmiştir.

Şeker Ahmet Paşa (1841-1907)

Şeker Ahmet Paşa 1841 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Gerçek ismi Ahmet Ali'dir. Ressam, asker ve bürokrattır. 1885 yılında tıp eğitimi için Tıbbiye Mektebine başlamıştır. Buradan ayrılıp Harbiye Mektebinde eğitimine devam etmiştir. Aldığı anatomi ve perspektif dersleri ile resim yeteneğini geliştirmiştir. Resim konusunda Sultan Abdülaziz'in dikkatini çekmiştir. Bu sebeple Sultan tarafından Paris'e resim eğitimi için gönderilmiştir. Bu süre içerisinde Jean-Leon Gerane ve Gustave Baulanger (Can-Leon Cerini ve Gustov Bulonji) gibi ünlü resamlardan dersler almıştır. Sultan Abdülaziz, Avrupa gezisi sırasında dünyaca ünlü Paris Salonu'nda Şeker Ahmet Paşa'nın sergilenen resimlerini görmüştür. Bunun üzerine Şeker Ahmet Paşa'yı farklı sergilerden resim almak üzere görevlendirmiştir. 1871 yılında yurda dönen Şeker Ahmet Paşa kolağası rütbesi ile Sultanahmet'teki Sanat Mektebine resim öğretmeni olarak atanmıştır (Görsel 1.12).

Görsel 1.12: Şeker Ahmet Paşa, Otoportre, 116 x 84 cm

1873 yılında görev yaptığı Bayezid Zeyrek Kaptan-ı İbrahim Paşa Mektebinde ilk resim sergisini açmıştır. Bu sergi ülkemizde açılan ilk resim sergisi olarak kabul edilmektedir.

Resim sanatında otoportre örneğinin ilk temsilcilerinden olan *Şeker Ahmet Paşa'nın bir elinde fırça, bir elinde palet ile sergilediği tablosu çok değerlidir.*

Paşa'nın, doğa manzarası ve hayvan portrelerine ait resimlerinde özgün bir şema geometrisi bulunur. *Karpuz Dilimli ve Üzümlü Natürmort, Ayvalı Manzara, Ağaçlar Arasında Karaca, Manolya ve Meyveler, Talim Yapan Erler, Geyikli Peyzaj, Tepe Üzerindeki Kale ve Ormanda Oduncu* önemli eserlerindedir (Görsel 1.13).

Görsel 1.13: *Şeker Ahmet Paşa, "Ayvalı Manzara", 1320 R., 1904 M., Tuval üzerine yağlı boya, 129 x 89 cm.*

Türk resminin natürel çizgideki sanatçılarından olan Şeker Ahmet Paşa renk zenginliği, doğadaki gerçekliği verme kabiliyeti, geometrik dizilimleri ve doğa lirizmine olan yeteneği sayesinde üstün eserler ortaya koymuştur.

Narlar ve Ayvalar natürmort tablosu ile Louvre (Livir) Müzesine hayatta iken resmi kabul edilen ressam unvanına layık görülmüştür.

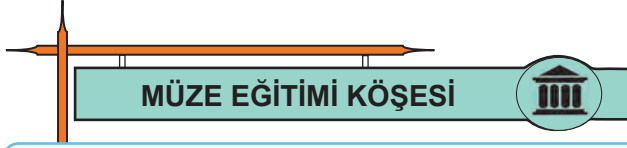
Şeker Ahmet Paşa'nın resimlerinde meyvelerin dal ve yaprakları nesnelere arasına yerleştirilerek, atmosfer içinde boşlukta ve ileri doğru uzanırken resmedilmiştir. (Görsel 1.14).

Şeker Ahmet Paşa; sırasıyla padişah yaveri, tuğgeneral ve tümgeneral olarak görevlendirilmiştir. Sarayda Misâfirin-i Ecnebiyye Teşrifatçısı (Yabancı Konuklar Protokol Sorumlusu) görevine getirilmiştir. Padişah adına yabancı devlet adamlarına ve elçilere verilecek hediyelerin seçimini yapmış ve saray sanat elçiliği görevinde bulunmuştur.

Şeker Ahmet Paşa 18 Mayıs 1907 yılında vefat etmiştir. Cenazesi Sokullu Mehmet Paşa Türbesi'ne defnedilir.

Görsel 1.14: *Şeker Ahmet Paşa, "Narlar ve Armutlar", 1318 R.- 1902 M., Tuval üzerine yağlı boya, 42x62 cm*

MİMESİS

Resim sanatında “mimesis”, imgenin temsil ettiği şeyin kendisi olarak algılanmasına neden olan bir yansıma yaratarak, üç boyutlu bir nesnenin iki boyutlu bir yüzey üzerinde üç boyutlu algılanacak biçimde yansıtılmasıdır. Bu kavram genelde “yanılsama” ve “öykünme” olarak ele alınmaktadır.

Osmanlı resim sanatı, 17. yüzyıldan itibaren geleneksel biçim dilinin çözülmeye başlamasıyla, yeni bir estetiğe doğru kendine özgü bir yönelim gösterir. Bu dönüşümde mimesis temel unsurdur. Ancak resmin bütününde, programlı olarak 19. yüzyılda uygulanacaktır. Bu döneme kadar resimsel düzlemde natüralist gerçekçilik yönündeki tüm çabalar minyatür estetiğinden kopmadan gerçekleştirilen denemelerden ibarettir.

Mimesis, maddi gerçeklik ile insan zihni arasında doğrudan veya dolaylı bir yansıma ilişkisi kurmaktadır. Burada yansıma dış dünyanın bilgisinin gerçekte olduğu gibi algılanabileceğini ima eder. Epistemolojik olarak akılcı, nesnel ve bilimsel bir gerçekliğin resim düzleminde ifadesidir.

Şeker Ahmed Paşa'nın resimleri arasında “mimesis” kavramını sorguladığını gösteren natürmortu dikkat çekmektedir. Sanatçının “Karpuzlu Natürmort” isimli tablosu antik bir kaynağı, Büyük Plinius'un History of Nature'da (Histori of neycır) bahsettiği “mimesis” kuramı ile ilişkili “Zeuxis ve Parrhasios” anekdotunu akla getirmektedir. Bir iç mekân kompozisyonu olan natürmortta sepetteki üzümün üzerine konmuş olan kuş, bu çıkarımda bulunmamızı desteklemektedir.

Şeker Ahmed Paşa'nın natürmortlarında perspektif ilkeleri uygulanmakla birlikte, bu Batı resmindeki incelik hesaplanmış perspektiften ziyade duyusal bir perspektif olarak görmektedir. Sanatçı natürmortlarında tek bakış açısına göre düzenlenmiş merkezi perspektifi kullanmıştır.

Şeker Ahmed Paşa, natürmortlarında genelde ön-arka plan ilişkisi yoluyla derinlik duygusunun elde edilmesinde en yalın çözümlerden biri olan kesişen nesnelere kullanmaktadır. Natürmortlarda yer alan nesnelere yan yana birbirlerine değer, örter ve yakın biçimde resmedilir. Grup içindeki nesnelere ön-arka ilişkisi gölgelendirmeyle sağlanmıştır. Bu durum aynı zamanda nesnelere hacim etkisini de kuvvetlendirmiştir.

Sanatçının natürmortlarında yapraklar resimsel bir eleman olarak nesnelere birbirinden ayırmak, sıcak renklerin arasında dolaşan soğuk renkleri resme dinamik bir etki kazandırmak gibi bir işlevi de üstlenmiştir.

http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_b/article/viewFile/1074/1065

Şeker Ahmed Paşa'da vurgulanması gereken diğer önemli bir nokta, renkte temsil değerinin özton üzerine inşa edilmiş olmasıdır. Bir başka deyişle resmin özgül değerini kısmen kamufle eden çalışma tarzı burada yeterli görülmüştür.

Şeker Ahmed Paşa'nın natürmortlarında ışığın ortak kullanımından söz edilemez. Sanatçı aynı resimde farklı ışık kaynaklarını bir arada kullandığı gibi bazı natürmortlarında karşıdan, bazı- larında soldan ve bazılarında da sağdan gelen ışık kaynağını kullanmıştır.

Şeker Ahmed Paşa natürmortlarında dokuya öncelik tanımıştır. Karpuz ve kavun pürüzlü iç dokusu ve çekirdekleri ile boyayı yoğun olarak kullanmayı seven sanatçı için uygun bir mey- vedir.

Şeker Ahmed Paşa farklı mevsimlere ait karpuz, kavun, armut, şeftali, üzüm, ayva ve nar gibi meyveleri aynı kompozisyon içinde kurgulamaktadır (Görsel 1.15).

Görsel 1.15: Şeker Ahmed Paşa, "Karpuzlu Natürmort", 1879, Tuval üzerine yağlı boya, 63 x 105 cm

SIRA SİZDE

- Osman Hamdi Bey ve Şeker Ahmet Paşa'nın ünlü tablolarına ait bir araştırma yapınız.
- Tabloların çıktısını bilgisayar ortamında alarak bu tablolardan oluşan sınıf panosu hazırlayınız.
- Bu tablolardan bir tanesinin öyküsünü, anlamını ve önemini içeren bir sunu hazırlayarak bu sunuyu sınıf içinde arkadaşlarınız ile paylaşınız.

ÖĞRETMEN FORMU														
.... /..... SINIF											..... ETKİNLİĞİ			
Sıra No	Okul No.	Ölçütler	Derse hazırlıklı gelme (Araç gereç araştırma)	Sorumluluklarını zamanında yerine getirme	Planlı ve düzenli çalışma	Çevresinin önerisini dikkate alma	Çalışmasındaki estetik görsel ve teknolojik değerleri fark etme	Çalışmaları planlanan sürede tamamlama	Yaşadığı süreci kaydetme	Yazdıklarını paylaşmada istekli olma	Sözlü sunumunu görsel materyallerle destekleme	Çalışma ve sunumunda, bireysel farklılığını ortaya koyma	Toplam	Toplam puan
		Adı ve Soyadı												
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														
19														
20														
21														
22														
GENEL TOPLAM														
<p>Düzeylerine uygun olan puanı ilgili ölçütün altına yazınız. "Çok iyi: 3. Orta düzeyde yeterli: 2. yeterli değil: 1. Gözlenmedi: 0." Ayrıca yapılan gözlemler sonucunda öğrencilerde gözlemlendiğiniz eksiklikler var ise bunları gidermek için gerekli önlemleri alınız.</p> <p>Genel toplam bölümü ise öğrencilerin hangi ölçütü ne kadar gerçekleştirdiğini gözlemlemek için yazılmıştır.</p> <p>Toplam: Ölçütlerin toplamı 30'dur. Buna göre her rakam 3,3 puandır. 30 toplam 100 puandır.</p>														
30-100	28-93	26-85	24-79	22-73	20-66	18-59	16-53	14-45	12-40	10-33	8-26	6-20	4-13	2-7

1.2. CUMHURİYET DÖNEMİ MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ

1920'li yıllardan itibaren Atatürk'ün de müzelere verdiği önemin sonucunda millî kültürün sergilenmesi ve korunmasında büyük çalışmalar yapılmıştır. Ankara'da ilk Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasından hemen sonra kurulan Millî Hükümet, 9 Mayıs 1920 tarihli toplantıda okunan programda millî eski eserlerin derlenerek korunmasını amaç olarak kabul etmiş, bu amaç doğrultusunda göreve başlayan yeni hükümet Millî Eğitim Bakanlığına bağlı daha sonra Hars Müdüriyeti (Kültür Müdürlüğü) adını alacak olan "Türk Asar-ı Atıkası Müdürlüğü"nü kurmuştur. 5 Kasım 1922 tarihinde "Müzeler ve Asar-ı Atika Hakkında Talimat" adı ile genelge yayımlanarak tüm illere gönderilmiştir. Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda kurulmuş olan Heyet-i İlmiye'nin aldığı kararlar cumhuriyet müzeciliğinin gelişiminde çok önemlidir.

Topkapı Sarayı'nın 1924 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla müze olmasına karar verilmesi Cumhuriyet Dönemi'nde önemli mimari eserlerin müzeye çevrilmesine en büyük örneklerden biridir. Topkapı Sarayı 1927 yılında ziyarete açılmıştır. 1934 yılında yine Bakanlar Kurulu kararıyla müze olmasına karar verilen bir başka eser ise o tarihe kadar cami olarak kullanılan Ayasofya'dır. Fetihten sonra camiye çevrilmiş bir Bizans kilisesi olan Edirnekapı'daki Kariye Camii 1935 yılında müzeye dönüştürülerek Ayasofya Müzesine bağlanmıştır.

Yapımına 1925 yılında başlanan Ankara Etnografya Müzesi aynı zamanda Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilmiş ilk müze binasıdır. 1930 yılında ziyarete açılmıştır (Görsel 1.16).

Görsel 1.16: Ankara Etnografya Müzesi

Ülkemizin ilk güzel sanatlar müzesi, Atatürk'ün emriyle 20 Eylül 1937 tarihinde Dolmabahçe Sarayı Veliht Dairesi'nde açılan İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesidir.

Ülkemizde müzelere uzman yetiştirilmesi ve bilimsel anlamda çalışmalar yapılması 1936 yılında Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin açılmasıyla başlamıştır.

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla eski eserlerin bakımı ve korunması güvence altına alınmıştır.

Atatürk'ün Ankara'da bir Hitit müzesinin açılmasını istemesi üzerine 1923 yılında Kurşun Han ve Mahmut Paşa Bedesteni Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onarılarak Ankara Arkeoloji Müzesi olarak açılmış ve 1967 yılında yeniden düzenlenerek müzedeki eserlerin çeşitliliği de göz önünde bulundurularak adı Anadolu Medeniyetleri Müzesi olarak değiştirilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında adı geçen müzelerin dışında Anadolu'nun birçok ilinde yeni müzeler açılarak müzeciliğin gelişiminde ve ülke çapında yaygınlaşmasında önemli çalışmalar yapılmıştır. 1960'lı yıllar Türkiye'de müzecilik ve özellikle müze binaları açısından yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde çok sayıda müze kurulmuştur. Bu yıllarda tarihî mekânların müzeye uyarlanması anlayışı Türk müzeciliğinin genel karakterini oluşturmuştur. 1961'de müzelerin eğitim merkezi hâline gelmesi için müzeciliğin meslek olması gerektiği vurgulanmıştır. 1962'de ICOM Türkiye Millî Komitesi "Müzelerin Eğitimdeki Rolü" hakkında seminer düzenlemiştir. 1963'te müzelerin eğitim rolünü anlatan "Müzelerin Teşkilatnamesi" adlı kitap Türkçe olarak basılmıştır. 1965'te başlayan tabiat tarihi, resim, heykel ve sanayi tarihi içerikli müzeler açma dönemi 1980'e kadar devam etmiştir.

2000'den itibaren müzecilikte nesne odağından çıkarak ziyaretçi odağına yönelme, durağan sergileme yerine canlandırma, yeniden üretme, değere odaklanma, toplumun katılımını güçlendirme, çocuk ve aile dostu uygulamaları yaygınlaştırma ve geleceğe ilişkin yaklaşımlar belirleme stratejileri kendini göstermiştir.

2003'te Rahmi Koç Müzesi tarafından "Gezici Müze Projesi" başlatılmıştır.

2007 ve 2015 yılları arasında müzelerin çeşitlilik, etkinlik ve ziyaretçilerinin sayısının arttığı; müzelerde teknoloji kullanımı yaygınlaşmıştır.

2016'da Ankara'nın Beypazarı ilçesinde Yaşayan Köy – Anadolu Açık Hava Müzesi hayata geçirilmiştir.

2017'de etkileşimli müze eğitimini gündeme taşıyan Evrensel Değerler Çocuk Müzesi (Ankara), Evrensel Çocuk Müzesi ve Eğitim Kampüsü (İzmir) ve Antalya Kepez Belediyesi Anadolu Oyuncak Müzesi ziyaretçileriyle buluşmuştur.

Cumhuriyetin 100. yılına gelindiği dönemde sayıları gün geçtikçe artan ve aralarında Avrupa'da "Yılın Müzesi" ödülünü de kazanan müzeler, artık sadece eserlerin depolandığı ve sergilendiği mekânlar olmaktan çıkmıştır. Halkın eğitimi için ulusal ve uluslararası konferansların, seminerlerin düzenlendiği, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirildiği, sergilerin açıldığı, bilimsel yayınların yapıldığı, ülke tanıtımına katkıda bulunan eğitim ve kültür kurumları hâline gelmiştir. Son yıllarda dünyanın en büyük mozaik müzesi olan Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi, Hatay Arkeoloji Müzesi, Şanlıurfa Müzesi, Şanlıurfa Haleplibahçe Mozaik Müzesi, Aydın Müzesi, Bitlis Ahlat Müzesi, Uşak Müzesi, Çanakkale Troya Müzesi, Mersin Müzesi, Adana Müzesi gibi yeni müzeler çağdaş müzecilik anlayışına göre tasarlanarak ziyarete açılmıştır. Müzelerin geleceğini anlamlı ve güvenli planlamak; bir eğitim ortamı olarak kurgulanmasını, ekonomik değer olarak anlaşılmasını sağlamak için tüm toplumsal işlevler ve teknik gelişmeler takip edilmektedir.

SIRA SİZDE

- Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda II. Türkiye Büyük Millet Meclisi binası olarak hizmet veren, Cumhuriyet Dönemi mimarisini yansıtan, ilk çocuk dostu müze olan Cumhuriyet Müzesinde sanal gezinti yapınız (<https://sanalmuze.gov.tr/TR-259958/cumhuriyet-muzesi---ankara.html>). Elde ettiğiniz bilgileri not ediniz. Notlarınızı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız (Görsel 1.17).
- Cumhuriyet Dönemi müzelerinden oluşan görsel bir sunum hazırlayınız. Hazırladığınız sunumu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız

Görsel 1.17: Cumhuriyet Müzesi

ÖĞRETMEN FORMU

.... /..... SINIF ..... ETKİNLİĞİ

Sıra No	Okul No.	Ölçütler	Derse hazırlıklı gelme (Araç gereç araştırma)	Sorumluluklarını zamanında yerine getirme	Planlı ve düzenli çalışma	Çevresinin önerisini dikkate alma	Çalışmasındaki estetik görsel ve teknolojik değerleri fark etme	Çalışmaları planlanan sürede tamamlama	Yaşadığı süreci kaydetme	Yazdıklarını paylaşmada istekli olma	Sözlü sunumunu görsel materyallerle destekleme	Çalışma ve sunumunda, bireysel farklılığını ortaya koyma	Toplam	Toplam puan
1		Adı ve Soyadı												
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														
19														
20														
21														
22														
GENEL TOPLAM														

Düzelelerine uygun olan puanı ilgili ölçütün altına yazınız. "Çok iyi: 3. Orta düzeyde yeterli: 2. yeterli değil: 1. Gözlenmedi: 0." Ayrıca yapılan gözlemler sonucunda öğrencilerde gözlemediğiniz eksiklikler var ise bunları gidermek için gerekli önlemleri alınız.

Genel toplam bölümü ise öğrencilerin hangi ölçütü ne kadar gerçekleştirdiğini gözlemlemek için yazılmıştır.

Toplam: Ölçütlerin toplamı 30'dur. Buna göre her rakam 3,3 puandır. 30 toplam 100 puandır.

30-100	28-93	26-85	24-79	22-73	20-66	18-59	16-53	14-45	12-40	10-33	8-26	6-20	4-13	2-7
--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	------	------	------	-----

1.3. DÜNYA MÜZECİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Dünyada müzeciliğin tarihsel gelişimi kronolojik olarak koleksiyonculukla başlayan, gelişen ve yayılan bir ivmeye sahiptir.

- Koleksiyonculuk: Ptoleme Filadelf [Fitolomi Filidelfu (MÖ 300)]
- 16. yüzyıl koleksiyonların halka açılması: Paolo Giovio (Paulo Coviyo) Müzesi
- 1746'da ilk müze, Luksemburg Müzesi: Krallığın kullandığı tarihî eserlerin halka gösterilmesi amacıyla kurulmuştur.
- 1773'te ABD'de Halk Müzesi: Charles (Carls) Müzesi
- 1793'te Napolyon tarafından Louvre Sarayı'ndaki büyük galeri müze olarak işlev görmüştür. 19. yüzyılda Louvre Müzesi devlet tarafından hükümetin gücünü ve varlığını kanıtlama, milliyetçi duyguları uyandırma gibi misyon oluşturmuştur (Görsel 1.18).

Görsel 1.18: Louvre Müzesi (Fransa)

- 1794'te Paris'te Bilim Müzesi kurulmuştur.
- 1874'te Amerikan Tabiat Tarihi Müzesi açılmıştır.
- 17. yüzyıl, müzecilik kavramının oluşması açısından farklı bir başlangıç oluşturur. Koleksiyonların çeşitlenmesi ile birlikte topluma açık olmayan bu birikim, zevk objeleri olmaktan çıkarak, toplumsal paylaşım ve bilgi aktarımına yönelik olarak değerlendirilmeye başlar. Bu anlayışın ilk örneği, Elias Ashmole'un (İlayes Eşmol), dönemin koleksiyonculuk anlayışını yansıtan özel koleksiyonunu Oxford Üniversitesine bağışlamasıyla ortaya çıkar. Böylece toplumsal bir mekân olarak üniversite kapsamına giren özel bir koleksiyon, ilk kez halkın görüşüne ve kullanımına açılmıştır. İngiltere'deki Ashmolean (Eşmoliyin) Müzesinin temeli olan bu koleksiyon, bazı kaynaklara göre ilk müze olarak da anılır.

- 18. yüzyıl müzeyi kurumsallaştırmaya götüren sosyal, kültürel ve siyasi gelişmeleri ile müzecilik alanında yeni bir dönem açar. Müzeciliğin başlamasının yanı sıra antikacılık ve koleksiyonculuk yaygınlaşmış, Londra’da birçok müzayede evi açılmıştır. Kronolojik olarak bağlı olduğu kültüre, coğrafyaya göre düzenlenen, ayrıştırılan koleksiyonlar ve arşivler 1789 Fransız Devrimi sonrası ilk kez halka açılmaya başlanmış, dolayısıyla gerçek anlamda müzeler ortaya çıkmıştır. 18. yüzyılda müzeler, her kesimden insana hitap eden kurumlar hâline getirilmiştir.
- 19. yüzyılda sadece Avrupa’da değil Avrupa dışındaki ülkelerde de çok sayıda müze açılmıştır. Özellikle Fransız Devrimi sonrasında yayılan ulusçuluk hareketleri sonucunda, her ulus kendi tarihini araştırma ve bunu Antik Dönem medeniyetlerine dayandırma yönünde bir tarih yazma sürecine girdiğinden tarih müzeleri yaygınlaşmıştır.
- 1823 ile 1830 yılları arasında, Prusya kraliyet ailesinin sanat koleksiyonunu sergilemek amacıyla kurulan ve 1845 yılına kadar Kraliyet Müzesi olarak bilinen Berlin’deki Altes Müzesi ile 1872 yılında New York’ta açılan Metropolitan Sanat Müzesi (MET), bu yüzyılda açılmış önemli müzeler arasındadır.
- 19. yüzyılda müzecilikte atılımlar yaşanmış, müzeografi bilim dalı olarak kendini göstermeye başlamıştır.
- 19. yüzyılda etnografik ürünlerle güzel sanatlar birbirinden ayrılmıştır (New York Metropolitan Müzesi, Boston Güzel Sanatlar Müzesi ve Chicago Sanat Enstitüsü).
- 1880’li yıllarda müzelere bireyi ve toplumu geliştiren bir misyon yüklenmiş ve eğitim ortamı olarak kullanılması gündeme gelmiştir (Okullarda müzelerin eğitim amaçlı kullanılabileceği vurgulanmıştır.)
- 19. yüzyılda Avrupa ve Kuzey Amerika’da “nesne dersleri” insanların nesneyi ve bağlamı keşfederek nesneden öğrenebileceği düşüncesini geliştirmiştir (Güney Kensington Müzesi).
- 1917’den itibaren müzede öğrenmenin gerekliliği önem kazanmış, müzelerin üniversiteler gibi araştırma merkezleri hâline getirilmesi vurgulanmaya başlanmıştır.
- 20. yüzyılın ikinci yarısında başında Avrupa ve Amerika’da çağdaş sanat müzelerinin, 20 yüzyılın ikinci yarısında ise endüstriyel gelişmelerin etkisiyle bilim ve teknoloji müzelerinin sayısında artış olmuştur. Örneğin 1919 ile 1949 yılları arasında, sanatçı ve küratör (sergi düzenleyici) Andry-Farcy (Andri-Farsi), yaptığı çalışmalarla Fransa’da daha önce kurulmuş olan Musee de Grenoble’i (Müz di Noble), ülkenin ilk modern sanat müzesi hâline getirmiştir.
- Bu dönemde müzecilikle ilgili değişimler müze mimarisine de yansımış ve mimarlar için müze tasarlamak prestijli bir görev olarak yarışılan işlerden biri hâline gelmiştir. Örneğin ünlü çağdaş mimarlardan Zaha Hadid’in yaptığı MAXXI (Ulusal 21. Yüzyıl Sanatları Müzesi), mimarisiyle dikkat çeker.
- 1950’lerde eğitim bilimlerinde yaşanan gelişmelerde, öğrencinin araştırarak kendisinin bilgi üretmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu da müze, laboratuvar ve kütüphanelerin önem kazanmasını sağlamıştır.
- 1950’lerde müzelerde toplumu eğlendirecek ve eğitecek tarzda koleksiyonlar kullanılmaya başlanmıştır.

- 1970’li yıllarda özellikle sanat eğitimi alanında müzelerin kullanılması zorunlu kılınmıştır. Bu amaçla multikültürel eğitim, müze eğitimi ve kültürel dersler sanat eğitimi müfredatlarına girmiştir.
- 1970’li yıllarda müze eğitim anlayışında yenilikler kendini göstermiştir.
- 1990’lı yıllarda araştırmacı, uzman eleman, konservatör, restoratör, mimar, iç mimar, eğitimci-pedagog, metin yazarı, halkla ilişkiler uzmanı gibi görevliler müze kadrolarına girmeye başlamıştır.
- Günümüzde müzeler; pedagojik, sosyolojik ve psikolojik içerikler edinmiş, hatta “müzeoloji” adıyla üniversitelerde bağımsız bir bilim dalı olmuştur. Doğal oluşumu içerisinde önceleri tarihî yapılarda koleksiyonlarını koruyup sergileyen müzeler, giderek çağdaş müzecilik anlayışı ile yeniden yapılanmış, bunun ötesinde saklayacakları eserlere göre tasarımı yapılmış yeni binalarda yer alan yaygın eğitim kurumları durumuna gelmiştir.

ARAŞTIRMA DESENİ

18. yüzyılda toplumsal reformlara bağlı olarak çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1789 Fransız Devrimi sonrası müzeler her kesime hitap eden kurumlar hâline dönüştürülmüştür. Müze yapılanmalarında tıp tarihi, sanat, bilim müzeleri oluşmaya başlamıştır. Bu dönemin en önemli girişimi British Museum’un (Birleşik Müzyum) açılmasıdır. Bu müze ulusal müze olarak yerini almıştır. İnternet erişim şartlarını kullanarak bu müzenin koleksiyonları hakkında araştırma yapınız. British Museum’un koleksiyonları hakkındaki araştırmanızın sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız (Görsel 1.19).

Görsel 1.19: British Museum (İngiltere)

ÖĞRETMEN FORMU

.... /..... SINIF

..... ETKİNLİĞİ

Sıra No	Okul No.	Ölçütler	Adı ve Soyadı										Toplam	Toplam puan	
			Derse hazırlıklı gelme (Araç gereç araştırma)	Sorumluluklarını zamanında yerine getirme	Planlı ve düzenli çalışma	Çevresinin önerisini dikkate alma	Çalışmasındaki estetik görsel ve teknolojik değerleri fark etme	Çalışmaları planlanan sürede tamamlama	Yaşadığı süreci kaydetme	Yazdıklarını paylaşmada istekli olma	Sözlü sunumunu görsel materyallerle destekleme	Çalışma ve sunumunda, bireysel farkliliğini ortaya koyma			
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															
16															
17															
18															
19															
20															
21															
22															
GENEL TOPLAM															

Düzeylerine uygun olan puanı ilgili ölçütün altına yazınız. "Çok iyi: 3. Orta düzeyde yeterli: 2. yeterli değil: 1. Gözlenmedi: 0." Ayrıca yapılan gözlemler sonucunda öğrencilerde gözlemediğiniz eksiklikler var ise bunları gidermek için gerekli önlemleri alınız.

Genel toplam bölümü ise öğrencilerin hangi ölçütü ne kadar gerçekleştirdiğini gözlemlemek için yazılmıştır.

Toplam: Ölçütlerin toplamı 30'dur. Buna göre her rakam 3,3 puandır. 30 toplam 100 puandır.

30-100	28-93	26-85	24-79	22-73	20-66	18-59	16-53	14-45	12-40	10-33	8-26	6-20	4-13	2-7
--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	------	------	------	-----

1.4. MÜZECİLİK İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELERİN İNCELENMESİ

Uluslararası Müzeler Komitesi (ICOM) kurulduğu yıllarda müze tanımını yaparken daha çok müzelerin koruma ve belgeleme fonksiyonuna vurgu yapmıştır. Zamanla kültür nesnesinin tanımının giderek genişlemesiyle müzecilik klasik müzeciliğin çok ötesine geçmeye başlamıştır. **Müze**; ICOM'un 2001 yılındaki tanımına göre "kültürel değer taşıyan unsurlardan meydana gelen bir bütünü türlü biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın beğenisinin yükselmesi ve eğitim için sergilemek amacı ile toplum yararına sürekli yöneten bir kurum"dur. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'ndeki tanımına göre de çağdaş anlayışa uygun olarak "kültür varlıklarını tespit eden, ilmî metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimî kuruluş"tur.

Müzenin amacı, koruma ve belgeleme yanında, yapıt ile izleyiciyi buluştururken hedef kitlelerin bilgisini geliştirmek ve toplumun kültür seviyesini de yükseltmektir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için müzenin çağdaş anlayışa uygun olarak planlayacağı sergileme işlevi büyük önem kazanmaktadır. 2863 sayılı KTVKK'de, sergileme konusu "...eserlerin teşhir tanzim ve bilimsel yöntemlerle korunması" olarak yer almakta, mevzuatta modern sergileme ve sunum tekniklerinin kullanımıyla ilgili bir ibare bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nde müze ve ziyaretçi arasındaki iletişimin kurulmasını ön planda tutan çağdaş müzeciliğin gerektirdiği tanıtım, pazarlama, halkla ilişkiler gibi kadroların müzelerde bulunmasını öngören düzenlemeler başlamıştır. Yapılacak etkinliklerin basında, radyoda ve televizyonda duyurulması, müze etkinlik takvimlerinin afiş veya pankartlarla sergilenmesiyle müzeyi ziyaret etmeyen kesimi de müzelere çekmek mümkün olacaktır.

Mevzuatta, müze içi faaliyet çeşitliliğinin gelişmesi amacıyla müze içinde ve dışında eğitici kurslar, konferanslar ve geziler düzenleneceği öngörülmüştür. Kuşkusuz, modern müzeciliğin gerektirdiği etkinlikler, dia film gösterileri, seminerler, atölye eğitim uygulamaları gibi çok çeşitlidir. Ancak tüm bu faaliyetleri hayata geçirmek için müzelerin finans kaynaklarının geliştirilmesi gereklidir. Gerek 2863 sayılı Kanun'da gerek de Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nde müzelerin iç işleyişi ele alınmaktadır. Günümüzde müzelerin yönetim ve planlama stratejilerine yön veren müze işletmeciliği konusu gündemdedir. Müzeler doğal olarak kâr amacı gütmeyen kurumlar olarak değerlendirilir, hizmet sunan bir kurum olsa bile özel bir işletme gibi düşünülemez. Ancak müzelerin daha etkin ve verimli bir şekilde çalışması için mevzuatta yeni planlama ve stratejiler geliştirilmeye çalışılmaktadır.

ARAŞTIRMA DESENİ

Sınıfta gruplara ayrılarak Müzeler İç Yönetmeliği, Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkındaki Yönetmelik, Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği'nin yasal düzenlemeleri hakkında araştırma yapmak üzere çalışma ekipleri oluşturunuz. Yasal düzenlemeler hakkında yönetmeliklerin birbirine benzerlik gösterdiği veya birbirinden farklılaştığı konular hakkında kısa araştırma yapınız. Elde edilen notları kendi görüşleriniz ile birlikte sınıfta sununuz.

1.4.1. Asar-ı Atika Nizamnamesi

Bugünün Türkçesi ile “Eski Eserler Tüzüğü” denebilecek Asar-ı Atika Nizamnamesi ülkemizin tarihî eser hazinelerinin korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Birinci Asar-ı Atika Nizamnamesi 1869 yılında hazırlanmıştır. Eski eserlere ilişkin ikinci tüzük 1874 yılında yürürlüğe girmiştir. O zamanki adıyla “Asar-ı Atika Nizamnamesi” diye anılan bu tüzük; bir giriş, dört bölüm ve bir sonuç şeklinde sıralanmış olarak 36 maddeden ibarettir. 1874’teki tüzük, arkeolojik kazılar için birtakım esaslar getirmiş olması bakımından şüphesiz ileri bir adımı temsil etmiştir. Ancak tüzüğün birçok eksigi vardır. Bu tüzüğün arkeolojik kazılarda ele geçen eserlerin kimlere ait olacağını gösteren maddesi ile eserin yurt dışına çıkarılmasını yasaklamıyor oluşu Türkiye’nin çıkarlarıyla bağdaşmamıştır. Tüzüğe göre kazılarda çıkan eserlerin üçte biri kazı yapana, üçte biri arazi sahibine, üçte biri de devlete ait olmuştur.

Nihayet 1883 yılında yeni bir eski eserler tüzüğünün çıkarılması için çalışmalara başlandığı görülmektedir. Bu konudaki çalışmalarda ana fikir; eski eserlerin yurt dışına çıkarılmasının yasaklanması, kazılar sonucunda eski eser bulan yabancıların bunların sadece fotoğraflarını ve alçıdan modellerini çıkarmalarına izin verilmesiydi. Bu görüşten hareket edilerek Osman Hamdi Bey tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulan 1884 tarihli üçüncü Asar-ı Atika Nizamnamesi, eski eserlerin devlet malı olması ve yurt dışına çıkarılmayacağı esasına dayanır. Yürürlüğe konulduğu yılların hayli ilerisindeki yılların ihtiyacına cevap verebilecek özellikteki bu tüzüğün bazı maddelerinde 1906 yılında bazı küçük değişiklikler yapılmış, tüzük bu durumu ile Cumhuriyet Dönemi’nde bile 1973 yılına kadar yarım yüzyıl kullanılmış ve bugün yürürlükte olan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’na temel oluşturmuştur.

1.4.2. 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

1.4.2.1. 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu

Bu Kanun’da tarihten önceki devirlerle tarihî devirlere ait olup bilim, kültür, din veya güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su içindeki bütün yapılara, taşınır ve taşınmaz mallara ve aynı nitelikteki her türlü belgeye **eski eser** denir. Bunlar taşınmaz eski eserler ve taşınır eski eserler olarak gruplandırılır. Eski eserlerden önemli tarihî olaylara sahne olan veya arkeoloji, tarih, sanat bakımından bir önemi ve özelliği bulunan korunması ve değerlendirilmesi gerekli her türlü taşınmaz mimari eserlere ve aynı nitelikteki heykellere **anıt** denir. Kırklareli Müzesi koruma derecesi anıtsal birinci dereceden olan ve 1894’te yapılmış bir binadır. Bodrum kat hariç iki katlı betonarme olan yapının kemerli pencereleri ve girişte dört sütuna oturan cumbası mevcuttur (Görsel 1.20).

Görsel 1.20: Kırklareli Müzesi

Görsel 1.21: Cumalıkızık (Bursa)

Mimarileri, üniteleri ve çevrelere katkıları bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gerekli görülen ayrı veya bir arada olan yapı gruplarına **külliye** denir. Bursa ve Cumalıkızık; Dünya Miras Alanı içerisinde bulunan Orhangazi Külliyesi ve Hanlar Bölgesi'nde I. Murad, Yıldırım, I. Mehmed, II. Murad Külliyesi ve Cumalıkızık olmak üzere altı bileşenden oluşan güzel bir örnektir (Görsel 1.21).

Görsel 1.22: İnsuyu Mağarası (Antalya)

Homojen oluşları ve özellikleri tarihî, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik, etnografik, ebedî veya efsanevi önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken, tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topoğrafik bölgelere **sit** denir. İnsuyu Mağarası'nda karstik yapının zaman içinde geçirdiği evrim ile sarkıt ve dikitler oluşmuştur. Birinci derece doğal sit alanıdır (Görsel 1.22).

Görsel 1.23: Gelibolu Yarımadası Tarihî Alanı (Çanakkale)

Önemli tarihî olayların geçtiği, bu sebeple korunması gerekli görülen yerlere **tarihî sit** denir. Çanakkale sınırları içinde, Gelibolu Yarımadası'nın güney ucunda olan, Eceabat ilçesinin tamamını kapsayan, Çanakkale Boğazı'nın Avrupa yakasındaki 33.000 hektarlık tarihî sit alanı gelecek kuşaklara tüm ihtişamı ile uzanmaktadır (Görsel 1.23).

Antik bir yerleşmenin veya eski bir medeniyetin kalıntılarının bulunduğu yer veya su altında bilinen veya meydana çıkarılan yerlere **arkeolojik sit** (doğal şehir kalıntısı) veya **ören yeri** denir. Dünya Miras Listesi'nde bulunan Ani Arkeoloji Alanı Orta Çağ'ın şehircilik, mimarlık ve sanat açısından gelişiminin tüm zenginlik ve çeşitliliğinin bir arada görüldüğü çok kültürlü bir İpek Yolu yerleşimidir (Görsel 1.24).

Görsel 1.24: Ani Arkeolojik Alanı (Kars)

Korunması gerekli tabiat güzellik ve gariplikleri ile tabii ve jeolojik olayların meydana getirdiği güzel görünümlere, asırlık ağaç ve koruluklara **tabii sit** (tabii anıt) denir. Bunların tümüyle değerlendirilerek korunması esastır. Bu Kanun'da halk sanatlarını ve halkın maddi kültürünü temsil eden malzeme ve belgelere **etnografya eseri** denir.

Etnografya eserleri şunlardır:

- Türk kıyafetleri
- İşlemeli eserler
- El dokumaları
- Madenî eserler
- Cam ve çini parçalar
- Silahlar
- El yazmaları
- Ahşap eserler

1710 sayılı Kanun'un 3. maddesinde "Devlete ait arazi ve emlak ile, özel ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan emlak ve arazide, varlığı bilinen veyahut ilerde meydana çıkacak olan her çeşit anıtlar, bütün taşınır ve taşınmaz eski eserler Devletin malıdır." denerek anıt ve eski eserlerin sahibi belirtilir. Taşınır ve taşınmaz eski eserleri, yeniden bulanlar, malik oldukları veya işgal ettikleri arazinin içinde eski eser bulunduğunu bilenler veya böyle bir eserin varlığından yeni haberdar olan malik ve zilyedler, bunu en geç 10 gün içinde en yakın müzeye veya köylerde muhtarlara, bucağ, ilçe ve illerde en yüksek mülkiye amirlerine bildirmeye mecburdur.

Bu Kanun'un tarif ve kapsamına giren eski eserleri, tarihî ve tabii anıtları bozmak ve değiştirmek, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun mütalaasına dayanmak kaydıyla, Millî Eğitim Bakanlığının izni olmadan onarmak ve içlerinde veya emniyet sınırları dahilinde, inşaat, tesisat, sondaj ve kazı yapmak, kireç ocağı ve tuğla harmanı tesis etmek, hayvancılıkta, tarımda veya herhangi bir işte kullanmak, yıkılmalarına veya tahriplerinden meydana gelen maddeleri almak, bunları geçici veya devamlı olarak herhangi bir maksatla iskân veya işgal etmek, kısmen veya tamamen tahrip etmek, tahriplerine sebep olabilecek hizmetlerde kullanmak, buralarda define aramak yasaktır. Şahısların mülkiyetinde bulunan taşınmaz eski eserlerin, tarihî vs tabii anıtların kullanma şekli Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun mütalaasına istinaden Millî Eğitim Bakanlığının izni olmadıkça değiştirilemez. Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun eski eserlerin, tarihî ve tabii anıtların korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak veya aldirtmak ve bunların her türlü kontrolünü yapmak Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Taşınmaz eski eserler Millî Eğitim Bakanlığının, turizm alanında uzman kişilerin de içinde bulunduğu uzman tespit kurulları tarafından ayrılır, tasnif ve Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından onandıktan sonra tapu kütüğündeki beyanlar hanesine (eski eserdir) kaydı yazılarak tescil ve ilan olunur. Bu ayırma ve tasnif sırasında resmî daire ve kurumlara tahsis edilmiş taşınmaz eski eserler varsa daire ve kurumun da görüşü alınır. Tescil edilen taşınmaz eski eserlerin koruma sahalарının tayini ve bu sahalар içinde inşaat ve tesisat yapılıp yapılamayacağı konusunda karar alma yetkisi Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kuruluna aittir.

Taşınmaz eski eserlerin, tarihî ve tabii anıtların tespit, tescil, korunma ve onarım işleri ve mülkiyetine ait maddeler şunlardır:

Taşınmaz Eski Eserler: Millî Eğitim Bakanlığının, turizm alanında uzman kişilerin de içinde bulunduğu uzman tespit kurulları tarafından ayrılır, tasnif ve Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından onandıktan sonra tapu kütüğündeki beyanlar hanesine (eski eserdir) kaydı yazılarak tescil ve ilan olunur. Bu ayırma ve tasnif sırasında resmi daire ve kurumlara tahsis edilmiş taşınmaz eski eserler varsa daire ve kurumun da görüşü alınır. Tescil edilen taşınmaz eski eserlerin koruma sahalарının tayini ve bu sahalар içinde inşaat ve tesisat yapılıp yapılamayacağı konusunda karar alma yetkisi Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kuruluna aittir. Hazineye, özel idarelere, köylere, kurumlara, belediyelere, İktisadi Devlet Teşekküllerine, özel kanunlarla kurulmuş teşekküllere ait olup, Millî Eğitim Bakanlığınca korunmaları lüzumu tespit ve ilan olunan her çeşit eski eser, tarihî ve tabii anıtlar ile bunlara ait korunma sınırları dahilindeki emlak ve arazi Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun mütalaasına istinaden Millî Eğitim Bakanlığının izni olmadıkça tüzel ve özel kişilere satılamaz. Bu gibi sahalarda yeniden imar ve ihya hakkı tanınmaz ve tapu verilemez. Kamu tüzel kişilerinin mülkiyetinde veya daimi intifaında bulunan taşınmaz eski eserlerden kaleler, şehir harabeleri ve her türlü tarihi harabelerde bunlara ait teferruat, tarihî ve tabii anıtlar ve bunların toplu olarak bulunduğu alanlardan Hazine adına kayıtlı bulunmayanları, karşılığında bedel ödenmeksizin Hazine adına tescil ve Millî Eğitim Bakanlığının idaresine devredilir.

Mülkiyeti Hazineye ait bulunan veya vakıf olan eski eserlerden kullanılması kamu tüzel kişilerine veya derneklere bırakılanların bakım, onarım ve restorasyon işleri için yapılacak harcamalara, bu eserleri kullananlar da katılırlar. Taşınmaz eski eserler mahiyetlerine tesir edecek şekil ve surette ifraz edilemez. Taşınmaz eski eserlerin bu kanunun yayımından önceki malik ve zilyetleri bu eserlerin bakım ve onarımlarını bu kanuna Millî Eğitim Bakanlığının bakım ve onarım hususunda vereceği emir ve talimata uygun olarak yerine getirdikleri sürece bu kanunun eski eser zilyet ve malikleri için tanıdığı muafiyet ve haklardan faydalanırlar. Eski eser olmakla beraber, Karayolları, Devlet Demiryolları veya Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne kullanılmakta olan ve kullanılmasında mahzur bulunmayan köprü, menfez, viyadük, sarnıç, su yolu, kanal, çeşme, tünel ve benzerlerinin bakım ve onarımı adı geçen genel müdürlüklerce yapılır.

Tüzel ve özel kişilere ait bir yapıda eski eser bulunduğu tespit ve bunun kaldırılması Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunca uygun görülürse, gereken emniyet tedbirleri alınmak ve Millî Eğitim Bakanlığınca teşkil olunacak komisyonlarca takdir edilecek bir tazminat verilmek suretiyle bu eski eser, Millî Eğitim Bakanlığınca istenilen yere nakledilebilir.

Taşınmaz eski eserlerin, tarihi ve tabii anıtların buldukları yeri işgal edenler veya bu eserlerin malikleri, Millî Eğitim Bakanlığınca bu işle görevlendirilmiş uzmanlarına gerektiği zaman eserin kontrolü, incelenmesi, harita, plan vs rölövesinin yapılması, fotoğraflarının kalıplarının çıkarılması için izin vermeye ve kolaylık göstermeye mecburdurlar.

Taşınır Eski Eserler: Taşınır eski eserler, usulüne uygun olarak tasnif, tescil olunarak müzelere kaldırılır. Eski eser olmadıkları için tasnif ve tescil dışı kalanlar sahiplerine veya zilyetlerine iade olunur. Sahip ve zilyetleri tarafından alınmayanlar, devletçe usulüne uygun olarak satılabilir. Her türlü müzelerin kurulması, yaşatılması ve geliştirilmesi Millî Eğitim Bakanlığının görevidir.

Bakanlıklar, kamu ve tüzel kişiler ile kamuya yarar dernekler, bu husustaki statüler gereğince izin almak ve kontrolleri Millî Eğitim Bakanlığınca ait bulunmak şartıyla kendi hizmet konularına veya amaçlarının gerçekleştirilmesini ilgilendiren işlerde, taşınır ve taşınmaz her çeşit eski eserlerden ve etnografik eşyadan mürekkep koleksiyonlar meydana getirebilirler, müzeler kurabilirler

Özel kişiler, yönetmeliğine göre her türlü eşyadan müteşekkil koleksiyonlar meydana getirebilirler. Ancak bunlar bu kanun kapsamına giren eski eserlerden müteşekkil koleksiyonculuk faaliyetleri en geç altı ay içinde Millî Eğitim Bakanlığınca bildirmek zorundadırlar. Millî Eğitim Bakanlığı bunları usulüne uygun olarak tescil eder.

Yurt içindeki eski eserlerle müze ve özel ve resmi koleksiyonlarda bulunan eserler, değiştirme suretiyle dahi olsa hiçbir surette yurt dışına çıkarılamaz.

Taşınır ve taşınmaz eski eserleri meydana çıkartmak üzere, araştırma, sondaj ve kazı yapma hakkı sadece Millî Eğitim Bakanlığınca aittir.

Millî Eğitim Bakanlığınca takdir ve kabul olunan Türk ve yabancı heyet ve kurumlar araştırma izni, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, sondaj ve kazı yapma izni bu Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile verilir. Askerî yasak bölgelerde yapılacak araştırma, sondaj ve kazılarda Millî Savunma Bakanlığının da izninin alınması şarttır. Sondaj ve kazı ruhsatnamesi Millî Eğitim Bakanlığınca sözü geçen heyet ve kurumların göstereceği ilmi yeterliği bulunan uzmanlar adına düzenlenir. Millî Eğitim Bakanlığınca haklı görülebilecek sebep olmadıkça heyet vs kurumlar ruhsatnamedeki temsilcilerini değiştiremez.

Millî Eğitim Bakanlığı elemanları tarafından yapılacak araştırma, sondaj ve kazılar bu Bakanlığın iznine bağlıdır. Kazılarda meydana çıkan eserler kazı yapan heyet ve kurumlar tarafından kazı sonunda Millî Eğitim Bakanlığının göstereceği devlet müzesine naklolunur. Kazıda ve jeoloji araştırmalarında elde edilen insan ve hayvan iskeletleri ile bilimum fosiller tabiat müzeleri ile üniversitelere veya ilgili diğer Türk bilim kurumlarına verilebilir.

Taşınmaz eski eserlerle mezarlıklar dışında, Millî Eğitim Bakanlığınca arama ruhsatnamesi verilebilir. Araştırma, İçişleri, Maliye ve Millî Eğitim Bakanlığının birer temsilcisinden kurulu komisyon önünde yapılır.

Define aramak isteyenlere aynı süre içinde birden fazla yerde arama izni verilen define arama izni başkalarına devredilemez, bu iş için bir başkası tevkil olunamaz. Arama ruhsatının verilmesi, define arayıcıdan istenecek belgeler, aramanın yapılması, çıkan defineden arayıcıya tanınacak haklar, aramayı kontrolle görevlilerin yol ve oturma giderleri yevmiyeleri gerektiğinde mahallinde ikametleri için zaruri sair giderlerin tayini ve ödeme şekilleri Maliye ve Millî Eğitim Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak yönetmelikle belli edilir.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, yer üstünde su ve yer altında yeni bulunan taşınır eski eserleri yazılı makam ve mercilere aynı yazılı süreler içerisinde haber verenlere, eserin maddi ve antik kıymeti göz önünde tutularak, Millî Eğitim Bakanlığı uzmanlarınca takdir ve tespit olunacak değerinin,

- a) Eski eser, haber verenin tapulu mülkü içinde ise %50 sine kadar,
- b) Eski eser başkasının mülkü içinde bulunmuş ise, haber verene %25 ve mülk sahibine %10'u kadar,
- c) Eski eser devlete ait arazide bulunmuş ise, haber verene %25 ine kadar ikramiye verilir.

Yeniden bulunup da yazılı süreler içinde haber verilmediğinden dolayı gizlenmiş sayılan eski eserleri haber verenler ile bunları yakalayan kamu görevlilerine 1905 sayılı Kanunda tanınır mallar için gösterilen oranlar dahilinde ve özel yönetmeliğine göre kurulan komisyonca takdir edilecek ikramiye verilir.

1.4.2.2. 2863 Sayılı Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu

Bu Kanun, korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar. "Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihî devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihî devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır. "Tabiat varlıkları"; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihî devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.

“Koruma” ve “Korunma”; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir. “Korunma alanı”; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alandır. “Ören yeri”; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanlardır.

Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, malik oldukları veya kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığı bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler, bunu en geç üç gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar.

Devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlarda varlığı bilinen veya ileride meydana çıkacak olan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları devlet malı niteliğindedir.

Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihî kışla, tabya ve istihkâmlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihî yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgâhlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliyeler, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler, peri bacaları ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindedir.

Dünya Miras listesine alınan ve Helenistik, Roma, Doğu Roma ve Osmanlı Dönemlerine ait katmanları içerisinde barındıran Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı; Pergamon (çok katmanlı kent), Kibele Kutsal Alanı, İlyas Tepe, Yiğma Tepe, İkili, Tavşan Tepe, X Tepe, A Tepe ve Maltepe Tümülüsleri olmak üzere dokuz bileşenden oluşmaktadır.

Özellikle Roma ve Doğu Roma Dönemleri'ne ait katmanlar üzerinde yayılmış olan Osmanlı Dönemi mimarisine ait pek çok cami, han, hamam ve ticari merkez ile de önemini korumuş taşınmaz kültür varlıklarına güzel örnek teşkil etmektedir (Görsel 1.25).

Görsel 1.25: Bergama Çok Katmanlı Peyzaj Alanı (İzmir)

Kanun'a göre "Her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik, benzeri kap ve kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, koruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hülliyat), yüzük taşları, küpeler, iğneler, askılar, mühürler, bilezik ve benzerleri, maskeler, taçlar (diadem), deri, bez, papirus, parşümen veya maden üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değerine haiz gravür, yağlıboya veya suluboya tablolar, muhallefat (religie'ler), nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçaları" taşınır kültür varlıklarıdır.

MÖ 9. yüzyılda başkent olarak da bereketli ve güzel Van'ı seçen Urartular mimarlıkta, teknolojiye, sanatta, madencilikte çağının çok ilerisinde bir medeniyet hâline gelmeyi başarmıştır. Birçok taşınır kültür varlığı Van Müzesinde sergilenmektedir (Görsel 1.26).

Görsel 1.26: Van Müzesi

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespiti, Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılır.

Yapılacak tespitlerde, kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Devletin imkânları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir.

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitler koruma bölge kararı ile tescil olunur.

Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde koruma bölge kurullarınca alınan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarında inşai ve fizikî müdahalede bulunulamaz, bunlar yeniden kullanıma açılmaz veya kullanımları değiştirilemez. Esaslı onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri işler inşai ve fizikî müdahale sayılır.

Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldırarak ve bunların her türlü denetimini yapmak veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak, Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir.

Araştırma, kazı ve sondaj yapılan alanların korunması ve değerlendirilmesi Bakanlığa aittir.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının malikleri bu varlıkların bakım ve onarımlarını Kültür ve Turizm Bakanlığının bu Kanun uyarınca bakım ve onarım hususunda vereceği emir ve talimata uygun olarak yerine getirdikleri sürece, bu Kanunun bu konuda maliklere tanıdığı hak ve muafiyetlerden yararlanırlar.

Hazineye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait olup, usulüne göre tescil ve ilan olunan, her çeşit korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı ile bunlara ait korunma sınırları dahilindeki taşınmazlar, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni olmadan, gerçek ve tüzel kişilere satılamaz, hibe edilemez.

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının intifa haklarının, belirli sürelerle kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere, devlet dairelerine, kamu kurum ve kuruluşlarına, kamu menfaatine yararlı milli derneklere bırakılması veya gerçek ve tüzel kişilere kiraya verilmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine tabidir.

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanlarında ruhsatsız olarak inşaat yapmak yasaktır. Buralarda ruhsatsız olarak yapılacak inşaatlar ile, koruma amaçlı imar planlarında, plana; sitlerde, sit şartlarına aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında imar mevzuatına göre işlem yapılır.

Ören yerlerinde çevre düzenleme projesi yapımı ve değişiklikleri, ilgili koruma bölge kurulunun uygun görüşü doğrultusunda Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır.

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının gruplandırılması, maliklerinin müracaat tarihinden itibaren üç ay içinde koruma bölge kurulunca yapılır. Gruplandırılan taşınmaz kültür varlıkları, tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilir. Gruplandırma yapılmadıkça, onarım ve yapı esasları belirlenemez.

Taşınmaz kültür varlıkları ve parçalarının, buldukları yerlerde korunmaları esastır. Ancak, bu taşınmaz kültür varlıklarının başka bir yere nakli zorunluluğu varsa veya özellikleri itibariyle nakli gerekli ise, Koruma Bölge Kurullarının uygun görüşü ve gereken emniyet tedbirleri alınmak suretiyle Kültür ve Turizm Bakanlığınca istenilen yere nakledilebilir. Kültür varlığının nakli dolaşısıyla taşınmazın maliki bir zarara maruz kalmışsa, Kültür ve Turizm Bakanlığınca oluşturulacak bir komisyonun tespit edeceği tazminat zarar görene ödenir.

Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıklarıdır.

Devlet malı niteliğini taşıyan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının devlet elinde ve müzelerde bulundurulması ve bunların korunup değerlendirilmeleri devlete aittir. Bu gibi varlıklardan gerçek ve tüzel kişilerin ellerinde bulunanlar, değeri ödenerek Bakanlık tarafından satın alınabilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığınca bildirilen taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bilimsel esaslara göre tasnif ve tescile tabi tutulur. Bunlardan devlet müzelerinde bulunması gerekli görülenler, usulüne uygun olarak müzelere alınır.

Kültür ve tabiat varlıklarına ait müzelerin kurulması, geliştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığının görevlerindedir.

Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar, Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak şartıyla, kendi hizmet konularının veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için her çeşit kültür varlığından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilir ve müzeler kurabilir. Ancak, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar tarafından kurulacak müzelerin faaliyet konuları ve alanları, yapılacak başvuruda beyan olunan istekleri değerlendirerek, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesinde belirlenir.

Koleksiyoncular faaliyetlerini, Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirmek ve yönetmelik gereğince, taşınır kültür varlıklarını envanter defterine kaydetmek zorundadırlar. Koleksiyoncular, ilgili müzeye tescil ettirerek, koleksiyonlarındaki her türlü eseri on beş gün önce Kültür ve Turizm Bakanlığına haber vermek şartı ile kendi aralarında değiştirebilir veya satabilirler. Satın almada öncelik Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir.

Taşınır kültür varlıklarının ticareti, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılır. Bu ticareti yapmak isteyenler, Kültür ve Turizm Bakanlığından ruhsatname almak zorundadırlar. Bu ruhsatnameler üç yıl için geçerlidir. Bu sürenin bitiminden bir ay önce ruhsatname yenilenebilir. Bu Kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerin ruhsatnameleri, süresine bakılmaksızın iptal edilir.

Kamu kurumu ve kuruluşları (Belediyeler ve il özel idareleri dâhil), vakıflar, gerçek ve tüzel kişiler satacakları eşya ve terekeler arasında bulunan veya yapacakları müzayedelerdeki satışlara konu olan taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile koleksiyonları, önce devlet müzelerine haber vermeye ve göstermeye mecburdurlar.

Yurt içinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları yurt dışına çıkarılamaz. Yurt dışından kültür varlığı getirmek serbesttir. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ören yerleri ve müzelerdeki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının öğretim, eğitim, bilimsel araştırma ve tanıtma amacı ile fotoğraflarının ve filmlerinin çekilmesi, mulaj ve kopyalarının çıkartılması Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır.

“Asar-ı atika”, “eski eser”, “taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları” kavramları ülkemizde eski eserleri koruma kültürünün oluşumunda, dönemin gelişen ve belli bir olgunluğa ulaşan anlayışını göstermesi bakımından özel bir öneme sahiptir. Günümüz kültür varlıklarını koruma yaklaşımlarını araştırarak slogan şeklinde el broşürleri hazırlayınız. Hazırladığınız el broşürlerini sınıfta ve okulda arkadaşlarınızla paylaşınız.

ÖĞRETMEN FORMU

.... /..... SINIF

..... ETKİNLİĞİ

Sıra No	Okul No.	Ölçütler	Derse hazırlıklı gelme (Araç gereç araştırma)	Sorumluluklarını zamanında yerine getirme	Planlı ve düzenli çalışma	Çevresinin önerisini dikkate alma	Çalışmasındaki estetik görsel ve teknolojik değerleri fark etme	Çalışmaları planlanan sürede tamamlama	Yaşadığı süreci kaydetme	Yazdıklarını paylaşmada istekli olma	Sözlü sunumunu görsel materyallerle destekleme	Çalışma ve sunumunda, bireysel farklılığını ortaya koyma	Toplam	Toplam puan
1		Adı ve Soyadı												
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														
19														
20														
21														
22														
		GENEL TOPLAM												

Düzelelerine uygun olan puanı ilgili ölçütün altına yazınız. "Çok iyi: 3. Orta düzeyde yeterli: 2. yeterli değil: 1. Gözlenmedi: 0." Ayrıca yapılan gözlemler sonucunda öğrencilerde gözlemediğiniz eksiklikler var ise bunları gidermek için gerekli önlemleri alınız.

Genel toplam bölümü ise öğrencilerin hangi ölçütü ne kadar gerçekleştirdiğini gözlemlemek için yazılmıştır.

Toplam: Ölçütlerin toplamı 30'dur. Buna göre her rakam 3,3 puandır. 30 toplam 100 puandır.

30-100	28-93	26-85	24-79	22-73	20-66	18-59	16-53	14-45	12-40	10-33	8-26	6-20	4-13	2-7
--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	------	------	------	-----

Türkiye’de Önleyici Korumanın Gelişimi Nedir?

Aşağıdaki maddeleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşarak değerlendiriniz.

Türkiye’de Önleyici Korumanın Gelişimi

1. Ülkemizde kültür varlıklarının korunması, Anayasa kapsamında güvence altına alınmış; önceleri Millî Eğitim Bakanlığı’na, daha sonra Kültür Bakanlığına ve son olarak ise değişen ismiyle Kültür ve Turizm Bakanlığı sorumluluğuna verilmiştir.
2. 1937-1940 yılları arasında müzedeki eserlerin kimyasal analizleri, onarımları ve fumigasyon işlemleri yapılmaya başlanılmıştır. 1973 yılında Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından maden analizlerinin yapılmaya başlanması, modern ve bilimsel konservasyon anlamında önemli bir adım olarak görülmektedir.
3. 2863 sayılı Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesindeki devlet müzelerinde, eserlerin konservasyon işleri ve önleyici korumaya yönelik uygulamalar müzelerdeki “Laboratuvar” birimi veya “Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarları” tarafından yürütülmektedir.
4. Laboratuvarlarda, müze koleksiyonun sağlıklı ve güvenli şekilde korunmasını sağlayacak işlevsel ve etkili strateji geliştirmek amacıyla koruma planlaması çalışmaları yapılmaya başlanmış olup müzelerin mevcut koşulları fiziksel ve kurumsal açıdan incelenmektedir.
5. 3-5 Mart 2017 tarihleri arasında İstanbul’da gerçekleştirilen III. Millî Kültür Şurası’nda da müzeler ve müze çalışmaları için afet ve risk yönetimi ile acil müdahale eylem planları oluşturulmasına yönelik eylemler belirlenmiştir.
6. Ülkemizde bulunan üniversitelerde koruma ilgili bölümlerin kurulması müzecilik alanında önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Bu bölümlerin mezunlarının müzelerde görev alması ve böylece müzelerde akademik eğitim almış kişilerin çalışması ideal olarak düşünülmektedir.
7. T.C. Cumhurbaşkanlığınca 9-10 Haziran 2014 tarihlerinde Uluslararası Önleyici Koruma Sempozyumu düzenlenmiştir. Bu sempozyumda ülkemizde yürütülen önleyici koruma çalışmaları hakkında “Önleyici Koruma”, “Kazı Alanında Koruma”, “Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar”, “Risk Yönetimi, Güvenlik, Zararlılarla Mücadele”, “Belgeleme ve Kayıt” ve “Paketleme, Taşıma ve Depolama” gibi konularda Türk ve yabancı bilim insanları tarafından bilgi ve deneyimler paylaşılmıştır.
8. Türkiye’deki özel müzelerin önleyici koruma anlayışları hakkında araştırma yapılırken ziyaret edilen özel müze internet sitelerinden Sabancı Üniversitesi, Sakıp Sabancı Müzesi ve Vakıf Eserleri Müzesi’nde eserlerin sağlıklı şekilde saklanması, sergilenmesi ve belgelenmesi üzerine çalışmaların yapıldığı konservasyon birimleri ve Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi’nde (MTA: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü) gemoloji (değerli taşlar bilimi) laboratuvarı bulunduğu öğrenilmiştir.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/776399>

1.5. MÜZECİLİK VE KORUMA ALANINDAKİ ULUSLARARASI KURULUŞLARIN LİSTELENMESİ

Koruma alanında faaliyet gösteren kuruluşlar şunlardır:

IIC: [International Institute for Concervation of Historic and Artistic Works (İnterneyşinil İnstitüyt For Kansırveyşın Ov Historik End Artistik Vorks)](Uluslararası Tarih ve Sanat Eserlerini Koruma Enstitüsü)]

UKIC: [United Kingdom Institute for Conservation (Yunaytıl Kingdım İnstitüyt For Kansırveyşın) (Birleşik Krallık Koruma Enstitüsü)]

UNESCO: [The United Nations Organization for Education, Science and Culture (Dı Yunaytıl Neyşıns Organayzeyşın For Ecukeyşın, Sayıns End Kalçır)](Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)]

ICOM: [International Council of Museums (İnterneyşinil Kansıl Ov Muzııms)](Milletlerarası Müzeler Konseyi)]

ICOMOS: [International Council of Monuments and Sites (İnterneyşinil Kansıl Ov Monümınts End Sayts)](Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)]

ICCROM: [International Centre for The Study of The Preservation and Restoration of Cultural Property (İnterneyşinil Sentır For Dı Stadi Of Dı Prezırveyşın End Restoreyşın Ov Kalçırıl Prapırtı)](Uluslararası Kültür Varlıklarını Koruma ve Restorasyon Çalışmaları Merkezi)]

COE : [Council of Europe(Kansıl Ov Yurop) (Avrupa Konseyi)]

E.C.C.O: [European Confederation of Conservator-Restorer Organisations (Yuropian Kınferdıreyşın Ov Kinsörvıtıv Rıstorır Organayzeyşıns) (Avrupa Konservasyon Restorasyon Eğitim Ağı)]

ENCORE : [European Network for Conservation-Restoration Education (Yuropian Network For Kansırveyşın Restıreyşın Ecukeyşın)](Avrupa Koruma ve Restorasyon Eğitimi Ağı)]

ICCM: [International Committee for the Conservation of Mosaics(İnterneyşinil Kımıdii For Dı Kansırveyşın Ov Mozeyıks) Uluslararası Mozaik Konservasyonu Komitesi)]

GCI : [Getty Conservation Institute (Geti Kansırveyşın İnstitüyt) (Getty Koruma Enstitüsü)]

AIC: [American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works (İmerıkın İnstitüyt For Kansırveyşın Ov Historik End Artistik Vorks)](Amerika Tarihi ve Sanatsal Eserleri Koruma Enstitüsü)]

UNESCO: Birleşmiş Milletler Teşkilatına bağlı bir kuruluştur. Milletler arasında eğitim, bilim, kültür alanlarında bulunan iş birliğini geliştirerek yakınlaşmayı sağlar. UNESCO çok geniş bir kitleye sahiptir. Türkiye de 20 Mayıs 1946 tarihinde bu kurumun içinde yer almıştır. 25 Ağustos 1949 tarihinde de Türkiye Millî Komisyonu çalışmalarına başlamıştır. UNESCO'nun merkezi Paris'tir.

20. yüzyılın ikinci yarısında bilimsel yaklaşım önem kazanmıştır. Bunun en büyük etkenlerinden biri de UNESCO'nun uluslararası organizasyonlar oluşturmasıdır. UNESCO'nun çalışmaları ve yayınları müzecilikte ve müze eğitiminde bilgi paylaşımı ortamının doğmasını sağlamıştır. Bu çalışmalar uluslararası standartların belirlenmesinde büyük rol oynamıştır (Görsel 1.27).

Görsel 1.27: UNESCO tavsiye kararı toplantısı

ICOM (Milletlerarası Müzeler Konseyi): 1946'da kurulan Uluslararası Müzeler Konseyi, UNESCO ile resmî ilişkileri sürdüren ve Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi ile danışmanlık statüsüne sahip bir sivil toplum kuruluşudur. Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Millî Komitesi Yönetmeliği hâlen yürürlüktedir.

Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Millî Komitesinin yönetmeliğinde; kültür eserlerini koruyan ve bu eserleri etüt, eğitim ve bedii zevki yükseltme amacıyla toplu hâlde teşhir eden kamu yararına çalışan, sanata, ilme, sağlığa, teknolojiye, ait koleksiyonları bulunan müesseselere müze adı verilir, denilmektedir.

Yine aynı yönetmelikte “Daimi teşhir bölümü bulunan kütüphaneler ve arşiv merkezleri resmî şekilde halkın ziyaretine açık bulunan tarihi anıtlar, tarihi anıtlara ait binaların kısım ve müştemilatı, tarihi, arkeolojik, tabii önemi haiz mevkiler ve parklar, nebabat ve hayvanat bahçeleri, akvaryumlar ve benzeri teşekküller bu tarife girer.” şeklinde açıklama yapılmıştır.

Türkiye Millî Komitesi'nin (ICOM) amaçları ve çalışma yolları şu şekilde açıklanmıştır:

- Türkiye müzelerini ve müzecilik mesleğini milletlerarası seviyeye yükseltmek ve temsil etmek,
- Müzeleri ve müzecilik mesleğini korumak ve geliştirmek,
- Toplum hizmetine, bilgilerin yayılmasına ve milletlerarası karşılıklı münasebetlerin gelişmesine faydalı olmaktır.

Millî Komite bu amaçları gerçekleştirmek için aşağıda açıklanan yolları takip eder.

ICOM Türkiye Millî Komitesi, Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) ve bu konseye bağlı Millî Komiteler ve ihtisas teşekkülleri ile temas ve münasebetler kurar, imkânlarına göre onlarla iş birliği yapar, Türkiye'deki her çeşit müze faaliyetlerini dışarıdaki millî komitelere aksettirir ve çeşitli müze mensuplarının yabancı ülkelerdeki müzelerde yetişmeleri için imkânlar arar. ICOM ve ona bağlı millî komiteler arasında mesleki eleman ve teknik malzeme bakımlarından ihtiyaçlara uygun gelişmeyi sağlamak üzere karşılıklı tedbirler alınır. Bu alanda girişilecek her türlü iş birliği hususundaki teşebbüslerin gerçekleşmesine çalışır. Müze ve müzecilikle ilgili yayımlar yapar (Görsel 1.28, 1.29).

Görsel 1.28: ICOM 30. Genel Kurul toplantısı

Görsel 1.29: Danışma Komitesi toplantısı

ICOMOS: 1965 yılında kurulan ICOMOS, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi, dünya mirasını oluşturan değerlerin kriterlerini belirleyen ve denetleyen konseydir.

Başlıca amacı, tarihi anıtlar ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, teknikler ve siyasetler geliştirmek ve ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmek olan uluslararası bir organizasyondur. Dünyadaki koruma uzmanlarını bir araya getirerek, bir mesleki diyalog ve fikir alışverişi forumu oluşturmak, koruma ilke, teknik ve siyasetleri üzerine bilgi toplamak, değerlendirmek ve yaymak, koruma alanında uzmanlaşmış belgeleme merkezlerinin kurulması için ulusal ve uluslararası otoritelerle iş birliği yapmaktır.

Mimarlık mirasının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan uluslararası sözleşmelerin kabulü ve yürürlüğe sokulması için çalışmak, tüm dünyada koruma uzmanları için eğitim programlarının düzenlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Bu amaca Türkiye Millî Komitesi tüzüğünde, Türkiye'deki taşınmaz kültür varlıklarının uluslararası düzeyde tanıtılmasını sağlamak ve kültür kanalıyla uluslararası ilişkilerin gelişmesine yardımcı olmak şeklinde iki madde daha eklenmiştir.

Göreme Millî Parkı ve Kapadokya 1985 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer almıştır. Bir doğa harikası olan bu yerler görülmesi ve korunması gereken kültürel değerlerdir (Görsel 1.30).

Görsel 1.30: Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)

ICCROM: Uluslararası Kültür Varlıklarını Koruma ve Restorasyon Çalışmaları Merkezi; eğitim, bilgi, araştırma, iş birliği ve savunuculuk programları aracılığıyla dünya çapında kültürel mirasın korunmasına adanmış hükümetler arası bir kuruluştur.

UNESCO tarafından 1959'da Roma'da kurulan Kültür Varlığını Koruma ve Restorasyon İçin Uluslararası Araştırma Merkezinin kısaltılmış adı olan kuruluşun üye ülke sayısı 68'dir. Örgüt yönetmeliğinin belirlediği görevleri, kültür mirasını koruma ve restorasyonuyla ilgili çeşitli sorunların incelenmesi, belgelerin toplanması ve üyelere dağıtılması, uzman değiş tokuşu, araştırmaların desteklenmesi, uluslararası toplantılar yapılması ve konuyla ilgili genel ya da belirli noktalarda görüşlerin açıklanması ve önerilerde bulunulmasıdır (Görsel 1.31).

Görsel 1.31: Konservasyon kararlarını paylaşım çalışması

ARAŞTIRMA DESENİ

UNESCO Türkiye Millî Komisyonunun müze ve koleksiyonların çeşitlilikleri, toplumdaki görevlerinin korunması ve geliştirilmesine ilişkin tavsiye kararlarını araştırınız. Alınan uygulama kararlarını maddeler hâline getirerek sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız (Görsel 1.32).

Birleşmiş Milletler
Eğitim, Bilim ve Kültür
Kurumu

UNESCO
Türkiye
Millî Komitesi

Görsel 1.32: Türkiye Millî Komisyonu logosu

Dünyada Önleyici Korumanın Gelişimi

- Önleyici korumaya dair uluslararası alanda geçerliliği olan kurumlar National Trust (Milli Park Servisi), uluslararası koruma örgütleri (UNESCO, ICOM, ICOMOS, IIC, ICCROM) ve koruma enstitülerinin çalışmaları ve araştırmaları neticesinde önemli gelişmeler görülmüştür.
- Uluslararası koruma örgütlerinin çalışmaları incelendiğinde ICOM'un ilk genel konferansı 1948 yılında Paris'te toplanmış ve önemli Avrupa müzelerinin müdürleri, restoratörler ve bilim insanlarından oluşan ilk ICOM komisyonu ve ICOM Müze Laboratuvarları Komitesi kurulmuştur.
- ICOM Koruma Komitesi tarafından terminolojide "önleyici koruma" kavramı ilk olarak 1990'lı yıllarda kullanılmıştır. "Aydınlatma ve İklim Kontrolü", "Taşınan Eserlerin Korunması", "Biyolojik Bozulmaların Kontrolü" gibi küçük boyutlu çalışma grupları oluşturulmuştur.
- Kanada'nın Ottawa şehrinde 1994 yılında "Önleyici Koruma: Deneyim, Teori ve Araştırma" konulu ilk uluslararası konferans düzenlenmiştir.
- 2000 yılında Finlandiya'nın Vantaa şehrinde konservasyon eğitmenlerinin toplantısı sonrasında hazırlanan Avrupa Önleyici Koruma Stratejisi'nde Doğru Vantaa Belgesi'nde, önleyici korumanın organizasyonel açıdan nasıl başarılacağına yoğunlaşmıştır.
- Hindistanın başkenti yeni Delhi'de 2008 yılında gerçekleştirilen bir konferansta yayınlanan deklarasyonda ise korumaya dâhil kavramlar tanımlanmış, önleyici koruma eserlerde bozulma ve kayıp oluşmasını engellemek veya en aza indirmek amacıyla alınan tüm önlemler ve yapılan eylemler olarak belirtilmiştir.
- ICOM Koruma Komitesi ve IIC'nin 2014 yılındaki deklarasyonunda ise koleksiyonların bakımında pasif yöntemlerle, sağlanması kolay basit teknoloji, hava sirkülasyonu ve düşük enerjili çözümlerin düşünülmesi gerektiği bildirilmiştir.
- UNESCO, ICOM, ICOMOS, ICCROM gibi uluslararası mesleki organizasyonlar ve koruma konusunda uluslararası bilgi ve deneyime sahip koruma enstitüleri aracılığıyla müzecilik alanında uyulması gereken standartlar belirlenmiş ve el kitapları yayımlanmıştır.
- 2006-2010 yılları arasında UNESCO tarafından müzelerde güvenlik, müzeler için afet risk yönetimi, depodaki koleksiyonların elleçlenmesi, koleksiyonların belgelenmesi vb. konuları içeren Kültür Mirasını Koruma El Kitabı hazırlanarak müzecilik alanında çalışan kişilere yönelik öneriler sıralanmıştır. ICOM tarafından 2010 yılında yayımlanan "Müzeler İçin Acil Durum Prosedürleri El Kitabı"nda ise müzede karşılaşılabilecek acil durumlar tanımlanmış ve bu durumlara hazırlıklı olunması için alınması gereken önlemler sıralanmıştır.

Önleyici korumanın dünyadaki gelişimi slayt ,sunu oluşturarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

Müzeler Haftasına Özel 10 Müze

Ülkemizde her yıl 18-24 Mayıs tarihleri arasında kutlanan Müzeler Haftası'nda yapılan etkinliklerle müzelerimizin önemi anlatılmaya çalışılmaktadır.

Türkiye, özellikle "Medeniyetlerin Beşiği" olarak tanımlanan Anadolu, binlerce yıllık tarihi ile muhteşem bir kültürel mirasa ev sahipliği yapmaktadır. Müzeler ise bu dünya mirasını aydınlatan, koruyup geleceğe aktaran kurumlarımızın başında gelir.

Müzeler Haftası her yıl Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından "Uluslararası Müzeler Günü" olarak kabul edilen mayıs ayının 18'inci gününden başlayarak bir hafta kutlanmaktadır.

1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Anadolu Medeniyetleri Müzesi Ankara Ulus'ta, Atpazarı olarak adlandırılan semtte, Ankara Kalesi'nin dış duvarının güneydoğu kıyısında yeni işlev verilerek düzenlenmiş iki Osmanlı binasından oluşmaktadır. Bu yapılardan biri Mahmut Paşa Bedesteni, diğeri Kurşunlu Han'dır. Tarihî yapıları, köklü geçmişi ile bugünlere gelen Anadolu Medeniyetleri Müzesi 19 Nisan 1997 tarihinde İsviçre'nin Lozan kentinde 68 müze arasında birinci seçilerek Avrupa'da "Yılın Müzesi" unvanını elde etmiştir (Görsel 1.33).

Görsel 1.33: Anadolu Medeniyetleri Müzesi

2. Alanya Arkeoloji Müzesi

Alanya Arkeoloji Müzesi, Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nden getirilen Tunç Çağı, Urartu, Frig ve Lidya Dönemi'ne ait eserler ve çevreden o güne kadar toplanan eserler ile 1967 yılında açılmıştır (Görsel 1.34).

Görsel 1.34: Alanya Arkeoloji Müzesi (Antalya)

3. İkinci Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi

Tunca Nehri kıyısında bulunan Külliye Edirne'nin en önemli yapıtlarındandır. Cami, tıp medresesi, imaret, darüşşifa, hamam, mutfak, erzak depoları ve öbür bölümleriyle geniş bir alana yayılmıştır. II. Bayezid'in 1484-1488'de yaptırdığı külliye'nin mimarı Hayreddin'dir. Sultan II. Bayezid Külliyesi'ni oluşturan ve o dönemde akıl hastalıklarının müzik ve su sesi ile tedavi edildiği "Şifahane ve Tıp Medresesi" Trakya Üniversitesi tarafından İkinci Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesine dönüştürülmüştür (Görsel 1.35).

Görsel 1.35: İkinci Beyazid Külliyesi Sağlık Müzesi (Edirne)

4. Yakutiye Türk İslam Eserleri ve Etnografya Müzesi

Yakutiye Medresesi İlhanlı Hükümdarı Sultan Olcayto Dönemi'nde Gazan Han ve Bolugan Hatun adına, Hoca Yakut Gazani tarafından 1310 yılında yaptırılmıştır. Taç kapının yan yüzlerinde, silme kemerle çevrili nişler içinde pars ve kartal motifleri dikkat çekmektedir. Ajurlu bir küreden çıkan hurma yaprakları, iki pars ve kartal figürlerinden oluşan hayat ağacı Orta Asya Türklerinin önemli simgelerini bir araya getirmektedir (Görsel 1.36).

Görsel 1.36: Yakutiye Türk İslam Eserleri ve Etnografya Müzesi (Erzurum)

5. Zeugma Mozaik Müzesi

Çağımızın en önemli arkeolojik keşiflerinden olan Zeugma Antik Kenti'nden çıkartılan ve bu dönemde sanatın ulaştığı zirve noktasının örneklerini meydana getiren mozaiklerin haricinde yine Roma Dönemi'ne ait heykeller, sütunlar ve çeşmeleri de müzede görebilmek mümkündür. Mozaiklerin en görkemlilerinin keşfedildiği Poseidon ve Euphrates (Posaydın ve Yuforeytz) Villaları'nın tüm duvarları ve hatta tabanlarının dahi mozaik ve fresklerle süslenmiş olması kentin zenginliğinin kanıtıdır. Müzenin en önemli eseri bu çok büyük boyutlu panolar değil, diğerlerine göre oldukça küçük bir parça hâlinde keşfedilmiş olan, MS 2'nci yüzyıl tarihli Maenad ya da daha bilinir adıyla Çingene Kızı Mozaïği'dir (Görsel 1.37).

Görsel 1.37: Çingene Kızı Mozaïği (Gaziantep)

6. Hatay Arkeoloji Müzesi

MÖ 4000’li yıllardan başlayan tarihî geçmişi ile Hatay, birçok dönemin ve medeniyetin kültür ve tarihî vesikalarını bünyesinde toplayan bir şehirdir. Hatay’da kazı çalışmaları 1932 yılında başlamıştır. Antakya’da yürütülen 1932-1939 yılı kazı çalışmalarında çoğu Roma Dönemi’ne tarihlendirilen mimari ve diğer buluntular kentin zenginliğini ve ihtişamını ortaya sermiştir (Görsel 1.38).

Görsel 1.38: Hatay Arkeoloji Müzesi

7. İstanbul Arkeoloji Müzesi

İstanbul Arkeoloji Müzesi ülkemizdeki ilk müzecilik çalışmalarına örnektir. Osmanlı’da tarihî eser toplama çalışmalarının izleri Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar uzanmaktadır. Ancak sistemli bir şekilde müzeciliğin kurumsal olarak ortaya çıkışı İstanbul Arkeoloji Müzesi’nin 1869 yılında Müze-i Hümayun adı altında kuruluşuyla olmuştur. İstanbul Arkeoloji Müzeleri binası, dünyada müze binası olarak inşa edilmiş ender yapılardan biridir. 1891 yılında ziyarete açılan ve İstanbul’daki neoklasik mimarinin en güzel ve görkemli örneklerinden biri olan Arkeoloji Müzesi, cephesinin ihtişamı ile son derece dikkat çekici bir mimariye sahiptir (Görsel 1.39).

Görsel 1.39: İstanbul Arkeoloji Müzesi

8. Mevlana Müzesi

Bugün müze olarak kullanılmakta olan Mevlana Dergâhı'nın yeri, Selçuklu Sarayı'nın Gül Bahçesi iken bahçe, Sultan Alâeddin Keykubad tarafından Mevlana'nın babası Sultânü'l-Ulemâ Bâhaeddin Vele'd'e hediye edilmiştir. Mevlevi Dergâhı ve Türbe 1926 yılında "Konya Asar-ı Atika Müzesi" adı altında müze olarak hizmete başlamıştır. 1954 yılında ise müzenin teşhir ve tanzimi yeniden gözden geçirilmiş ve müzenin adı Mevlana Müzesi olarak değiştirilmiştir (Görsel 1.40).

Görsel 1.40: Mevlana Müzesi (Konya)

9. Mersin Arkeoloji Müzesi

Çağdaş müzecilik faaliyetlerinin yürütülmesine imkân veren fiziki şartların sağlandığı Mersin Arkeoloji Müzesi'nde eserlerin sergileneceği salonların yanı sıra geçici sergi salonları, çocuklar için arkeopark uygulama alanları, kütüphane, hediyelik eşya satış yeri, kafeterya gibi sosyal alanlar da yer almaktadır. Müzede toplam 1.435 eser sergilenmektedir. Ziyaretçiler, giriş katında bulunan zaman tüneline tarihe bir yolculuk yaparak kronolojik sergi salonunda uygarlıkların her alanda nasıl geliştiği ve neler yapabildiklerini görme fırsatı bulacaklardır (Görsel 1.41).

Görsel 1.41: Mersin Arkeoloji Müzesi

10. Şanlıurfa Arkeoloji ve Haleplibahçe Mozaik Müzesi

Şanlıurfa Müzesi 1969 yılında ziyarete açılmıştır. Zengin bir tarihi geçmişi olan Şanlıurfa yöresi pek çok höyük ve eski iskân yerine sahiptir. Giriş katındaki ilk salonda Asur, Babil ve Hitit uygarlıklarına ait taş eserler sergilenmektedir. Şanlıurfa Müzesinde; Harran'daki kazı çalışmalarından elde edilen eserlerin yanı sıra yöredeki diğer höyüklerde ve eski iskân yerlerindeki çalışmalar sonucu ortaya çıkarılan kültür varlıkları, kronolojik sıralama ile ve ayrı vitrinler hâlinde teşhir edilmektedir. Müzede ayrıca insanlık tarihinin en önemli miraslarından Göbeklitepe'ye ait bir bölüm bulunmaktadır. Müzede sergilenen meşhur eserlerden biri de Balıklıgöl Heykeli'dir. Keşfin yapıldığı yer ise dünyanın en eski yerleşimlerinden Şanlıurfa'nın en kutsal yeri olan ve heykele ismini veren Balıklıgöl'ün hemen bitişiğidir (Görsel 1.42).

Görsel 1.42: Balıklıgöl Heykeli (Şanlıurfa)

1. Öğretmen ve öğrenci iş birliği ile sınıf mevcuduna göre gruplar oluşturunuz. Aşağıdaki işlemlerin beraber takip edilmesi için müze ziyareti yapılacak alan hakkında genel ağıdan ön bilgi ediniz.
2. Etkinlik planı hazırlayınız.
3. Müze uzmanı ile görüşünüz.
4. Müze ziyaret randevusu alınız.
5. Ziyaret planı hazırlayınız.
6. Müzenin içeriğı ve müze kurallarını açıklayınız.
7. Etkinlikte kullanılacak malzemeleri hazırlayınız.
8. Nesneye, temaya, döneme odaklanarak ziyaret ve etkinlik seyri oluşturunuz.
9. Bu müzede yapılan etkinliklerin sonucunu aşağıda verilen Müze Gezi Raporu'na göre değerlendiriniz.
10. Müze etkinlikleri sonrasında ortaya çıkan ürünleri (resim, alçı, seramik, çini, heykel) sergileyiniz. Müze raporunuzu sınıfta sununuz.

Müze Gezi Raporu

Bu gezi sonucunda aşağıdaki raporu doldurunuz.

Adı:

Türü:

Kısa tanıtım:

Tarihçesi:

Eser bilgisi (sayı, özellik, hangi ülkelerden getirildiğı vb.):

En çok etkilendiğiniz eser ve sebebi:

En çok etkilendiğiniz eser hakkında detaylar:

MÜZE DURAGI

Bu çalışmada öğrenilen bilgileri soru ve cevap şeklinde pekiştirilecektir.

Müzelerin Kurumsallaşması Nasıl Olmuştur?

- Fransız Devrimi ile kraliyet koleksiyonlarının ortak millî varlık kabul edilmesi,
- Koleksiyonların halka açılması,
- Ulusçuluk anlayışının gelişip yaygınlaşması,
- Sergileme ve bilinçlendirme işlevinin giderek yaygınlaşması ile olmuştur.

Karacasu / Aydın Afrodisyas Müzesi ve Geyre ören yerinin ziyaretçilere sunumu sergileme ve bilinçlendirmenin güzel örneklerinden biridir (Görsel 1.43).

Görsel 1.43: Afrodisyas Müzesi ve Ören Yeri

Müzebilim Nedir?

"Müze bilim; müzelerin toplumdaki rolü ve işlevlerine katkı sağlayan çalışmaların yapıldığı, müzelerin amaçlarına ve organizasyonlarına ilişkin çalışmalar yapan, arkeoloji, eğitim, antropoloji, hukuk, mimarlık, jeoloji, tarih, psikoloji, güzel sanatlar vb. birçok disiplinle ilişkili bir bilim dalıdır."

Pamukkale Denizli Hierapolis Arkeoloji Müzesi müzebilim dalına uygulamalı örnek gösterilebilecek nadir arkeolojik buluntuların bulunduğu önemli bir müze bölümünü oluşturmaktadır (Görsel 1.44).

Görsel 1.44: Hierapolis Arkeoloji Müzesi

Müzelerin Yüzyıllara Göre Gelişimi

- 18. yüzyılda antikacılık ve koleksiyonculuk faaliyetleri ile müzayede evleri ve üniversite koleksiyonları müzelere dönüşmüştür.
- 19. yüzyılda müzeciliğin gelişiminde sanat tarihi, doğa tarihi, endüstri, etnografya vb. uzmanlık müzeleri ile uluslararası dünya sergileri etkili olmuştur.
- 20. yüzyılda çağdaş sanat müzeleri ve bilim teknoloji müzeleri ile müze mimarisinde büyük kompleksler tasarlanmaya başlanmıştır.
- 21. yüzyılda çarpıcı müze tasarımları yapılarak farklı içeriklere sahip değişik müzeler açılmıştır.

8 Haziran 2005'te açılan Pera Müzesi nitelikli ve geniş ölçekli kültür, sanat hizmeti vermek amacıyla kurulan özel müzelere kapsamlı bir örnektir (Görsel 1.45).

Görsel 1.45: Pera Müzesi

Asar-ı Atika Nizamnâmesi Neler Sağlamıştır?

- Kaçak ya da izin alarak kazı yapan çok sayıda gezgin ve bilim adamının yurt dışına eser çıkarmaması ve eserlerin takip altına alınması sağlanmıştır. Bu nizamname sayesinde ülkemizdeki kültürel mirasın önemi kavranmıştır.

Aksaray müze binası Anadolu Selçuklu kümbetlerinden ve Aksaray’da bulunan peribacalarından esinlenilerek eklektik sanat anlayışıyla planlanmış olup üç katlıdır. Müzede satın alma, bağış ve Aksaray sınırları içerisinde yapılan arkeolojik kazılar sonucunda elde edilmiş toplam 15 bin 639 adet eser bulunmaktadır. 166 mühür, 2 fosil kalıntısı olmak üzere toplam 6 bin 432 adet eser bulunmaktadır. Aşıklı Höyük, Musular, Güvercinkayasası ve Gelveri, Achemhöyük, Mumyalar, Etnografik Eserler Salonu ile kronolojinin devamı olarak; Demir Çağı, Helenistik Çağ, Roma, Doğu Roma ve Anadolu Selçuklu Dönemleri’ne tarihlenen eserler sergilenmektedir. Bu da Asar-ı Atika Nizamnamesinin ülkemizdeki müzelere olan faydasını göstermektedir (Görsel 1.46).

Görsel 1.46: Aksaray Müzesi

BİLGİ KUTUSU

Türkiye’de kurulan ilk okul müzesinin, 19. yüzyılın ikinci yarısında Galatasaray Lisesinde açılan Tarih-i Tabiiye Müzesi olduğu, Tarih-i Tabiiye Müzesinin temelini de Sultan Abdülaziz’in 1867’de Fransa’yı ziyareti sırasında III. Napolyon’un kendisine hediye ettiği içi doldurulmuş bir mamutun oluşturduğu kabul edilmektedir.

ARAŞTIRMA DESENİ

TAŞINIR KÜLTÜR VARLIKLARIMIZI DEĞERLENDİRELİM OKUL MÜZESİ NASIL KURULUR?

Müze Adı

Müze olarak düzenlenen yapı, bölüm veya salonun giriş kapısına “Müze” levhası asılır. Bün-yesinde kültür varlığı bulunduran ve tescilli yapılan müze için binanın giriş kapısına ayrıca okulun adını taşıyan müze tabelası asılır.

Okul Müzesinin Kuruluşu ve Amacı

- Okulun tarihi ve faaliyet alanı ile Türk eğitim tarihi ve Türk tarihi açısından tarihi değer taşıyan belge ve eşyaların kronolojik bir sistem içinde teşhir edilmesini sağlamak.
- Her öğretim yılı eğitim ve öğretim faaliyetlerini tanıtan fotoğraf, belge ve eşyalar ile öğretmen ve öğrenci ürünlerinden seçilen örnekleri saklamak.
- Okulun tarihini ve faaliyetlerini tanıtan kitap, dergi, rehber, broşür, katalog, fotoğraf, video film, ses bandı gibi araçları toplamak, korumak, değerlendirmek.
- Öğrencilerin yapacakları işlerde model, desen, renk, teknik vb. konularda yararlanabilecekleri eserleri toplamak, gençlerimizin millî değerlerimizi tanıma, koruma ve değerlendirmelerine katkıda bulunmak.

Korunması Gerekli Eserler

- Okulun tarihi ve faaliyet alanı ile ilgili fotoğraf, araç gereç, doküman, belge ve eşyalardır.
- Türk eğitim tarihi ve Türk tarihi bakımından değer taşıyan kültür ve tabiat varlıklarıdır.

Müze Kurma

Her okulda okulun tarihini, faaliyet alanını bilgi, belge ve eşyalarla anlatan bir müze kurulur. Kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar oluşturulur.

Müze Yeri

- Okulun fiziki durumuna göre bağımsız bir yapı, bölüm veya salon ayrılır.

Müze İçin Başvuru

- Kuruluşu tamamlanan müze için okul müdürü açıklayıcı bir yazı ile Bakanlığa başvurur.
- Müze formu,
- Müze olarak kullanılacak yapının, bölümün, salonun yeri, 1/100 ölçekli planı,
- Yapının, bölümün, salonun bulunduğu binanın adresi, tapu kayıt örneği,
- Müzede yer alacak eserlerin sıra numarası, adı cinsi ve ölçülerini belirtir liste yer alır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, Tanıtma ve Okul Müzesi Kolu

Müze araştırmacısı bulunmayan okullarda Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, Tanıtma ve Okul Müzesi Kolu gözetici öğretmeni araştırmacının görevlerini yapar. Bu kolun üyeleri müze ile ilgili her türlü çalışmaya katılır.

Değerlendirme

Bünyesinde okulun tarihi ve faaliyet alanı ile ilgili eser bulunduran müze “okul müzesi”, yeterli sayıda kùltür varlığı bulunduran müze ise “bünyesinde kùltür varlığı bulunduran okul müzesi” olarak adlandırılır (Görsel 1.47).

Görsel 1.47: Okul müzesi

ETKİNLİK ADI: OKUL MÜZESİ KURMA

1. Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, Tanıtma ve Okul Müzesi Kulübü gözetici öğretmeni ve öğrencileri olarak okul müdürlüğü ve okuldaki tüm alanlarla iř birliği yapınız.
2. Okul müzesinin adını belirleyiniz.
3. Okul müzesinin kuruluş amacını belirleyiniz.
4. Korunması gerekli eserler ve kùltür varlıkları için duyuru, okul içi tarama, araştırma yapınız.
5. Okulunuzun İnşaat Teknolojisi Alanı bölümü ile iř birliği yaparak müze yeri, 1/100 ölçekli plan, tapu kayıt örneği hakkında ön çalışma yapınız.
6. Müze formunun tam ve eksiksiz tamamlanması için kontrollerinizi tamamlayınız.
7. Okul müzenizi kurunuz.

MÜZE GÖREVLİLERİ

Müze Müdürü: Müze müdürlüğü için, üniversitelerin arkeoloji, prehistorya, sanat tarihi, etnoloji, antropoloji, Sümeroloji, Hititoloji, klasik filoloji, klasik şark dilleri, tarih ve müzecilik çalışmalarında bunlara yardımcı bilim dallarından mezun kişiler arasından en az 8 yıl (1. ve 2. derece müze müdürlüğü için 10 yıl) devlet memurluğu yapmış olan, başarılı elemanlar arasından seçilir.

Müze Müdür Yardımcısı: Müdür için aranan nitelikler müdür yardımcısı için de aranır.

Müdüre bütün işlerinde yardımcı olur. Müdürün bulunmadığı zamanlarda, görevleri müdür adına yürütür. Özel bir talimat verilmedikçe vekâlet ettiği sürede müdürün, personelin nakil ve ataması dışındaki, bütün yetkilerini kullanır.

Müze Uzmanı: Taşınmaz kültür varlıklarının korunmasını, tanıtılmasını, yayımlanmasını, kontrolünü sağlar; kazı ve araştırmalarda heyet üyeliği veya temsilciliği yapar.

Taşınır kültür varlıklarının müzelere kazandırılması, tasnifi, tescili, envanteri, katalog fişlerinin düzenlenmesi, sergilenmesi, depolanması, korunması, mekanik temizliği, tanıtımı, yayımı, güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlar.

Kütüphaneci: Müzede imkân dâhilinde ihtisas kütüphanesi kurulur. Kütüphaneci kadrosu bulunmayan müzede, bu görev müdürün görevlendireceği bir uzman ve memur tarafından yürütülür. Kütüphaneci, kütüphaneyi düzenli, temiz ve bakımlı tutar. Kitapların kaydı, tasnifi ve ciltlenmesini yapar. Kitap ve makalelerin katalog fişlerini hazırlar. İdarenin belirleyeceği şartlarla kitapların personele ödünç verme işlemlerini ve iadelerini takip eder. Süreli yayınları fişlerine kaydederek izler, noksanlarını tamamlar ve cilt birliği sağlananları ciltleyerek kaydeder.

Fotoğrafçı: Müzede imkân dâhilinde, fotoğraf arşivi kurulur. Müzenin kadrolu fotoğrafçısı yoksa müdür tarafından fotoğrafçı olarak bir personel görevlendirilir. Kazı, araştırma ve tespit tescil çalışmaları için görevli ekibe fotoğrafçı olarak katılır.

Fotoğrafhanedeki tüketim malzemelerini ve sarflarını gösterir defter ve evrak kayıtlarını tutar. fotoğrafhaneyi, fotoğrafhanedeki malzemeleri düzenli ve bakımlı tutar.

İç Hizmetler Şefi: Müzedeki şef, iç hizmetlerin düzenli yürütülmesi için memur ve yardımcı hizmet sınıfı personelin amiri durumundadır. Müzenin güvenliği, bakımı, temizliği, yangından korunması; sabotajları önleme, sivil savunma hizmetleri, sağlık tesislerinin ve sıhhi tesisatın çalışır durumda bulundurulması, sosyal tesislerin işlerliği, amiri bulunduğu personelin nöbet ve mesai hizmetinin aksamadan yerine getirilmesi ile görevlidir.

Ayniyat/Ambar Memuru: Müzenin ayniyat işleri, Ayniyat Talimatnamesi ve ilgili diğer mevzuat doğrultusunda ayniyat/ambar memuru tarafından yürütülür.

Hangi yolla müzeye mal edilirse edilsin, ayniyata (eşya, eser, kitap) tesellüm makbuzu kesilir. Makbuzu kesen ayniyat memuru, müze idaresinin tasvibi ile söz konusu ayniyatı ilgisine teslim eder, belgelerini dosyasında saklar. Ayniyat tesellüm makbuzlarına müteselsil (zincirleme) biçimde) cilt numarası verilerek korunur.

SIRA SİZDE

Bulduğunuz ilin müzelerini ziyaret ederek müze görevlileri ile tanışınız. Edindiğiniz bilgileri bir sunum haline getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız (Görsel 1.48).

Görsel 1.48: Antalya Müzesi

UYGULAMA: ANADOLU'DAKİ MÜZELERİN ZİYARET EDİLMESİ*Görsel 1.51: Türkiye haritası***AMAÇ**

Bu uygulamada ilinizde bulunan müzeleri veya ülkemizde yer alan müzeleri yerinde ziyaret ederek veya erişim ağ şartlarını kullanarak, müzelerin kuruluş amacı, tarihi, yasal düzenlemeleri, özellikleri ve korunma alanındaki kuruluşlarla iş birliği konuları hakkında bir sunum yapmanız ve oluşturacağınız broşür ile Türkiye haritasında ilinizdeki müze resimlerini yerleştirmeniz amaçlanmaktadır (Görsel 1.51).

YÖNERGE

- İlinizdeki müzelerin ve ülkemizdeki müzelerin ad ve adres listesini Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne ait erişim bilgilerinden ediniz.
- İlinizdeki müzelerin hangi koleksiyonlara ait olduğunu öğreniniz.
- İlinizdeki müzelerin kamu hizmet standartlarını öğreniniz.
- İlinizdeki müzelerin tarihî geçmişi, yasal düzenlemeleri, korunma alanındaki kuruluşlarla iş birliği çalışmaları konuları hakkında yapınız.
- İl haritasına ilinizin müze ve koleksiyonlarına ait resimleri yerleştiriniz.
- Elde ettiğiniz bilgileri derleyerek bir broşür hâline getiriniz.
- Hazırladığınız broşürü sınıfta sununuz.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız öğretmeniniz tarafından müzecilik ve tarihsel gelişimi dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.

ANADOLU'DAKİ MÜZELERİN ZİYARET EDİLMESİ DERECELİ PUNALAMA ANAHTARI

Sınıf	No	Öğrencinin Adı Soyadı	Değerlendirme Tarihi

Yönerge

Bu uygulama kapsamında öğrenci tarafından kazanılması istenilen beceri ve davranışların ne düzeyde gerçekleştiğini dikkate alarak belirlenen ölçütlerin uygunluk derecesini (1: geliştirilebilir, 2: zayıf, 3: orta, 4: iyi, 5: çok iyi) ilgili kutucuğa (X) işaretleyiniz.

Ölçütler		Derece				
		1	2	3	4	5
1	Müze ad ve adres listesine ulaştı.					
2	Müzelerin Kamu standartı hususlarına yer verilmiştir.					
3	İlinizin müze ve koleksiyon resimlerini yerleştirme hususlarına yer verilmiştir.					
4	Elde ettiği bilgileri derleyerek broşür hazırladı.					
5	Hazırladığı broşürü sınıfta sundu.					

Tablodaki ölçek puanını 100'lük sisteme dönüştürme işlemi

Tabloda her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puan 5'dir. Tabloda toplam 5 ölçüt vardır. Dolayısı ile tablodan alınabilecek en yüksek puan 25'tir.

$$\text{Puan} = [(\text{Ölçek puanı} \times 100)/25]$$

Değerlendirme

Tam puan alamadığınız ölçütlerdeki eksiklerinizi tamamlayınız.

Eğer bu ölçekten 100 üzerinden en az 70 ve üzeri puan aldıysanız bu öğrenme için başarınız yeterli düzeyde demektir. En fazla 69 veya az puan aldıysanız ilgili önceki öğrenmeleri tekrar etmeniz gerekmektedir.

TARİHİ ÇAMAŞIRHANE MÜZESİ

II. Abdülhamit Han tarafından 1885 yılında Tatlı Su Çamaşırhanesi olarak yaptırılan yapı, Türk-İslam kültürünün su ve temizlik inancı ekseninde biçimlenmiş kültürel anıtı niteliğindedir. Çankırı merkezinde ve köylerinde yaşayan insanlara uzunca bir zaman hizmet eden çamaşırhane, 1980-2004 yılları arasında yaşayan bir mekân olma özelliğini yitirerek kendi kaderine terk edilir.

Bu sürede büyük tahribatlara uğrayan tarihî çamaşırhane, 2006 yılında Çankırı Belediyesince aslına uygun olarak restore edilerek 2016 yılında ise kentnin kültürel belleğini korumak, gelecek kuşaklara tarihî ve kültürel mirası aktarmak amacı ile müzeye dönüştürülmüştür. Tarihî vesikalardan biri olan mekân, müze kimliği ile yeniden kültürel yaşamın bir parçası olmuştur (Görsel 1.49, 1.50).

Görsel 1.49: Tarihî Çamaşırhane-1 (Çankırı)

Görsel 1.50: Tarihî Çamaşırhane-2 (Çankırı)

Nitelikli İnceleme, Gözleme, Araştırma Soruları (NİGA)

NİGA (Nitelikli, İnceleme, Gözleme, Araştırma) çalışmalarını tarihî eser inceleme kuralları, iş sağlığı ve güvenliği çerçevesinde değerlendirerek ve uygulama alanlarından en az iki tanesini ziyaret ederek cevap veriniz.

- Osman Hamdi Bey ve Şeker Ahmet Paşa'nın müzecilik ve natürmort konularına getirdikleri yenilikleri Osmanlı Dönemi şartlarını göz önünde bulundurarak açıklayınız.
- Cumhuriyet Dönemi'nin ilk müze binası olan Etnografya Müzesi'nin sahip olduğu en önemli 5 özelliği sebepleriyle birlikte yorumlayınız.
- Dünya müzeciliğinin tarihsel gelişimindeki kronolojik sıralamaya göre bir dönemi seçerek bu dönemde öne çıkan müze hakkında kısaca bilgi veriniz.
- UNESCO, ICOM, ICOMOS, ICCROM kuruluşları kuruluş amaçlarını ve aralarındaki farklılıkları açıklayınız. Bu kuruluşların amblemlerini kuruluş amaçlarını göz önüne alarak analiz ediniz.
- 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu hakkındaki yasal düzenlemelere ilişkin gelişmeleri yazınız. Bu gelişmelerin getirebileceği yarar ve zararları belirterek yorumlayınız.
- Kültür Varlıkları Koruma Bölge Müdürlükleri'nin çalışma şekillerini yazınız ve analiz ederek yorumlayınız (Görsel 1.52).

Görsel 1.52: Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü (Antalya)

- Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarında 5 tane örnek vererek bu örnekleri kısaca yorumlayınız.

Aşağıda verilen soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi 19. yüzyıl müzecilik anlayışını ifade eder?

- A) Çağdaş bir kurum
- B) İletişim temelli
- C) İnsan merkezli
- D) Nesne merkezli
- E) Ziyaretçi odaklı

2. 1789 Fransız Devrimi'nden sonra Paris'te açılan müze aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ashmolean
- B) British Museum
- C) Louvre
- D) Metropolitan
- E) Victoria and Albert

3. Müze-i Hümayun'un ilk müdürü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Fethi Paşa
- B) Albert Dumont
- C) Dr. Edward Goold
- D) Halil Erdem
- E) Osman Hamdi Bey

4. Türkiye'de ilk bilimsel kazıları başlatan ressam, arkeolog ve ilk Türk müzeci aşağıdakilerden hangisidir?

- A) II. Abdülhamit
- B) Ahmet Fethi Paşa
- C) Fatih Sultan Mehmet
- D) Osman Hamdi Bey
- E) Şeker Ahmet Paşa

5. İstanbul'un fethinden sonra çeşitli silahların, savaş ganimetlerinin, kutsal emanetlerin, kutsal eşyaların toplandığı Topkapı Sarayı'nın birinci avlusundaki yapı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Atlı Köşk
- B) Aya İrini
- C) Ayasofya
- D) Çinili Köşk
- E) Kariye Cami

6. Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilmiş ilk müze aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ankara Etnografya Müzesi
- B) Bursa Arkeoloji Müzesi
- C) Dolmabahçe Sarayı Müzesi
- D) Pera Müzesi
- E) Topkapı Sarayı Müzesi

7. 1931 yılında Atatürk'ün talimatıyla kurulan tarih, arkeoloji ve müzecilik açısından çalışmalar yürüten, ilk sistemli kazı çalışmalarını yapan kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Asar-ı Atika
- B) Kızılay
- C) Türk Dil Kurumu
- D) Türk Tarih Kurumu
- E) Yeşilay

8. Aşağıdakilerden hangisi müzelerin kurumsallaşmasını içermez?

- A) Ortak millî varlık kabul edilmesi,
- B) Koleksiyonların halka açılması,
- C) Ulusçuluk anlayışının gelişip yaygınlaşması,
- D) Sergileme ve bilinçlendirme işlevinin yaygınlaşması
- E) Çarpıcı müze tasarımları

9. Aşağıdakilerden hangisi müze görevlisi değildir?

- A) Müze uzmanı
- B) İç hizmetler şefi
- C) Kameraman
- D) Kütüphaneci
- E) Fotoğrafçı

10. Yer üstünde, yer altında veya su içindeki bütün yapılara, taşınır ve taşınmaz mallara ve aynı nitelikteki her türlü belgeye ne denir?

- A) Eski eser
- B) Anıt
- C) Külliye
- D) Tarihi sit
- E) Gezici müze

2.

ÖĞRENME BİRİMİ

MÜZE YAPILARI VE SERGİLENEN ESERLER

KONULAR

- 2.1. MÜZE YAPILARININ TÜRLERİNİN İNCELENMESİ**
- 2.2. MÜZELERİN İŞLEVLERİ VE GÖREVLERİ**
- 2.3. MÜZELERDE ESER SERGİLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR**
- 2.4. MÜZE KOLEKSİYONLARININ BOZULMA ETKENLERİNİN İNCELENMESİ**

TEMEL KAVRAMLAR

- Müze yapıları, müze türleri, müzelerin işlevleri, müzelerin görevleri, müze görevlileri, müzelerde eser sergileme, müze koleksiyonları, müze koleksiyonlarının korunması

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Müze Yapılarının Türlerinin İncelenmesi
- Müzelerin İşlevleri ve Görevlerinin Listelenmesi
- Müzelerde Eser Sergilemede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar
- Müze Koleksiyonlarının Bozulma Etkenlerinin İncelenmesi

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Şimdiye kadar bildiğiniz, gördüğünüz müzeleri düşününüz. Bu müzeleri sınıflamak isteseydiniz hangi kriterlere göre sınıflandırırdınız?
2. İlinizdeki veya çevrenizdeki müzelerde dikkatinizi çeken özellikler nelerdir?

MÜZE YAPILARI VE SERGİLENEN ESERLER

Müze sadece mimari bir yapı değil, mimari yapının içeriği ile birlikte ziyaretçiye aynı zamanda kente kattığı bir deneyim mekânıdır. Bu mekânsal deneyim farklı disiplinlerin bir araya geldiği kolektif çalışmanın sonucu oluşmaktadır. Günümüz teknolojisi ziyaretçilerin eser ile bağının kurulmaya çalışıldığı mimari mekân, senaryo ile birlikte tasarlanan sirkülasyon, ses ve görüntü teknolojilerinin bu sirkülasyona katkıları, bilgi aktarım dili bir müzenin genel kurgusunu oluşturur. Bu değişim müzenin yükümlü olduğu eylemleri kullanıcı deneyimine odaklanan çok katmanlı zengin ortamların yaratılmasını hedefleyen yaklaşımla yerine getirmesini gerekli kılmıştır. Bu anlamda müze tanımının da mimari biçimlenişten çok farklı bir noktaya geldiğini söylemek mümkündür. Müzede sergilenecek içerik ile beraber içeriğin kurgusu ve senaryosunun kurulması ile başlayan süreç; senaryoyu anlatma yollarının tasarımı, belgeseller, içerik araştırmaları, sergileme grafikleri, eser veya koleksiyon tanzimi, interaktif anlatılar ve genel mimari biçimleniş ile devam eder. Bu unsurlar müzede genel çerçeveyi oluşturur. En önemli kısım sergileme alanında eserler ile izleyiciler arasındaki bağı kuvvetlendirmektir. Sergilenen sanat eseri, koleksiyon ya da görsel nesne mimari yapı içinde bütünlük sağlamalı, izleyici ile eser arasında güçlü bir iletişim kurmak müze tasarımında en önemli kriter olmalıdır.

Müzelerin veri tabanlarında bulunan bilgiler şunlardır:

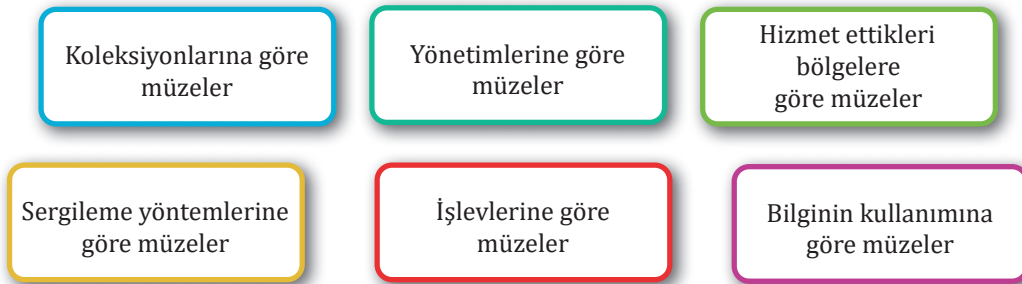
- Adı
- Tarihi (kuruluş tarihi veya binada açılış tarihi)
- Bulunduğu bölge
- Bağlı olduğu kurum
- Koleksiyon konusu
- Bina özelliği

2.1. MÜZE YAPILARININ TÜRLERİNİN İNCELENMESİ

Müzeler zamanla gelişip, yenilenerek kendi arasında birçok türe ayrılmıştır. Müzeler cinsine, statüsüne, bağlı olduğu kurum ve kuruluşlara göre sınıflandırılabilir. Fakat en uygun sınıflandırma, müzelerin içerdiği koleksiyonlara göredir. Bu bağlamda müzeler, koleksiyonların içerikleri veya nitelikleri, bağlı oldukları kurumlar, hizmet alanları, hizmet ettikleri toplum, koleksiyonlarını sergiledikleri mekânlar ve işlevleri doğrultusunda çeşitli gruplara ayrılmıştır.

2.1.1. ICOM'a Göre Müze Türleri

Müzelere ilişkin en önemli sınıflandırma ICOM tarafından yapılmıştır (Şema 2.1).

Şema 2.1: ICOM'a göre müze türleri

2.1.2. UNESCO'nun Belirlediği Gruplamaya Göre İlgili Oldukları Bilim Dallarına Göre Müze Türleri

UNESCO müzeleri bilim dallarına göre sınıflandırmıştır (Şema 2.2).

Şema 2.2: UNESCO'nun belirlediği müze türleri

2.1.3. Koleksiyonlarına Göre Müzeler

Genel Müzeler: 18, 19 ve 20. yüzyılda kurulan bu müzeler farklı içerikte çok sayıda koleksiyon barındırır. Diğer müze türlerine göre en ideali olarak kabul edilir. Çok sayıda disiplin içerdiklerinden zengin eğitim olanakları sunar. Bu müzeler **bölgesel** ya da **yerel müzeler** olarak da adlandırılır.

Amasra Müzesi binası da tescilli tarihî bir yapıdır. 1884 yılında Denizcilik Okulu olarak yapımına başlanan ancak bitirilemeyen bina, Kültür Bakanlığı tarafından 1976 yılında satın alınarak restore edilmiş ve 1982 yılında müze olarak hizmete açılmıştır (Görsel 2.1).

Müzenin koridorunda 1852 tarihli, saray matbaasında basılmış bir Akdeniz haritası, müzenin bahçesinde de Helenizm, Roma, Bizans, Ceneviz ve Osmanlı dönemlerine ait taş eserler bulunmaktadır.

Görsel 2.1: Amasra Müzesi

Arkeoloji Müzeleri: Binlerce yıllık tarihin maddi kültürünü sergileyen müzelerdir. Bu müzelerde arkeologların yapmış oldukları kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkardıkları kalıntılar sergilenir. Arkeoloji müzelerinde Antik Çağ heykelleri, lahitler, hazineler, kabartmalar, yazıtlar, mezar anıtları ve odaları, sikke kabineleri sergilenmektedir. Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Antalya, Adana ve Bursa arkeoloji müzeleri bu tür müzelere örnektir (Görsel 2.2).

Görsel 2.2: İzmir Arkeoloji Müzesi

Etnografya Müzeleri: Geçmiş uygarlıklara ait gelenek, görenek, giysi ve gündelik hayat ile ilgili çeşitli eserlerin sergilendiği müzelerdir. Etnografya, insan topluluklarının meydana getirdiği maddi kültürlerdir. Giyim, ev aletleri, süs eşyası, avcılık, yapı maddeleri, tarım aletleri ve halk sanatlarına ait aletler bu konu kapsamında değerlendirilmektedir. Etnografya müzeleri folklor, halk sanatı ve gelenekleri, ileri kültürlerle ait etnografik değerdeki koleksiyonları içerir. Bu müzeler, sergilemeleri ve canlandırmaları aracılığıyla halk kültürünü yansıtan, kulaktan kulağa bilgi aktarımında etkin rol oynayan müzelerdir (Görsel 2.3).

Görsel 2.3: Sadberk Hanım Müzesi (İstanbul)

Tarih Müzeleri: Kısmen arkeoloji müzeleri ile birlikte anılmaktadır. Ancak tarih müzelerini ayıran bazı özellikler vardır. Bu anlamda tarih müzeleri bir ülkenin, bir toplumun ya da bir kişinin tarihsel gelişimini sistemli bir biçimde inceleyen ve açıklayan müzelerdir. Tarih müzeleri yazılı ve görsel belgeleri bir araya getirerek hem ziyaretçilere hem de araştırmacılara sunmaktadır. Batı Cephesi Karargâhı Müzesi örneğinde alt katı idari bölüm olarak kullanılan binanın, üst katındaki

teşhir salonlarında bulunan sofa ve ona açılan sekiz odada sergileme yapılmaktadır. Orta salon-
da duvardaki panoda Atatürk ve İsmet İnönü'nün Akşehir'de çekilmiş fotoğrafları, orta vitrinde
Akşehirli gazilerin madalya ve beratları bulunmaktadır. Merdiven çıkışındaki soldaki odada, Kur-
tuluş Savaşı'nda kullanıldığı düşünülen ateşli ve ateşsiz silahlar, Akşehir milletvekili Hacı Bekir
Sümer'in biyografisini anlatan pano ve ona hediye edilen tüfek bulunmaktadır. Bu odanın simet-
riğindeki oda ise karargâhta çalışmış subayların biyografileri ve Akşehirli Kurtuluş Savaşı şehitle-
rinden bazılarının künyeleri bulunmaktadır. Büyük Taarruz kararının verildiği Atatürk'ün çalışma
odası, kendi orijinal eşyalarıyla döşenmiş; duvardaki panolarda savaş planları, belgeler ve fotoğ-
raflar sergilenmiştir (Görsel 2.4).

Görsel 2.4: Akşehir Batı Cephesi Karargâhı Müzesi (Konya)

Sanat Müzeleri: Resim, müzik, heykel gibi güzel sanatlara ait eserlerin sergilendiği müzelerdir. Sanat müzeleri kamu kuruluşları, özel kuruluşlar veya vakıflardan da oluşabilir. Ancak bir yapının müze olabilmesi için sabit bir koleksiyonunun olması gerekmektedir. Bu tarz mekânlar performans sanatı, konser gibi etkinlikler için de kullanılabilir. Bu türdeki müzelere örnek olarak İstanbul Modern Sanat Müzesi gösterilebilir. İstanbul Modern Sanat Müzesi, Türkiye'nin modern ve çağdaş sanat sergileri düzenleyen ilk özel müzesi olarak 2004 yılında, İstanbul Boğazı'nın kıyısındaki 8.000 metrekarelik bir alanda kurulmuştur. Süreli ve sürekli sergi salonları, fotoğraf galerisi, eğitim ve sosyal programları, kütüphane, sinema, restoran ve mağazası ile çok yönlü bir hizmet alanı sunmaktadır (Görsel 2.5).

Görsel 2.5: İstanbul Modern Sanat Müzesi

Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri: Doğada mevcut olan, özelliklerine göre sınıflandırılan, eski dönemlerden kalma fosiller, mineraller, taş vb. kalıntıları bünyesinde bulunduran müzelerdir. Türkiye'nin ilk ve en büyük tabiat tarihi müzesi Maden Tetkik Arama Müzesidir. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü bünyesinde 7 Şubat 1968 tarihinde, kurumun arazi çalışmalarında toplanan örneklerin sergilenmesi ve depolanması amacıyla kurulmuştur. Müze, yerleşke içinde yapılan yeni binasında hizmet vermeye devam etmektedir. Türkiye'nin ve dünyanın çeşitli yerlerinden derlenmiş, doğa tarihini anlatan çok sayıda fosil, kayaç, mineral ve maden örnekleri müzede sergilenmektedir (Görsel 2.6).

Görsel 2.6: Maden Tetkik Arama Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi (Ankara)

Üç kattan oluşan müzenin giriş katında uzaya yolculuk yapma; Güneş sistemi içindeki gezegenleri yakından tanıma; ay taşı, yıldırım taşı ve uzayın postacıları olan gök taşlarını inceleme fırsatı bulunmaktadır.

Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler

Devlet Müzeleri: Bu müzeler devlete aittir. Korunması gerekli olan eserleri korumak ve değerlendirmek amacıyla kurulmuştur. Türk Osmanlı saray mimarisinin son örneği olan Yıldız Sarayı, 1978 yılında Kültür Bakanlığına devredilmiş, "Yıldız Sarayı Müzesi Müdürlüğü" adıyla 1993 yılından itibaren müzeleştirilmeye başlanmıştır (Görsel 2.7).

Görsel 2.7: Yıldız Sarayı Müzesi (İstanbul)

Belediye Müzeleri: Bu müzelerin amacı halka hizmet etmektir. Ayrıca bu müzeler devlet tarafından desteklenebilir ve denetlenebilir. Bahçe içerisinde ahşap 3 katlı olan Aşiyân Müzesinin zemin katı bugün idari işler için kullanılmaktadır. Birinci katta Edebiyat-ı Cedidecilerin fotoğraf, kitap ve özel eşyalarının sergilendiği Edebiyat-ı Cedide Odası; Abdülhak Hamit'e ait kişisel eşyalar, tablolar, fotoğraflar, çalışma masası ve koltukların bulunduğu Abdülhak Hamit Salonu; kadın şairlerimizden Nigar Hanım'a ait kitaplar, fotoğraf, resimler, şahsi arşiv ve eşyalarının sergilendiği Şair Nigar Hanım Odası bulunmaktadır. Tevfik Fikret'e ayrılmış olan ikinci katta, şairin yatak odası ve çalışma odası yer almaktadır. Şairin yaşadığı yıllarda yatak odası olarak kullandığı odada şahsi eşyaları, vefat ettiği yatak ve Mihri Hanım tarafından şairin yüzünden alınan maskın kopyası vb. objeler sergilenmektedir. Çalışma odası olarak kullandığı odada ise çalışma masası ve koltuğu, kendisi tarafından yapılan resim çalışmaları, tablolar bulunmaktadır. Şehzade Abdülmecit Efendi'nin, Tevfik Fikret'in *Sis* şiirinden esinlenerek yaptığı ünlü *Sis* tablosu da buradadır (Görsel 2.8).

Görsel 2.8: Aşiyân Müzesi (İstanbul)

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Küçükköy'de bir kent müzesi yapmıştır. Ahşap radyolar, sinema makinesi, lüks, havan, ispirto ocağı, daktilolar, dikiş makineleri, kahve değirmeni, ekmek teknesi, demir ütü, Kur'an-ı Kerimler, tabancalar ve el oyası işlemelerin bulunduğu müzede aynı zamanda mübadil (Başkasının yerine getirilmiş mübadele edilmiş) kültürü de özlü sözlerle dile getirilmiştir (Görsel 2.9).

Görsel 2.9: Küçükköy Kent Müzesi Ayvalık/Balıkesir

Özel Müzeler: Bir kişi yada kuruluş tarafından, değişik konularda toplanmış eserlerin sergilendiği müzelere **özel müze** denir. Yönetimi özel kişilere bağlıdır. Fakat bu müzeler devlet tarafından da denetlenebilir. Bu anlamda Türkiye'nin ilk özel müzesi Vehbi Koç'un eşi Sadberk Hanım anısına açılmıştır. Sadberk Hanım Müzesi sergileme düzeni bakımından çağdaş bir müzeye örnek olarak görüldüğü için 1988 yılında Europa Nostra ödülünü almıştır. Özel müzelerden bir diğeri ise Sakıp Sabancı Müzesidir (Görsel 2.10).

Görsel 2.10: Sakıp Sabancı Müzesi (İstanbul)

Vakıf Müzeleri: Kültür varlıklarını korumak amacıyla kurulmuşlardır. Ankara Vakıf Eserleri Müzesinde; yıllardır Vakıflar Genel Müdürlüğü depolarında muhafaza edilmiş Türkiye'nin bütün yörelerinden toplanmış halı ve kilim örnekleri, şamdanlar, Kur'an-ı Kerim'ler, padişah vakfiyeleri, saatler, hat levhalarının yanı sıra Ahi Evran Camii'nin 13. yüzyıla ait ahşap pencere kanatları ile vaaz kürsüleri, çini panolar, para keseleri, önceki yıllarda yurt dışına kaçırılmış ve geri alınmış eser örneklerinden Kâbe örtüleri ve Sivas-Divriği Ulu Camii'ne ait kapı kanatları, ahşap paneller, Vakıflar Genel Müdürlüğünde kullanılmış fotoğraf makineleri, cam filmler ve aksesuarları sergilenmektedir (Görsel 2.11).

Görsel 2.11: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi

Eğitim Kuruluşlarına, Üniversitelere Bağlı Müzeler: Eğitim, araştırma ve inceleme amaçlı kurulmuş müzelerdir. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Müzesi zemin katta iki kapalı salon ile üst katta yer alan 10 oda ve 1 koridordan oluşmaktadır. Bu salonlarda Türkiye’de tarım eğitiminin itici gücü olan Yüksek Ziraat Enstitüsünden günümüze değin uzanan bir süreçte kullanılmış ders araç gereci, ışık ders ve deneyim aletleri, çeşitli böcek örnekleri, tarım araç gereci zaman dizisel olarak sergilenmektedir (Görsel 2.12).

Görsel 2.12: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Müze ve Kültürevi

Askerî Müzeler: Bir milletin kahramanlıklarını ve fedakârlıklarını göstererek millî gururu yükselten müzelerdir. Bu müzelerde değişik zamanlara ait askerî malzeme ve silahlar da sergilenir. Bu tarz müzelere örnek olarak Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi ve Kurtuluş Savaşı Müzesi (I. TBMM binası) örnek olarak gösterilebilir (Görsel 2.13).

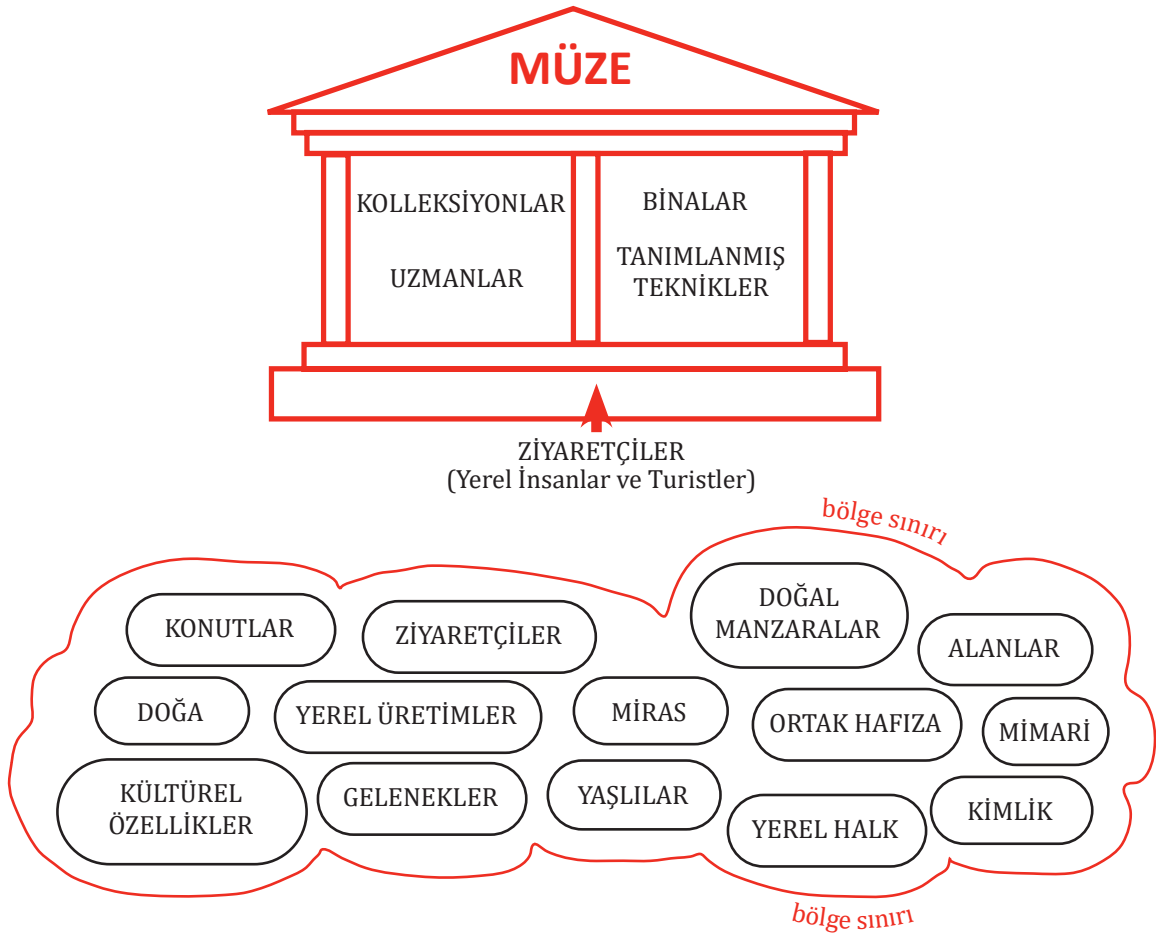
Görsel 2.13: Kurtuluş Savaşı Müzesi (Ankara)

Hizmet Alanlarına Göre Müzeler

Bölge Müzeleri: Genelde nüfus dağılımına göre biçimlenir. Bölge, taşra, merkez müzeleri veya kırsal, bölgesel, ulusal müzeler olarak tanımlanır. Ancak asıl bölge müzesi merkezden uzakta bulunur ve tamamen coğrafik bölgesel ya da yöresel konularla ilgilidir. Ayrıca bölge müzeleri ziyaretçilere gezdikleri yer hakkında bilgi verir.

Halk Müzeleri: Bu tür müzeler genel olarak 19. yüzyılda gelişmiştir. Buldukları ülkenin etnografyasında millî veya bölgesel müzeler içerisinde yer alır. Genellikle bağımsız olmaz. Bu müzelerin bir kısmı etnografya müzeleri ile birleşmiştir.

Ekomüze: Bir bölgede halkın katılımıyla bir yörenin ve bağlı yaşam biçimlerinin araştırılması, korunması, kültürel ve doğal varlıkların değerlendirilmesini kalıcı olarak sağlayan bir müze türüdür (Görsel 2.14).

Görsel 2.14: Geleneksel müze ve ekomüze arasındaki fark

Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler

Uzmanlık Müzeleri: Bu tarz müzeler genel olarak diğer müze türleri içine alınsalar da belli alanlarda yoğunlaştıklarından dolayı ayrı olarak ele alınmaları daha faydalı olacaktır.

Çocuk Sanat ve Gençlik Müzeleri: Bu tür müzeler diğer müzelerden farklıdır. Çünkü bu tarz müze koleksiyonlarının dizayn edilmesinde gençlerin katkısı beklenir.

Eğitici Müzeler: Bu tarz müzeler belli alanlarda eğitim rolünü üstlenir. Ayrıca bu müzelerde pedagoğların olması müzenin amaçları açısından da önemlidir.

Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlara Göre Müzeler

Açık Hava Müzeleri: Bu tarz müzelerdeki eserler genellikle açık havada sergilenir. Örneğin tiyatro, arena gibi eserler yapı itibarıyla kapalı yerlerde sergilenemez.

Nemrut Dağı, dünyanın en yüksek açık hava müzesidir. 2.150 metre yüksekliğindedir. Pers, Helenizm ve Anadolu kültürleri bir arada yorumlanmıştır. Kommagene Kralı Antiokus'un mezarı da burada bulunmaktadır. Ayrıca 1987 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır. 1988 yılında ise Bakanlar Kurulu kararıyla millî park olarak ilan edilmiştir (Görsel 2.15).

Görsel 2.15: Nemrut Dağı (Adiyaman)

Anıt Müzeler: Mimari ve tarihî açıdan değerli olan cami, kilise, kale, sur, anıt, tapınak vb. yapıların müzeye çevrilmesiyle oluşur.

İshak Paşa Sarayı, saraydan öte bir külliye'dir. Doğubeyazıt ilçesinin 5 km doğusunda bir dağın yamacındaki tepe üzerine kurulmuştur. Saray Osmanlı, Fars ve Selçuklu uygarlığının mimari üslubunu taşımaktadır. Topkapı Sarayı'ndan sonra Osmanlı mimarisinin en seçkin ve ünlü eserlerinden biridir. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nun Lâle Devri'ndeki son büyük anıtidir. Yapımı yaklaşık olarak 100 yıl sürmüştür (Görsel 2.16).

Görsel 2.16: İshak Paşa Sarayı (Ağrı)

Müze Evler: Tarihi, mimarisi ve içindeki değerler açısından koruma altına alınması gereken konak ve evler bu tarz müzeleri oluşturur. Osmanlı Evi müzesi bahçeye açılan eyvanlı bir sofa ve iki odadan oluşan planda alt kat odaları alçak tavanlı kışlık odalardır. Bursalı ustalar tarafından yapılmış bir sanat eseridir. Üst kattaki “baş oda” da kalem işi bitki ve çiçek motifleriyle dekorlu şahane ahşap dolap, geometrik dekorlu ahşap tavan ve altıgen tavan göbeği zarif görünüşleri ile 17. yüzyıl süslemelerinin güzel ve karakteristik özelliklerini sergiler. Bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç kattan oluşan müze binasının avlusunda kesme taştan mermer yalıklı bir çeşme bulunur (Görsel 2.17).

Görsel 2.17: Osmanlı Evi Müzesi (Bursa)

İşlevlerine Göre Farklı Müzeler

Tek Kişilik veya Bir Nesneyi Konu Alan Müzeler: Bir tek nesneyi ve özelliğini konu alan müzelere Türkiye'nin ilk ve tek Ormanlık Müzesi olan müze Çekirge Caddesi üzerinde Saatçi Köşkü olarak bilinen köşkte bulunmaktadır. Köşk mimari olarak 19. yüzyıl sivil mimarisinin en güzel örneklerindedir. Bu müze bahçesi, şadırvanı, kameriyesi ve çeşitli ağaçları ile görülmeye değer güzelliktedir. Ormanda yaşayan hayvanları tanıtmak amacıyla mumyalanmış hayvanlar, böcekler, ağaç kesitleri de bulunmaktadır (Görsel 2.18).

Görsel 2.18: Ormanlık Müzesi (Bursa)

Atatürk (Müze) Evleri: Bu tarz müzeler Atatürk'ün yaşadığı süre boyunca oturduğu, savaş yıllarında ikamet ettiği ve karargâh olarak kullandığı, gezilerde konuk olduğu, arkadaşları ile toplantılar yaptığı, dinlendiği ve çalıştığı evler, köşkler, saraylar ve resmî yapılarıdır. Bu müzelerin bir kısmı yurt dışında bir kısmı ise Türkiye'dedir. Yurt dışındaki Atatürk müze evlerinden biri Selanik'te bulunan Atatürk (Müze) Evi'dir. Atatürk Antalya Müze Evi ise iki katlı dikdörtgen şeklinde planı olan köşktür. 1986'dan beri Atatürk Evi Müzesi olarak halka hizmet vermektedir. Köşkün alt katında, Atatürk'ün Antalya'yı ziyaretleri ile ilgili fotoğraf sergisi, Atatürk ve Antalya'ya dair belgesellerin izlenebileceği bir oda, bir yemek odası ve bir büro; üst katında ise Atatürk'ün kişisel eşyalarının sergilendiği bir oda bulunmaktadır. Ayrıca bir toplantı odası, çalışma odaları, yatak odası ve hatıra paraların sergilendiği özel bir bölüm de yer almaktadır (Görsel 2.19).

Görsel 2.19: Atatürk Müze Evi (Antalya)

Devrim Müzeleri: Bu tarz müzeler, içinde sergilenen nesnelere bakımından diğer müzelerden farklıdır. Devrim müzelerinde maket, fotomontaj, gazete koleksiyonları, grafikler, afişler, müzikler sergilenmektedir. Bu tür müzelere örnek olarak Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi gösterilebilir. Atatürk'ün mozolesinin bulunduğu şeref salonunun altında bulunan yaklaşık 3 bin metrekarelik sütunlu alanın eklenmesiyle 5 bin 200 metrekarelik sergi alanına ulaşmıştır. 26 Ağustos 2002 tarihinde yeni eklenen bölümlerle birlikte devlet töreniyle açılan müze bu tarihten itibaren, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi adını almıştır (Görsel 2.20).

Görsel 2.20: Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi (Ankara)

- Günümüzde modern anlamda müzecilik dört önemli yaklaşımla anlatılmaktadır (Şema 2.3).

Şema 2.3: Modern müzecilik yaklaşımları

Sanal Müze: E-müze şeklinde ifade edilen sanal müzeler 360 derecelik videolar, arşivler ve 3D sanal müze gezintisi ile sahip oldukları koleksiyon ve eserleri geniş kitlelere hızlı ve pratik şekilde ulaştırmaktadır. Yaklaşık on futbol sahası büyüklüğündeki alanı ile dünyanın en büyük müzesi olan Louvre Müzesi'ndeki Apollo Galerisi ve Mısır Antikaları sanal turla gezilebilmektedir.

Genel ağ her alanda olduğu gibi müzeler ve müze eğitimi alanlarında da görülmektedir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü erişim adresinde (<https://sanalmuze.gov.tr/>) sanal müze ziyaretlerine ulaşılmaktadır.

Mobil Müze: Koleksiyon ve eserler ilgi alanlarına, öğrenme tarzına ve profillerine göre kişiselleştirilerek ve çağın modern iletişim araçları kullanılarak uygulama programı dâhilinde ziyaretçilere ulaştırılmaktadır. Mobil müzeler geçici sergiler, rehberli sergiler, atölye eğitimleri ile çeşitlik kazanmıştır.

Dokunulabilir Müze: Günümüz müzeciliğinin önemli gelişmelerinden olan "Dokunulabilir Müze"ye verilebilecek en güzel örneklerden biri Panorama 1453 Tarih Müzesi için hazırlanan panodur. Sultan II. Mehmet'in ve ordusunun şehri almak için ne kadar azimli ve inançlı olduğunu hissedilmesi için "Zincire dokunun." mesajı verilmiştir. Ziyaretçilerin dokunmasına izin verilmiş, duyumsayarak hissetme ihtiyacı karşılanmıştır. Bu konuda Philadelphia "Lütfen Dokun." Müzesi de önemli bir müzedir.

Vakıf Müzeciliği: Koleksiyon yönetimi vakıflara bağlıdır. Kültür varlıklarını koruma amacıyla kurulmuş müzelerdir. Müzeciliğin hareket enerjisi kültür ünitelerine dönüştürülerek toplumu eğiten, bilgilendiren, teknolojik sunumlara açık alanlar yaratılmıştır.

ARAŞTIRMA DESENİ

Dünya'nın görme engellilere özel ilk resim sergisi İspanya'nın en önemli sanat müzesi olan Prado'da açılmıştır. Müze yönetimi, eserlerini imitasyon şeklinde kabartmalı yaparak sergide görme engelli ziyaretçilere sunmuştur. Sizler de dokunabilir müzelerden biri olan "Philadelphia Lütfen Dokun" müzesi hakkında araştırma yaparak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.1.4. Müze Yapıları

Bina özellikleri olarak müzeler tasarlanmış ve dönüştürülmüş olarak iki ana gruba ayrılır.

Tasarlanmış Müze Binaları

- Tip projeler
- Yarışma projeleri
- İhale edilen projeler
- Diğer projeler

Dönüştürülmüş Müze Binaları

- Aynen müzeye dönüştürülenler
- Sergileme tasarımı yapılanlar

Müzenin Yapım Aşamaları

Kültür turizminin gelişiminde müzelerin ve açık ören yerlerinin çok önemli olduğu görülmektedir. Dünyada müze turizmine olan talep gün geçtikçe artmaktadır. Müzeler, insanların yaşadıkları tarihî yerleri gördükleri, çeşitli etkinliklere katılabildikleri, sanatsal faaliyetler yanında temel ihtiyaçlarını giderip alışveriş yapabilecekleri (hediyelik eşya, kitap vb.) ortamlara dönüşmüştür. Mevlana, Pamukkale ve İhlara Vadisi müzeleri bu bakımdan örnek teşkil etmektedir. Müze yapılarının kurulumunda bazı hususlara dikkat edilmesi, müzenin kullanımı ve o şehre vereceği turistik kazanım açısından çok önemlidir.

Bir Müzenin Kuruluşunda Dikkat Edilmesi Gerekenler

Arsa İhtiyacı: Müze arsasının düz bir zeminde seçilmesi ziyaretçilerin kullanım alanlarında rahat etmelerini sağlar. Arsanın merkezî ve gelişmeye açık bir konumda ve ulaşımının rahat olması önemlidir.

Arsanın Durumu: İmar planında arsa sosyal ve kültürel tesis alanı olarak belirlenmelidir.

Proje: Müzelerin tarihsel gelişimleri incelendiğinde sürekli değişim ve ihtiyaçların zamana göre oluşturduğu etkenlerle mekânlarda çeşitliliğin olduğu görülmektedir. Müzeler projelendirilirken mevcut zamanın yanında ileriye doğru gelişmelere uyum gösterecek mekânlarda konumlandırılmalıdır.

Mimari Tarz ve Görünüm: Müzeler kullanım özelliklerinden dolayı uzun yıllar hizmet verecek tarz ve görünümde olmalıdır. Gereksiz mimari üslup birleşimleri, beton çıkıntılar, uygunsuz geometrik planlardan kaçınılmalıdır. Müze binalarının buldukları yeri temsil edebilecek anıtsal bir görüntüye sahip olmaları gerekir. Müzelerde sütunlu cephelerin binaya kazandırdığı tarz ve görünüm de binaya seçicilik sağlamaktadır.

Plan: Müze binalarının planlanması uzmanlar, müzeciler ve mimarlık tarihine hâkim mimarların ortak çalışmaları ile şekillenir.

Depolar: Müzelerdeki eser depoları zeminde bulunmaktadır. Nem, ısı ve havalandırma şartları ile koleksiyonlarda oluşan bozulmalara sebebiyet vermektedir. Ayrıca büyük eserlerin taşınması oldukça zordur. Depolar ulaşımı ve muhafazası kolay zemin kotunda bulunan alanlarda yapılmalıdır.

Kat Sayısı: Müzelerin tek katlı planlaması ziyaretçilerin dolaşmasına kolaylık sağlaması, eserlerin taşınması ve gereksiz sirkülasyon alanlarının yaratılmaması açısından avantajlıdır. Müzeler sadece bir subasman seviyesinde yükseltilmelidir. Bodrum kısmında ısı merkezi, teknik odalar ve sığınak bulunmalıdır.

Önemli Hususlar: Müze dolaşım alanları ve sosyal alanlar iyi planlanmalıdır. Bu planlamada engelli ziyaretçiler de dikkate alınmalıdır. Sergi salonları ile diğer alanların planlamasında birbirini olumsuz etkileyecek sirkülasyonlar oluşturulmamalıdır. Sergi salonları ve halka açık alanlar zemin katta planlanmalıdır. Büyük eserlerin sergilenebileceği genişlik ve taşıyabilecek zemin hesapları iyi yapılmalıdır. Sergi alanlarının bütünlük içermesi, mekânların bölünmemesi gereklidir. Salon tavan yüksekliklerine dikkat edilmesi lazımdır. Mekânların ortasına kolon konulmaması, ziyaretçilerin görüş açılarının hesaplanması gerekmektedir. Sergi salonları ile eser depoları arasındaki bağlantıyla ilgili bir planlama yapılmalıdır. Eser depoları için arka kısımda taşıt trafiği için alan bırakılmalıdır. Acil çıkış alanları olmalıdır. Personel girişleri ayrı bir alandan yapılmalıdır.

Müze Mahal Listesi: Açık alanlarda bahçe, iç avlu, jeneratör alanı, açık otopark bulunmalıdır. Kapalı alanlarda giriş mekânları, lobi-fuaye giriş holü, vestiyer, güvenlik, danışma, bilet satış alanı, hediyelik eşya satış reyonları yer alır. Sergileme mekânları; sergi salonları, galeri, sinevizyon odaları olarak şekillenir. İdari mekânlarda ofisler, toplantı salonu, ihtisas kütüphanesi, arşiv, personel temel ihtiyaç alanları, dinlenme ve servis alanları bulunur. Sosyal mekânlarda konferans salonu, çocuk atölyesi, kafe restoran, mescit, bebek bakım odaları bulunur. Teknik mekânlarda eser deposu, sistem odası, depolar, fümigasyon odası, klima ve havalandırma sistemi, su deposu, yangın deposu, otomasyon merkezi, teknisyen odası, revir, konservasyon ve restorasyon laboratuvarı bulunur. Diğer mekânlarda tuvalet, engelliler için tuvalet, sığınak, asansör, kapalı otopark alanları bulunur.

ARAŞTIRMA DESENİ

Sadberk Hanım Müzesini yerinde veya internet erişim şartlarını kullanarak inceleyiniz. İlk özel müze unvanı bulunan bu müzenin aşağıda belirtilen mekânlarını inceleyiniz. İnceleme sonuçlarınızı sunu hâline getirerek sınıfta arkadaşlarınıza sununuz (Görsel 2.21).

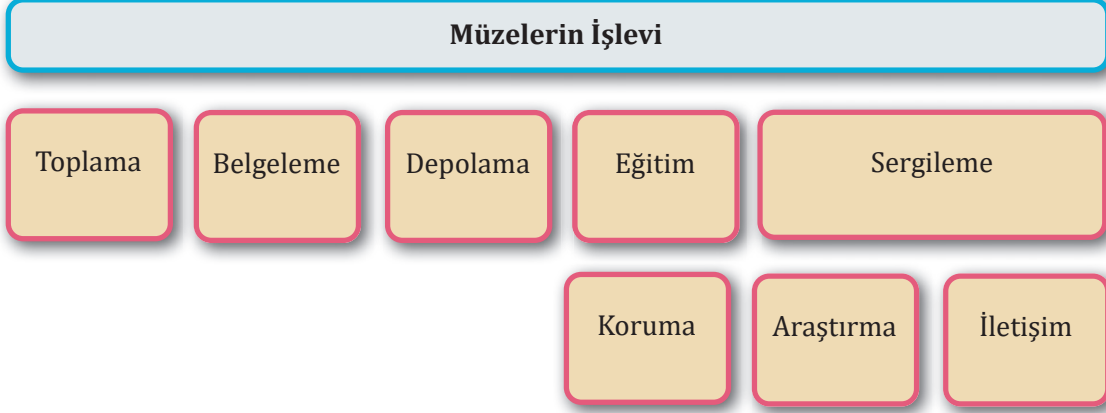
- Tanıtım alanları
- Kültür eğitim ve sosyal hizmet alanları
- Sergileme alanları
- Yönetim ve programlama alanları
- Bilgi, belge, koruma ve restorasyon alanları
- Depolar
- Teknik alanlar

Görsel 2.21: Sadberk Hanım Müzesi

2.2. MÜZELERİN İŞLEVLERİ VE GÖREVLERİ

Müzeler sadece alanına göre nesne toplayan, bu nesnelere koruyan, bir koleksiyon dâhilinde sergileyen kurumlar değil, aynı zamanda sahip olduğu koleksiyonları eğitim, araştırma, iletişim amacıyla toplumun gelişimi ve zevk alması için toplumla paylaşan kurumlardır. Bu bağlamda müzelerin işlevleri Şema 2.4'teki gibidir.

Şema 2.4: Müzelerin işlevleri

Toplama işlemi, müzelerin koleksiyon yönetim politikaları doğrultusunda şekillenir. Müzeler, belirledikleri politika doğrultusunda koleksiyonlarını oluşturur ve edinecekleri nesnelere bu politika göre seçer. Nesne; satın alma, bağış alma veya değişim yoluyla edinilir (Görsel 2.22).

Görsel 2.22: Toplama işlevi

Belgeleme İşlevi

Eserleri belgeleme; kaydetme, arşivleme, araştırma ve sistemli olarak sıralamadan oluşur. Koleksiyon nesnelерinin yazılı ve görsel yöntemlerle kayda geçirilmesi, belirli sistematik bir çerçevede sınıflandırılması, bu malzemelerin dökümünü içeren envanterlerin hazırlanma süreci belgeleme işlevini kapsar.

Sergileme İşlevi

Sergileme, müzelerdeki eserlerin insanlarla buluştuğu andır. Müzeler, kültür hizmeti veren kurumlar arasında yer alır, sergi gibi aktivitelerle ilgi çeker.

Depolama İşlevi

Müze koleksiyonlarının yaşam süreleri uzatıldıktan sonra nem, ısı, ışık koşullarının profesyonel düzeyde sağlandığı mekânlarda muhafaza edilme sürecidir (Görsel 2.23).

Görsel 2.23: Uygun depolama şekli

Eğitim İşlevi

Müze, insanlara ilgi çekici ve özgür bir öğrenme ortamı sağlar. Öğrenme, kitap veya okul ile sınırlı değildir. Bugün müzeler okul ve toplumla iş birliği yaparak “duvarsız sınıf”ın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Müzede eğitim kapsamında oyunlar, dramalar, atölye çalışmaları, tartışma oturumları vb. etkinlikler de yapılabilir. Müzeler, eserleri barındırma ve gelecek kuşaklara aktarma, sanat ve eğitim kurumu olmanın yanında kütüphaneleri, sergileri, toplantıları, çok işlevli salon ve atölyeleri, açık alanları ile hoşça vakit geçiren, eğlendirirken öğreten mekânlardır.

Eğitim işlevi öğrencilere şu kazanımları sağlar:

- Eser inceleme, kronoloji, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazanma
- Müzelerden sanat eğitimi amaçlı yararlanma bilinci geliştirme
- Farklı kültürlerle ait sanat eserleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları değerlendirme
- Müzelerdeki sanat eserleri aracılığıyla diğer toplumlara karşı saygı duyma bilinci kazanma

Bireyin bilişsel, duyuşsal, devinimsel gelişimini sağlar. Bireyin çevresindeki dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerle sağlanan gelişimi bilişsel kazanım olarak adlandırılır. İstekle öğrenmeyi sağlamak için duyulara hitap eden etkinliklerle bireyde edinilen gelişimdir. İnsana kazandırılmak istenen ahlaki değerler, vatan sevgisi bu kazanımlardır. Yaparak, yaşayarak öğrenme ile sağlanan gelişim bireye neyi nasıl yapacağını gösterir. Bu kazanıma devinişsel gelişme denir (Görsel 2.24).

Görsel 2.24: Müze ve eğitim

Koruma İşlevi

Müzelerin temel işlevlerinden ilki koleksiyonları korumak ve koleksiyonları oluşturan nesnelerin gelecek kuşaklara geçmesini sağlamaktır. Koleksiyonlar müzelerin var oluş sebepleridir. İnsanlık tarihinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Koleksiyonların ömrü, müze binası içinde gerçekleştirilen koruma uygulamaları ile doğru orantılıdır. Eğer nesneler, müzelerde doğru çevresel koşullarda sergilenir, depolanır ve taşınırsa ömürleri daha uzun olmaktadır.

Müzeler nesnelere önce hırsızlık, vandalizm, kaybolma, yok olma tehlikelerine karşı korumaya çalışmıştır. Daha sonra bilimin gelişimiyle birlikte nesnelerin zamanla yapılarının değişime uğradığı görülmüş ve bozulmaların meydana geldiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda müzeler sahip oldukları nesnelerin yaşam sürelerinin nasıl uzatılacağını, hangi şartlarda nasıl depolanmaları gerektiğini, bozulmaya başlayanların nasıl restore edileceklerini araştırmaya başlamıştır. Konservasyon, bozulmanın etkilerini en aza indiren bir uygulamadır (Görsel 2.25).

Görsel 2.25: Obje konservasyon laboratuvar çalışması

Nem, sıcaklık, kirlilik, ışınımlar, biyolojik etmenler, eserlere temas eden malzemeler, doğal afetler ve insan faktörü nesnelere fiziksel ve biyolojik açıdan bozulmasına neden olan etmenlerdir. Müzelerin görevi nesnelere bozulmasına yol açan bu etmenleri ortadan kaldırmak ve bozulmaya maruz kalmış nesnelere bakım ve onarımını yapmaktır.

Konservasyon, geçmişi anlama ve yorumlama sürecine önemli katkılarda bulunmaktadır. Nesnelere sahip olduğu bilgilerin açığa çıkarılmasına yardımcı olarak ve yaşam sürelerini uzatmak için elverişli şartları sağlayarak nesnelere toplumun erişimine sunmaktadır (Görsel 2.26).

Görsel 2.26: Resim restorasyonu laboratuvarında çalışma

Bu uygulama, nesnelere kullanılabilir ve görülebilir olmasını mümkün kılmaktadır. Bu şekilde kültür mirasının devamlılığı sağlanmaktadır. Fiziksel, kimyasal ve biyolojik bozulmaların engellenerek nesnelere için elverişli koşulların sağlanmasını konu alan önleyici koruma, koleksiyonların korunması açısından önem taşımaktadır (Görsel 2.27).

Görsel 2.27: Kâğıt konservasyonu

Koruma için yerine getirilmesi gereken dört ana basamak bulunmaktadır.

- Planlama
- İzleme
- Uygulama
- Sürdürme

Müzelerin koruma işlevi birbirinden farklı birçok faaliyeti bünyesinde barındırır.

- Bozulmaların ve zararın önlenmesi
- Bilimsel inceleme ve araştırma
- Belgeleme
- Depolama, koruma ve onarım (Görsel 2.28)
- Mekân ve mimari tasarım
- Sergileme ve ödünç almada veya ödünç vermede risk yönetimi
- Eğitim (Görsel 2.29)

Görsel 2.28: Konservatör tarafından yapılan rötuş çalışması

Görsel 2.29: Müzelerde toz alma işlemi

Araştırma İşlevi

Müzelerde araştırma işlevine ilişkin olarak müzebilimciler ya da müze uzmanları tarafından yapılan saptama ve değerlendirmeler; müzenin araştırma işlevinin ne olduğu, kapsamı, önemi ve diğer işlevlere etkisi-katkısı konusunda geniş bir çerçeve sunmaktadır. Buna göre nesnelere ve nesnelere oluşturdukları koleksiyonlar müzelerin temelidir. Bu nesnelere araştırmak da müzelerin temel görevlerindedir.

Koleksiyonları ve onlar hakkındaki bilgileri geliştirmek, müzenin temel sorumluluğudur. Araştırma, koleksiyonları erişilebilir kıldığı için çok önemlidir (Görsel 2.30).

Görsel 2.30: Müzedeki taş eserler üzerinde araştırma

Nesnelerin ne oldukları, özellikleri, nasıl yaratıldıkları ve bunun gibi soruların cevapları ancak araştırma yapıldıktan sonra bulunabilir. Araştırma ile nesnelere hakkındaki bilginin sınırları genişlemektedir. Nesnelere elde edilen bilgilerin ilişkilendirilmesi ve yayılması müzelerin ayırt edici özelliğidir. Bu bağlamda müzeler de var olduklarından beri araştırma işlevi ile ilgilidir.

Araştırma müzenin var oluşunun temelinde yatar.

Araştırma sonrasında nesnelere belirli bir bütünlük dâhilinde toplanır. Dolayısıyla müzelerin araştırma faaliyetleri ile koleksiyon oluşturma arasında sıkı bir bağ vardır.

Koleksiyonlarını bilginin gelişimi için toplayan müzeler; laboratuvarlar, kütüphaneler, atölyeler, yayınların yanı sıra araştırmacılar ve küratörlerden oluşan personeliyle araştırma için mükemmel bir ortam olur.

Müzeler koleksiyonların toplum tarafından anlaşılmasını sağlayan kurumlardır. Araştırma işlevi ise nesnelere ve nesnelere tarihinin toplum tarafından anlaşılmasını sağlamaktadır.

Müzeler topluma katkı sağlamak için koleksiyonlarıyla ilgili, nesnelere tarih ve kökenleriyle ilgili, üreticileri ve sahipleriyle ilgili istikrarlı bir araştırma faaliyeti yürütmelidirler.

Araştırma bütün müze faaliyetlerinin temel taşıdır. Araştırma işlevi, bütün müzecilik faaliyetlerinin temel bir parçasıdır. Araştırma koleksiyonların varlığının nedenidir ve müzenin faaliyet gösterdiği bütün alanların temelidir.

Araştırma işlevi; müzenin toplama, toplumla paylaşma ve koruma gibi temel görevlerinden ayrı düşünülemez. Bu bağlamda, araştırma faaliyeti yürütmelidir. Müzenin tüm işlevlerini ve hizmetlerini etkileyen ve şekillendiren bir unsurdur. Bütün faaliyetlere ve işlevlere katkı sağlayan öge araştırmadır. Müzelerin belgeleme, koruma, bilgiyi yayma gibi işlevlerinin yanı sıra temel işlevlerinden biri olan araştırma, esasen müzelerdeki işleyişin, işlevlerin ve etkinliklerin çekirdeğini oluşturmaktadır.

Araştırma eskiden kabul edildiği gibi sadece müze ziyaretçi istatistiklerinin veya gerçekleştirdiği toplumsal etkinliklerin derlenmesi ya da yorumlanması değil, güzel sanatlar, uygulamalı sanatlar, arkeoloji, tarih, bilim tarihi, etnografya gibi alanlarla ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinden yayımlanmasına kadar yapılan etkinliklerin tümüdür. Kısacası bir müzenin her yönden gelişimini sağlayan unsur ve her türlü işlevinin temeli araştırmadır. Müzelerin ilgili disiplinlerde gelişme kaydedebilmesi ancak araştırma ile mümkün olabilmektedir. Diğer bir deyişle müzeler, ana fonksiyonları olan araştırma ile kendini geliştirebilir, yenileyebilir, kalkınabilir ve topluma fayda sağlama ve toplumun eğitimi ile ilgili hedeflerini gerçekleştirebilir. Araştırma, yeni bilgi üretmek için gösterilen yaratıcı çabadır. Bu da her zaman müzenin insanlığa en büyük katkısı olmuştur. Araştırma önce koleksiyon araştırmaları, tarih araştırmaları, etnolojik araştırmalar ve teknik analizler şeklinde kendini göstermiş daha sonra yayınlarla pekiştirilmiştir. Müzelerin araştırma işlevlerine dair üstlenmeleri gereken görevleri; bilimin gelişmesinin temelinde bulunan ilkeleri, ziyaretçilerinin anlama ölçülerine bağlı olarak yorumlamak, bilimsel örnekler toplamak ve teoriler kurmak ve araştırma konusuna dair kanunları tespit etmektir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda müzelerin araştırma işlevinin kapsamının ne kadar geniş olduğu ve bu işlevin diğer işlevlerin temeli olduğu ortaya konmaktadır.

Araştırma işlevinin, müzelerin sahip olduğu sorumluluklar ve sunduğu hizmetler bağlamında birçok katkısı olmaktadır. Bu doğrultuda araştırma şu katkıları sağlamaktadır:

- Koleksiyonların anlaşılmasını ve doğru bir şekilde yorumlanmasını sağlar.
- Personelin koleksiyonlardaki nesnelere ilgili uzmanlıklarını ve deneyimlerini artırır. Koleksiyonların doğru bir şekilde sergilenmesine katkıda bulunur.
- Nesnelerin konservasyonları hakkında bilgi verir. Koleksiyonların her açıdan tam anlamıyla tanınmasını sağlayarak koleksiyonların doğru yönetilmesine imkân tanır.
- Yeterli düzeyde belgeleme yapılması ancak araştırma ile olur.
- Alana yönelik araştırma yeni nesnelere edinilmesini sağlar.
- Sergileme için özgün nesnelerin seçilmesini sağlar.
- Sergilerin anlamlı ve faydalı olmasına katkıda bulunur.
- Sergileme, yayın ve kamu faaliyetleri gibi müze etkinliklerinin dayandığı temelleri ortaya koyar.
- Müzenin varlığını güçlendirmeyi ve etkisini artırmayı sağlayan ürünleri ortaya çıkarır. Gelecekte yapılacak faaliyetlerin dayandırılabilmesi için yeni bilgiler sunar.
- Toplumun koleksiyonlar ve önemleri hakkında en güncel bilgiye ulaşmalarını garanti eder. Müzelerin toplumun taleplerine cevap vermesine yardımcı olur.
- Yurt içinden ya da yurt dışından akademisyenlerle iş birliğini güçlendirerek koleksiyonların kullanımını teşvik eder.
- Müzenin kamudaki prestijini sürdürmesine yardımcı olur.

İletişim İşlevi

Nesneler hakkındaki bilgilerin toplumla paylaşılmaya başlanmasıyla nesne odaklı müzecilik anlayışından toplum odaklı bir yaklaşıma yönelim olmuştur. Müzelerin toplumdaki rolünü gerçekleştirmek için sunduğu hizmet ve etkinliklerin idare edilmesini sağlayan unsur müzelerin iletişim işlevidir. Dolayısıyla müze iletişimi birçok çalışma alanını içine alan kapsamlı bir işlevdir. Eğitim ve sergileme, pazarlama politikaları, izleyici gelişimi, halkla ilişkiler çalışmaları bu işlevin kapsamına giren çalışma alanlarıdır. Küreselleşen dünyada artan rekabet ortamında kurumlar varlıklarını sürdürülebilmek ve rakipleri arasından sıyrılabilmek için ürünlerinin ve hizmetlerinin kalitesini yüksek tutmak durumundadır. Ancak ürün ve hizmet kalitesinden daha da önemli olan, sunulan ürün ve hizmetlerin topluma ulaşması ve hedef kitlelere ulaşımında doğru iletişim kanalları ve yöntemlerinin kullanılmasıdır.

Müzelerde gerçekleştirilen eğitim etkinlikleri, izleyicileri müzelere çekmek için yapılan sergileme, tanıtım ve pazarlama çalışmaları, ihtiyaçlarını tespit etmeye ve bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik yapılan araştırmalar müze toplum ilişkisinde kullanılan iletişim kanallarıdır. Farklı disiplinlerde yürütülen bilimsel araştırmanın hızlı temposu göz önünde bulundurulduğunda, toplumun kolay anlaşılır şekilde yeni bulgulardan haberdar olmaları gitgide önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, müzeler faaliyetlerini, hizmetlerini ve bilimsel çalışmalarını paylaşmak üzere sürekli ve süreli sergiler hazırlarlar. Bu da halkın müzeye tekrar gelmesine yardımcı olur.

Sergiler farklı medyalar kullanmaya imkân tanıyan faaliyetler olduğundan bilgi aktarımı çok yönlü olarak gerçekleştirilebilmektedir. Bilgiyi ya da konuyu aktarmak için nesnelerin kendileri esastır. Ayrıca bilgi panoları, etiketler, haritalar, diyagramlar, çizimler, modeller, canlandırmalar, animasyonlar, gösterimler (video, film, diorama vb.), fotoğraflar da bilgi aktarımı için sergilerde kullanılabilir. Müzeler, sürekli ve süreli sergilerinin yanı sıra rehberlik gezi, söyleşi, seminer, atölye çalışmaları, film gösterimleri, eğitim etkinlikleri gibi çeşitli kurum içi etkinliklerle de toplumla iletişim kurar. Özellikle 2000'li yıllardan sonra çoğu müze, izleyicilerinin büyük bir kısmını oluşturan okul gruplarının ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik görsel-işitsel araçlarla desteklenen programlar sunmaya başlar. 21. yüzyılda varlıklarını sürdürülebilmek, rekabet edebilmek ve gelişmek için müzeler izleyici çekmeye çalışmakta ve bu amaçla halkla ilişkiler ve pazarlama yöntemlerine başvurmaktadır. Müzecilikte pazarlama, müzenin kültürel, sanatsal ve eğitsel etkinlikleri ile topluma sunduğu diğer hizmetleriyle değer yaratılmasını kapsayan bir süreçtir. Kâr amacı gütmeyen kurumlar olarak müzeler toplumla paylaşım içinde olabilmek, izleyici çekebilmek, izleyicilerin ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda hizmet verebilmek için tanıtım, halkla ilişkiler ve pazarlama çalışmalarına yönelmiştir. Kurumların varlıklarını sürdürülebilmeleri için sundukları ürün ve hizmetlerin topluma ulaşması gerekmektedir. Müzeler de sergiler, eğitim etkinlikleri ve diğer hizmetler aracılığıyla toplumsal rolünü gerçekleştirmekte ve iletişim işlevlerini yerine getirmekte, varlıklarını sürdürmektedir.

Müzelerde kullanılan iletişim biçimleri sözlü iletişim, belgesel (basılı doküman) iletişim ve görsel iletişimdir. Sözlü iletişim kaynak ve alıcı arasındaki konuşmanın her türüdür. Müzelerdeki geleneksel rehberlik sistemi sözlü iletişime örnektir. Belgesel (basılı doküman) iletişimde kurumsal etkinlikler, kurumla ilgili bilgi ve belgeler, haberler alıcıya basılı şekilde ulaşır. Afişler, kataloglar, broşürler, davetiyeler, bültenler basılı materyallerdir. Gelişen teknoloji ile basılı veriler dijital ortamlara aktarılmıştır. Görsel iletişim dijital uygulamalarla yeni bir boyut kazanmıştır. Etkileşimli görüntüleme sistemlerinin kullanımı, video gösterimleri ziyaretçi algısına en hızlı ve en etkili hitap eden iletişim şeklidir.

Zeugma Mozaik Müzesi, Türkiye'nin dünya standartlarında, belki de birçok müzesinin ötesinde yeni teknolojilere ve görsel iletişim tasarımı ürünlerine sahip müzelerinden biridir. Dünyanın en önemli mozaiklerinden biri olan "Çingene Kızı" adlı mozaiği koleksiyonunda bulundurur. Zeugma Mozaik Müzesi, görsel iletişim tasarımı ürünlerinin de etkisiyle modern sergileme tekniklerini kullanan bir müzedir (Görsel 2.31).

Görsel 2.31: Zeugma Mozaik Müzesi (Gaziantep)

Müzelerin Görevleri

- Müzeciliğin tarihi, amaçları, işlevleri ve müze türleriyle ilgili bilgiler edindirme
- Kültür ve uygarlıklar, müze ve sanat, müze ve eğitim, müze ve toplum konularında bilgiler edindirme
- Müzeleri sanat eğitimi amaçlı kullanabilme alışkanlığı kazandırma
- Müzelerde yer alan farklı kültürlere ait eserlerdeki benzerlikleri görme ve farklılıkları ayırt edebilmeyi kazandırma
- Müzede yapılan sanat eğitimi aracılığıyla sanat eserlerine ilgi duymayı ve değer vermeyi sağlama, eserleri koruma bilinci kazandırma

- Müzede yapılan sanat eğitimi aracılığıyla bireylerin sanat eserleriyle karşı karşıya gelmelerini sağlayarak onlara uygulama çalışması ve eser eleştirisi yaptırabilme
- Müzelerde bulunan nesnelerin anlam ve önemi rehberler aracılığıyla yapılan gezilerde ziyaretçileri bilgilendirme imkânı sunar ve böylece ziyaretçiler eserler hakkında bilgi sahibi olurlar.

ARAŞTIRMA DESENİ

Müzelerin ek işlevleri hakkında aşağıdaki hususlarda araştırma yaparak sınıfta paylaşınız.

- Sembolik etkinin toplum üzerindeki işlevi
- Yararlı boş zaman organizasyonu işlevi
- Profesyonel müze etkinlikleri işlevi
- Etkileşimin toplumun ve bireylerin çeşitli alanlardaki işlevi
- Ulusal ve kültürel tarihsel hafızanın evrensel korunma işlevi

MÜZE EĞİTİMİ KÖŞESİ

Ünlü şairimiz Cahit Sıtkı Tarancı'nın doğduğu ve çocukluk yıllarını geçirdiği ev 1733 yılında inşa edilmiştir. Diyarbakır'ın geleneksel konut mimarisinin tüm özelliklerini taşıyan, merkezî bir avlu etrafında sıralanmış dört kanattan oluşan ev zemin artı bir katlı olarak tamamen bazalt taş kullanılarak inşa edilmiştir (Görsel 2.32).

Görsel 2.32: Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi (Diyarbakır)

Müze Etik Kuralları

Günümüzde ICOM, müzeler için belirli etik kurallar sunmakta olup bu etik kurallar, müzelerin işlevlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için önemlidir. Bu etik kurallar, müzelerin amaç ve kapsamalarını belirleyen evrensel amaçlar oluşturmuştur.

1. Müzeler, insanlığın doğal ve kültürel mirasını korur, yorumlar ve tanıtır.
2. Koleksiyonları olan müzeler; toplumun yararı ve gelişimi için bu koleksiyonları korur.
3. Müzeler, bilgi birikimi oluşturmak ve bu birikimi geliştirmek amacıyla birincil tanıklıkları korur.
4. Müzeler, doğal ve kültürel mirasın değerlendirilmesi, anlaşılması ve yönetimi için fırsatlar sunar.
5. Müze kaynakları, başka kamu hizmet ve yararları için fırsatlar sağlar.
6. Müzeler, koleksiyonlarının kökenini oluşturan ve hizmet ettikleri topluluklar ile yakın iş birliği içinde çalışır.
7. Müzeler, yasaların öngördüğü şekilde çalışır.
8. Müzeler, profesyonel şekilde çalışır.

2.3. MÜZELERDE ESER SERGİLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Sergi: Halkın gezip görmesi, tanınması için uygun biçimde yerleştirilmiş ürünlerin, sanat eserlerinin tümüdür.

Sergileme: Sergilemek işi, teşhirdir.

Sergileme amacıyla kullanılan müze teknolojileri müzenin türe ve bu türe bağlı olarak değişen sergileme anlayışına göre farklılaşır. Tarih, sanat, etnografya ve arkeoloji müzeleri için değişebilirken bilim müzeleri, eko müzeler ve doğa müzeleri gibi müze türlerinde de çeşitlilik göstermektedir. Sergilemeler müze türlerine ve koleksiyon içeriklerine göre farklılaşmaktadır. Bu farklılıklar müzenin amacı, koleksiyonu, vermek istediği mesaj ya da hedef kitle profilleri gibi unsurlardan da etkilenmektedir.

Hissî Sergilemeler: Bu türdeki sergiler izleyicinin hisleri üzerinde bir etki yaratmak amacıyla düzenlenir. Kendi aralarında “estetik sergileme ve duygusal sergileme” olarak ikiye ayrılır. Estetik sergileme güzelliğin kabulü teorisi olarak düşünülen estetik değerleri yakalamayı hedefler. Hissî sergilemeler ise izleyicinin duygularını uyandırır.

Öğretici Sergilemeler: Bilgi verme ve eğitim amacı güden sergilerdir. Bu tür sergilerde çeşitli aracı materyaller kullanılarak nesnelerin özellikleri yorumlanır ve sergilenen nesnenin eğitici işlevi iletişim araçları yardımıyla sunulur.

Eğlendirici Sergilemeler: Bu sergiler, müzenin içeriği ve koleksiyonuyla eğlendirirken etkileşimli uygulamalarla ziyaretçilere farklı deneyimler kazandırır.

Koleksiyon Odaklı Sergilemeler: Bilgi, sunulan nesnelere üzerinden ziyaretçiye aktarılır. Fakat ön planda nesnelere yer alır. Temel olarak nesne ve nesnenin niteliği üzerine kurulu olan sergilemelerdir. Bu tip sergilemelerde önemli olan nesneye sahip olmak ve nesneyi bilgiler eşliğinde sergilemektir.

Bilgi ve Eğitim Odaklı Sergilemeler: Temelde nesneden çok nesneye yönelik bilgiler üzerine yoğunlaşır. Amaç ziyaretçileri bilgilendirmek ve nesnelere yorumlamaktır. Eğitimsel açıdan da önemli olan bu tip sergilemeler, sistemli ve programlı biçimde tasarlandıkları zaman ziyaretçi ilgisini önemli ölçüde çekebilmektedir. Ayrıca müze eğitimleri için de önemli olan bu sergilemelerde hedef kitleye yönelik çalışmalar ve sunumlar yapmak daha kolaydır. Çünkü bilgi çoğaltılabilen ve yorumlanabilen bir kavramdır.

Bilgi Odaklı Sergilemeler: Nesnelere ilgili yapısal bilgilerden çok bu nesnelere bağlamına ve işlevine odaklı bir sistem olduğu için tercih edilmektedir. Bilgi, ayrıca müzenin ek iletişim mecralarına hizmet edebilir. Günümüz müzeleri toplama, koruma ve sergileme işlevlerinin yanı sıra çeşitli yayınlar, eğitim aktiviteleri ve bilgi etkinlikleri ile yaşam boyu eğitime katkıda bulunmaktadır.

Müze ve sergileme türlerinin kullanılacak sergileme teknolojisine olan etkisinin daha iyi anlaşılması için bilim müzeleri ve hazırlanan sergilemeler ele alındığında bu türdeki sergilerin kendi amaçları ve hedef kitleleri doğrultusunda olan müze teknolojilerini tercih ettikleri görülür.

Daha çok bilimsel verileri aktarmak için hazırlanan bu sergilerde daha çok simülasyon, kiosk vb. cihazlar kullanılmaktadır. Simülasyon makineleri sayesinde ziyaretçiler etkileşimli bir şekilde bilimsel kavramları algılayabilmektedir. Bu cihazlar sayesinde ziyaretçilere biyolojik ve jeolojik değişim gibi konular anlatılabilmektedir. Etkileşimli sinema olarak tanımlanabilecek uygulamalar da bilgi ve eğitim odaklı sergilemelerde kullanılacak sistemlerdir. Henüz çok yeni bir uygulama olan bu alanda deneyim yoluyla öğrenme güdüsünün harekete geçirilmesi amaçlanmaktadır.

Sergiler, müzelerin vitrinidir. Öncelikli görevi koleksiyonlarını oluşturan belirleyici malzemenin gelecek için eksiksiz olarak korunması olmakla birlikte bu koleksiyonların yeni bilgiler yaratılması ve paylaşılması, araştırma için ortam oluşturulması, eğitim çalışmaları, sabit ve geçici sergilerle diğer özel etkinliklerde kullanılması müzenin zorunluluğudur. Müzelerin oluşum süreçlerine bakıldığında sergilemelerin öncelikle koleksiyonlara bir ortam yaratılması üzerine kurgulandığı görülür.

17. yüzyılda birbiri ardına açılmaya başlayan müzelerdeki sergilemeler birer depo görüntüsü yansıtmaktadır. Koleksiyonların bütününe sergilemeye konması, mekânların her hacminin nesnelere içinde buldukları dolaplarla hatta duvarlara monte edilen koleksiyon malzemesiyle donatılması, modern bir sergileme ortamından uzaktır.

18. yüzyılda prensiplerine uydurulan klasik sınıflandırma, müze sergilerini yeni bir program dâhilinde düzenlemeye neden oldu. Bilimsel taksonomi prensipleriyle nesnelere, gizli benzerliklerinden çok görülebilen farklılıklarına göre yerleştirilmeye başlandı. Nesnelere tek parça olmak yerine bir dizinin parçası olarak düzenlendi. Böylece anlamlı bütünlük oluşturulmaya başlandı. Koleksiyon nesnelere gruplar hâlinde yerleştirilmesi, bir arada görülebilmesi, algılanması, mekân içinde bir kurguyu takip eden sistematik içinde dizilmesi gibi sergilemenin ilk koşullarının yerine getirildiği görülmektedir.

Müzelerin gelişimini ve sergilemeleri hem doğrudan hem de dolaylı yoldan etkileyen evrensel sergiler ya da bugüne ulaşan şekliyle dünya fuarları (World Expo) halkın ilgisini çekmeye yönelik, geçici, çekici sergilemeleriyle müzelerin vitrinlerini de etkilemiştir. Müze yapısında kütüphaneler, maket, model atölyeleri gibi birimler de bulunarak çeşitlilik ve işleyişte ivme sağlanmıştır.

20. yüzyılda müzeler daha çok halka dönük yüzleriyle anılmaya başlamış, gerek binaların modernist vurgusu gerekse sergi düzenlemelerindeki etkileşimsellik ön plana çıkmıştır. Sergilerin yalnızca bir koleksiyon gösteriminden ibaret tutulmaması, nesnelere ilişkili anlatımların dâhil edilmesi yöntemleri de çeşitlendirmiştir. Aydınlatma, sergi mobilyaları, renkler, dokular, grafik anlatımlar, teknolojik iletişim araçlarının kullanımı müzelerdeki sergilerin koleksiyon düzenlemesinin ötesinde fiziksel ve kurgusal öğelerle tasarlanması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Sergilemede Yönelim

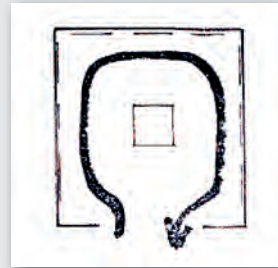
Müzelerin genel oluşumuna uygunluk,

Sergileme mekânının mimari biçimine uygunluk,

Sergilenecek materyallerin niteliğine uygunluk,

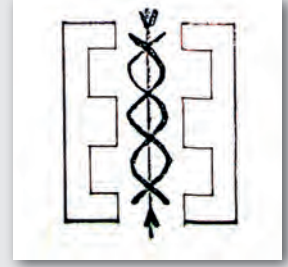
Sergilemede ziyaretçiye verilmek istenilen mesaja uygunluk olarak sergilemede yönelim (dolaşım) beş başlık altında incelenebilir.

1. Koridor Tipi (Arter): U tip yönelimde dolaşım yönünün düz, zikzak ve kavisli olması fark etmeksizin başka alternatif yön verilemez. Ziyaretçi sadece aynı doğrultuda gidebilir (Görsel 2.33).

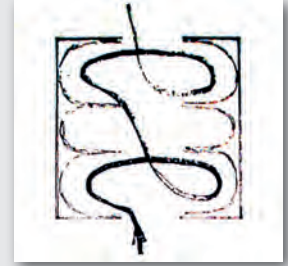
Görsel 2.33: Koridor tipi yönelim

2. **Tarak Tipi:** Bu tip yönelimde ana dolaşım yolu uygun bölümler hâlinde kesilmektedir. Ana yolun yanında ziyaretçilerin rahatlıkla dolaştığı, her biri ayrı konuya ayrılmış bölümler yer almaktadır (Görsel 2.34).

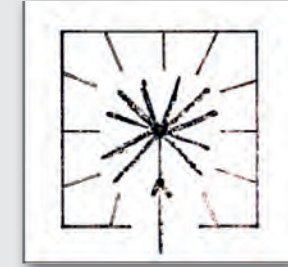
Görsel 2.34: Tarak tipi yönelim

3. **Zincir Tipi:** Bu tipte ise ana yol ve tarak tipi karışımına benzer birbiri ile bağlantılı ama ayrı bölümler vardır. Genelde sanat galerilerinde kullanılmaktadır (Görsel 2.35).

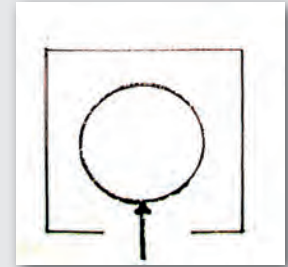
Görsel 2.35: Zincir tipi yönelim

4. **Yıldız Tipi:** Belli bir noktadan sonra ziyaretçiye alternatif yönler verebilen bir yönelim tipidir ancak orta alanda kalabalık oluşabilir (Görsel 2.36).

Görsel 2.36: Yıldız tipi yönelim

5. **Blok Tipi:** Serbest dolaşım yönü verir. Ziyaretçi mekân içerisinde istediği tarafa gidebilme özgürlüğüne sahiptir (Görsel 2.37).

Görsel 2.37: Blok tipi yönelim

Sergileme şu şekilde sınıflandırılır:

Sergileme türleri, ziyaretçi profilleri ve koleksiyon niteliklerine göre ayrıştırılmış ve özellikle müze sergilemeleri için oluşturulmuş sınıflandırma önerileridir. Sergileme aşağıdaki şekilde sınıflandırılır.

- **Ziyaretçi Niteliğine Göre Sergiler:** Serginin hitap ettiği kitleye göre sergiler; eğitici sergiler, uzmanlık sergileri ve genel sergiler olarak gruplanabilir. Eğitici ve uzmanlık sergileri, genelde toplumun belirli kesimlerine (çocuklara, gençlere, öğrencilere, akademisyenlere, özel koleksiyonerlere vb.) bilgi aktarmayı hedef alır.
- **Ortamına Göre Sergiler:** Nesnelerin yer aldığı mekânların açık ve kapalı olmasına göre, sergiler, açık hava sergileri ya da kapalı sergiler (sergi salonları) olarak ikiye ayrılır. Tiyatro, arena, agora gibi kapalı bir mekânda sergilenmesi mümkün olmayan yapıtlar veya yerinde sergilenmesi gereken arkeolojik buluntular gibi objeler de açık hava müzelerinde sergilenmektedir.
- **Süresine Göre Sergiler:** Sergiler, buldukları mekândaki sunum sürelerine göre sürekli, geçici ve gezici olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.
  1. **Sürekli Sergileme:** Genellikle uzun süreli sergilemeler için kullanılan bir tanımdır. Söz konusu süre içinde, sergi değişmeden kalacağı için ziyaretçilerin birkaç kez sergilemeyi görmesi mümkündür. Sürekli sergilemede dikkat edilmesi gereken iki önemli nokta vardır. Birincisi, sergileme süresi uzun olduğundan yeterli zenginlikte malzemeyi içermeli; ikincisi, değişik zamanlarda gelen aynı ziyaretçilere yeni keşifler ve deneyimler kazandırmalıdır.
  2. **Geçici Sergileme:** Süresi bir günden birkaç aya kadar olan sergilemeler için kullanılan bir tanımdır. Bu tür sergilemede yer ve zaman kısıtlı olduğundan salon ve sergi elemanları tasarımı ilgi çekici, eğlendirici ve bilgi veren bir biçimde planlanmalıdır.
- **Bir Kerelik Geçici Sergiler:** Bir kerelik geçici sergiler de kendi aralarında oluşturuluş biçimlerine göre bir kaç başlıkta tanımlanabilir.
- **Müzenin Kendi Kapsamında Oluşturulan Bir Kerelik Geçici Sergiler:** Müzeler kendi koleksiyonları arasından bazen güncel oluşumlar doğrultusunda bazen de gündem oluşturmak amacıyla geliştirilen konularda sergi senaryoları oluşturup bu doğrultuda geçici sergiler hazırlayabilir.
- **Ulusal veya Uluslararası Düzeyde Bir Kerelik Geçici Sergiler:** Ulusal düzeyde aynı tür müzelerin konuları kapsamında veya farklı tür müzelerin de ilgilenebileceği senaryolar doğrultusunda bir kerelik geçici sergiler düzenlenebilir.
- **Tekrar Eden Geçici Sergiler:** Tekrar eden geçici sergiler de kendi aralarında oluşturuluş biçimlerine göre birkaç başlıkta tanımlanabilir.
- **Müzenin Kendi Kapsamında Oluşturulan, Tekrar Eden Geçici Sergiler:** Belirli zaman aralıklarında (aylık, altı aylık, yıllık vb. periyotlarda) tekrarlanabilecek geçici sergiler müze veya galerilerin bünyelerinde oluşturulabilir.
- **Ulusal veya Uluslararası Düzeyde Oluşturulan, Tekrar Eden Geçici Sergiler:** Genelde uluslararası katılımlarla gerçekleştirilen etkinliklerden veya doküman üzerine kurgusu yapılmış değişik periyotlarda gerçekleştirilen geçici sergilerden de söz edilebilir.

3. Gezici Sergileme: Değişik yerlerde sergileme yapmak üzere tasarlanan sergilerdir. Sergilenen nesnelere sergileme bitiminde toplanıp başka yerde yeniden kurulabilir. Genelde bir müze treni, müze kamyonu içinde dolaşarak yapılır.

- **Malzeme ve Mekân Özelliğine Göre Sergiler:** Bir serginin gerçekleşebilmesi ve amaca ulaşabilmesi için en uygun sergileme yönteminin seçilmesi gerekir. Sergilerde nesnelere ilgili bilgi aktarımı üç farklı yöntemle yapılır:

1. Otantik Sergileme: Bu sergileme yönteminde eserler, orijinal mekânında ve çevresinde, anlatım ve hikâyesi olduğu gibi muhafaza edilerek sunulur. Üç farklı şekilde oluşturulur:

Tümüyle Otantik Sergileme: Eserler, tümüyle kendi orijinal çevresi içinde gösterilir. Bu yol ile eserin diğer eserler arasındaki farkı ya da bağlantısı kolayca anlaşılır.

Kısmi Otantik Sergileme: Eser, orijinal çevresiyle birlikte başka yeni bir çevreye taşınır. Yeni çevre artık onun orijinal çevresine benzer bir oluşum vermelidir.

Karışık Otantik Sergileme: Stil ve fonksiyonları aynı fakat farklı çevrelerden gelmiş eserlerin yeni oluşturulmuş çevrede sanki orijinal çevreymiş gibi sergilenme yöntemidir.

2. Dokümanlı Sergileme: Nesnelere bulunduğu çevre yapay olarak yaratılır, hikâyesi ve konusu anlatılır. Eserler orijinaldir.

Dokümanlı sergileme yöntemi üç farklı şekilde oluşturulur:

- **Destek Orijinal Materyaller ile Sergileme**

Sergilenen nesnelere anlatmak ve orijinal çevresi ile ilişkisini belirtmek için tanımlayıcı bilgiler verilir. Örnek olarak bir ressamın tablolarının sergilenmesi esnasında onları yaparken kullandığı araç gerecin de açıklayıcı destek materyal olarak aynı mekânda sergilenir.

- **Destek Yardımcı Materyaller ile Sergileme**

Nesnenin içinde bulunduğu kompozisyon ile açıklayıcı bilgiler koyularak konunun anlatılmasıdır. Örnek olarak tarihî bir konu resimlerle ve yazılarla sergilenirken orijinal mekâna ait canlandırmaların içerisinde orijinal eserlere de yer verilir.

- **Yalın Orijinal Eserleri Sergileme**

Sergileme esnasında eserlerin orijinal çevresi ile olan ilişkisi gösterilmez. Eserlerin fonksiyonları hakkında özet bilgi verilir. Detaylı bilgi verilmez. Örnek olarak aynı sanat akımına ait eserler sergilenirken sanatçı ve yapıtlar hakkında çok az bilgi verilmesi gösterilebilir.

3. Dokümansız Sergileme: Nesnelere belli bazı kriterlere göre (kronolojik, gelişimsel vb.) sergilenirken bir konu ya da hikâye anlatılmaz. Dokümansız sergileme yöntemi üç farklı şekilde oluşturulur.

Açıklamasız Sergileme: İlgi çekici tek eserler, estetik açıdan sergilenirken orijinal çevresi ile ilgili bilgi verilmez. Örneğin kelebek koleksiyonu, işlemler, cam eşyalar gibi.

Katalog Açıklamalı Sergileme: Eserler numaralanır, katalog veya rehber kitapta gösterilir. Fonksiyonu hakkında bilgi verilmez. Örneğin tarihî kılıçlar veya silahlar sergisi gibi.

Etiketli Sergileme: Eserler sadece etiketlenir. Bu etiketlerde eserlerin orijinal çevresi hakkında bilgi verilmez. Örneğin tarihî, artistik, teknik eserler vb.

- **Sunum Tiplerine Göre Sergiler:** Sunum tiplerine göre sergiler genel olarak üç başlıkta toplanmaktadır.
- **Duygu Yoğunluklu Sergiler:** İzleyicisinin üzerinde duygusal etkiler yaratma hedefi olan sergilerdir. Estetik ve romantik sergiler olarak iki başlığa ayrılır.
- **Estetik Sergiler:** 1960'larda Avrupa'da geçerliliği olan bir estetik yaklaşım ve tarzıdır. Bir estetik serginin genel karakteri şöyle özetlenebilir:
  1. Sunumun genel amacı, sergi için seçilen objelerin ziyaretçi tarafından güzel olarak kabul edilebilmesidir.
  2. Bu amaca ulaşabilmek için "görsel engel" minimuma indirilmeli ve grafikler, diğer açıklayıcı yardımcı elemanlar kullanılmalıdır.
  3. Sunumun tasarımı, sergi karakteri ve tüm unsurlar, amaca uygundur ve estetik ortam yaratılmaktadır.
- **Romantik Sergiler:** Duygusal sergilerin diğer bir tipi de yaratılan bir atmosfer ve mümkün olan bir tiyatral stil sunumla izleyicinin duygularını uyandıran romantik sergilerdir. Bu yaklaşım, Wisconsin Milwaukee Halk Müzesi'nde başarılı sonuçlar vermiştir.
- **Eğitici Sergiler:** Bilgi verme, eğitme, öğretme amacı olan sergilerdir. Ziyaretçileri öğrenmeye teşvik eder.
- **Eğlendirici Sergiler:** Müzeler 19. yüzyıldan beri eğitici rollerinde oldukça zorlanmıştır. Birkaç profesyonel, müze sergilerinin eğlendirici olması gerektiğini savunarak bu amaçla eğlendirici sergilerle halkı buluşturmuştur.

Sergilemelerde Gösterim Teknikleri

Çağdaş müzecilik çalışmaları ile gösterim teknikleri 1990'lı yıllarda hızlı bir değişim yaşamış ve bunun bir sonucu olarak yeni tekniklerin sunduğu olanaklar müzelerde kullanılmaya başlamıştır. Günümüzde çağdaş müzecilik kavramı içerisinde, koleksiyonların daha etkili tarzda sergilenmesi için geleneksel yöntemler yanında, teknolojik araçlardan yararlanmak kaçınılmaz olmuştur. Bu teknikler durağan ve dinamik gösterim teknikleri olarak iki başlık altında toplanmıştır.

Durağan Gösterim Teknikleri: Geleneksel vitrin içi sergileme ve duvar panoları veya stant üzeri sergilemelerde sunuş, model dioramalı (üç boyutlu modelleme) odalar, maketler, mankenler, çizimler, fotoğraflar, bilgi panoları gibi durağan unsurlarla da desteklenmektedir. Bu sergileme türü, dünya müzelerinde en çok kullanılan yöntemdir. Vitrin içi sergileme, müze objelerinin bir düzen doğrultusunda önceden hazırlanmış vitrinlerin arkasına yerleştirilmesidir (Görsel 2.38).

Görsel 2.38: Klasik vitrin içi sergileme

Zamanla müzelerdeki vitrin tasarımlarında değişmeler ortaya çıkmıştır. Standart cam bölmeler ve kabinler yerlerini estetik görünümde düzenlenmiş renkli ve kullanışlı vitrinlere bırakmıştır. Müze salonlarında amaca uygun, aynı anda yer, duvar ve tavana asılı vitrinler kullanılmaya başlanmıştır.

Dinamik Gösterim Teknikleri: Sesli yönlendiriciler, film, video ve slayt gösterileri, hareketli modeller, canlı yorumcular, bilgisayar destekli sergiler, video diskleri ve dramalar dinamik sergileme teknikleri olarak adlandırılabilir. Dinamik gösterim teknikleri özel hazırlanmış düzenekler gerektirmektedir. Bu düzenekler dinamik gösteri odaları olarak adlandırılmaktadır.

Diaromalı Gösterimler: Kısmen resim, kısmen modellerle düzenlenmiş gösterim teknikleridir. Genellikle ön planda modeller, arka planda ise dev boyutlu bir duvar resmi yer almaktadır. Diaromalar; askerlik, doğa tarihi ve jeoloji müzelerinde anlatımı etkili kılmak için kullanılmaktadır. Harbiye Askerî Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı müze dâhilindeki Çanakkale Savaşı Salonu'na ziyaretçilere Çanakkale Savaşı'nın anlatılabileceği bir diorama ve bu diorama ile beraber sunulacak bir Multivizyon (çok yansıtmalı) gösterimi projesi hazırlamıştır (Görsel 2.39).

Görsel 2.39: Diaromalı gösterim

Maketler: Statik gösterimli sergilerde anlatımı kuvvetlendirmek için kullanılmaktadır. Maketle anlatımda çeşitli yerleşim yerleri, bina ve araçların ölçekli kopyaları yapılmaktadır. Robin Hood Gösteri Merkezi'nde Robin Hood Kalesi'nin maketi, Leicester Şehir Müzesinde şehrin maketi, Hamburg Şehir Müzesi'nde eski Hamburg'un görüntüsü, Harbiye'deki askerî müzedeki Müze ve Kültür Sitesi maketleri örnek verilebilir (Görsel 2.40).

Görsel 2.40: Maketli gösterim

Mankenler ve Mumyalar: Gösterimde sıklıkla kullanılır. Bunlar insan ya da hayvanlara benzetilerek çok farklı malzemeden yapılmış ve kaplanmış gösteri malzemeleridir. Mankenler kimi zaman kalıp alma tekniği ile gerçekleştirilmektedir. Leicester Etnografya Müzesi, Londra Planetaryum Müzesi, Londra Askerî Müzesi'nde mankenlerle ilgili örneklere çokça rastlanabilir (Görsel 2.41).

Görsel 2.41: Manken gösterimi

Dokunmatik ve Etkileşimli (İnteraktif) Gösterim Tekniği

Bu etkileşim özellikle bilgisayarda, ekran üzerinden bilgi akışı ile sağlanır. Cihaz ile kullanıcı arasındaki etkileşim (interaktivite), ekrandaki bilginin değerlendirilmesi, bunlara müdahale edilmesi, karşılığında da cihazdan ya da programdan görsel yanıtlar alınması ile olur. Simülasyonlar müzelerde kullanılan görüntü ve ses efektlerinin oluşturduğu teknik düzeneklerdir. Müzelerde görsel ve işitsel sistemler özellikle kulaklıklar ya da telefon düzeneğiyle yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu gösterim tekniğinin kullanıldığı müzelerde İspanya Figueras Salvador Dali Müzesi örnek verilebilir. Bu müze, etkileşimli yöntemleri kullanarak, eğlendirerek öğretme konusunda en başarılı müzelerden biridir (Görsel 2.42).

Görsel 2.42: Dokunmatik aletlerin kullanıldığı sergi gösterimleri

Slaytlı Gösterim Tekniği: Slayt yöntemli gösteri tekniğinde en basit düzenekte bir projektör, bir kaset çalar veya konuşmacı tarafından bilgiler aktarılmaktadır. Bu sistemin 1990'lı yıllarda geliştirilmesi ile hareketli, bir anda yirmiden fazla projeksiyon makinesinin çalıştırıldığı yeni aletler geliştirilmiş ve bu aletler özellikle gökbilimi müzelerinde (planetaryumlarda) kullanılmıştır. Londra Planetaryumu ve Hamburg Planetaryumu en bilinen örneklerdir.

Hareketli Manekeler, Robotlar: Hareketli manekeli gösterim tekniğinde, amaca uygun ifade ve hareketler gösteren manekeler kullanılmaktadır. Bunların gerçeğe uygun görünmesini sağlamak için ses ve görüntü efektlerinden yararlanılarak bilgi aktarılmaktadır. Bunlara örnek, Londra'da Ulusal Müzede ve Bilim Müzesinde kullanılan robot dinazorlar, kolları ve vücutları hareketli sözel fonksiyonlu manekelerdir (Görsel 2.43).

Görsel 2.43: Robot dinazorlar

Taşıyıcı Aletler: İnsan taşıyan araçlar; ziyaretçileri düzenlemeler arasında vagon, tren, kabin, araba vb. insan taşıyan araçlarla gezdiren düzenlemelerdir. Son zamanlarda gelişen teknolojiyle birlikte, tarihî alanlarda kullanımları artmıştır. İnsan taşıyıcı araçlar fuar alanı taşıyıcılarından yola çıkarak geliştirilmiştir. Müze binaları arası ulaşımda ya da bina içi katlar arası gezilerde kullanılmaktadır. Robin Hood Müzesinde taşıma kabini, Oxford Story'de vagon tipi taşıma aracı, Madame Tussaud'da ise araba tipi taşıyıcılar kullanılmaktadır.

Drama: Yorumlayıcı tiyatro yöntemi, müzelerde kullanılan en doğal ve en yaygın sunuş tekniğidir. İzleyiciye ulaşabilmenin bir yolu da onları bu gösterinin içinde rol alacak şekilde görevlendirerek müze etkinliklerinde katılımcı olmalarını sağlamaktır. Bu yöntemde sunucu, rehberi belirlenmiş bir müze objesinin başında objenin olduğu yüzyıla ait kıyafetiyle durmakta ve ziyaretçi geldiğinde devreye girerek gösterisine başlamaktadır. Gösterimi amaçlanan obje ile ilgili açıklamalar yapmakta ve ziyaretçilerin sorularını yanıtlamaktadır. Müzelerde yorumlayıcı tiyatro sıklıkla açık hava müzeleriyle kullanım alanı bulmuştur. Tarihî evlerin korunmasından sorumlu olan kişilerin yanında evleri gezdiren rehberlerin çalışmalarıyla oluşmuş bir gezi yöntemidir.

Ayna Yöntemi: Ayna yönteminde, farklı düzende iki oda oluşturulmaktadır ve bir konunun iki farklı yönü ziyaretçiye en kısa ve etkileyici şekilde aktarılmaktadır. Bir ışık kaynağı ve ayna yardımıyla iki görüntü art arda oluşturulmaktadır. Bu teknikte, cam bir perde arkasından görülen model ve ışık kaynağı kaydırıldığında camdan yansıyarak görünen model peş peşe farklı iki görüntü olarak sunulmaktadır. Belirli aralıklarla farklı bu iki görüntü ekrana birbiri ardınca gelmektedir. Londra Bilim Müzesinde görülen bir örnekte; birinci odada 1800 yıllarında bir ofis, ikinci odada ise 1900 yıllarında bir ofis yer almaktadır. Böylece gelişen teknolojiyle aletlerin değişmesi gözlemlenmektedir.

Müze ve sergileme mekânlarında olması gereken en önemli donanımlar nelerdir? Arkadaşlarınızla birlikte listeleyiniz.

Bir sanat galerisi şeklinde inşa edilen deprem müzesinde deprem öncesi ve sonrasına ait fotoğraflar, suni deprem yaratan elektronik stant, depremde yıkılan binaların yapım tekniği, inşaat malzemeleri, sismograf sergilenmektedir. Bu müzenin mekânlarında bulunan donanımlar “deprem olgusunu” taze tutabilmek üzere düzenlenmiştir (Görsel 2.44).

Görsel 2.44: Deprem Müzesi (Sakarya)

GEZELİM GÖRELİM

Sergi Yönelim Tipleri, Güncel Gösterim Teknikleri ve Mekân Biçimlenişi Açısından Çeşitli Örnek Müze Yapıları

İncelenen örnek müzeler:

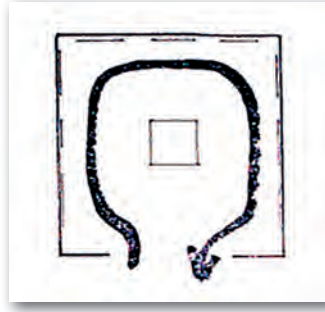
1. Uffizi Müzesi, Floransa
2. Tate Modern Müzesi, Londra
3. Doğa Tarihi Müzesi (Natural History Museum), Londra
4. Rock and Roll Müzesi (Rock and Roll Hall of Fame and Museum), Cleveland
5. Ulusal Doğa Bilimleri Müzesi (National Museum of Natural Science), Tayvan
6. Bilbao Guggenheim Müzesi, İspanya
7. Bilim Kurgu Müzesi (The Science Fiction Museum and Hall of Fame), Seattle
8. İstanbul Teknik Üniversitesi-İTÜ Bilim Merkezi, İstanbul

Uffizi Müzesi (Musei Galleria degli Uffizi), Floransa

- Floransa'daki Uffizi Müzesi, saray müzelerine verilebilecek başlıca örneklerden birisidir. 1737'de Floransalı Medici ailesinin koleksiyonlarının sergilenmesiyle başlayan müze kimliği günümüze kadar devam etmiştir. Bu sergileme örneğinde sergi tasarımında mevcut mekân kullanılmış, koridor tipi yönlenme sağlanarak klasik sergileme yapılmıştır. Gösterim tekniği olarak klasik yöntem tercih edilmesi mekan tasarımında değişikliğe seyyarlanılsa bile bu tekniklerin kullanımı yeterli görülmüştür. Güncel gösterim tekniklerinden yararlanılsa bile, bu tekniklerin kullanımı yine mevcut sergileme alanlarında gerçekleştirilmektedir (Görsel 2.45, 2.46, 2.47, 2.48).

Görsel 2.45: Uffizi Müzesi (Floransa)

Görsel 2.46: Uffizi Müzesi sergi yönelim şeması

Görsel 2.47: Uffizi Müzesi plan şeması

Tate Modern Müzesi (Tate Modern), Londra

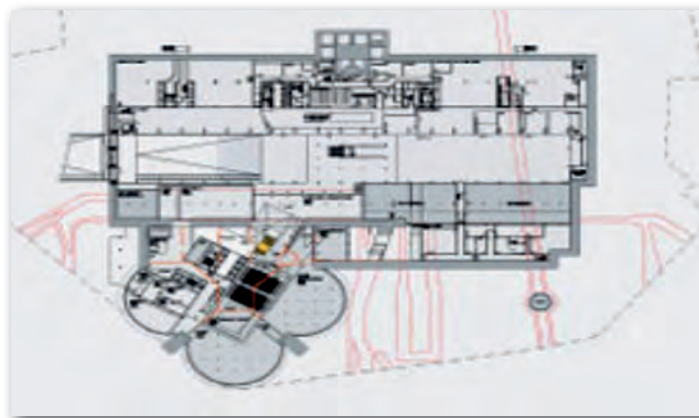
- Londra'da eski bir elektrik santralının İsviçreli mimarlar, Herzog ve De Meuron (Hersok Dö Miron) tarafından 2000 yılında müzeye dönüştürülmesiyle Tate Modern, yeniden işlevlendirilerek müzeye çevrilen sanayi yapılarının başarılı bir örneği olmuştur. Mevcut mekanların genişliği ve rahatlığı, burada oluşturulan sergileme mekanlarının esnek, ziyaretçinin istekleri doğrultusunda rota kurgulaması oluşturmasına imkan veren ve gücel gösterim tekniklerinin kullanılmasına olanak sağlayan bir zemin hazırlamıştır (Görsel 2.48, 2.49, 2.50).

Görsel 2.48: Tate Modern Müzesi sergileme mekânı

Görsel 2.49: Tate Modern Müzesi sergileme mekânı

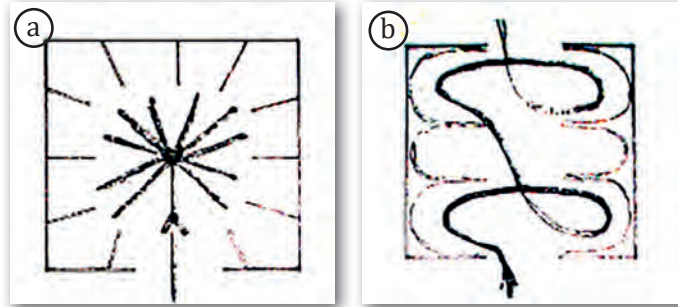
Görsel 2.50: Tate Modern Müzesi plan şeması

Londra Doğa Tarihi Müzesi, Natural History Museum (Naturel Histori Müzyum)

- Londra Doğa Tarihi Müzesi güncel gösterim tekniklerinin tarihsel konuların anlatılmasında kullanıldığı müzelere örnek olarak gösterilebilir. Londra Doğa Tarihi Müzesindeki sergileme mekanlarında dokunmatik ve etkileşimli aletler çok sık olarak kullanılmaktadır. Çocuk ziyaretçilerin yoğun olarak görüldüğü bu müzede, eğitim için güncel gösterim teknikleriyle, ses, ışık ve görüntünün bir arada sunulduğu anlatımlar, teknikleriyle ses, ışık ve görüntünün bir arada sunulduğu anlatımlar, özellikle ne kadar başarılı olduğunu göstermektedir (Görsel 2.51, 2.52 a ve b, 2.53 a,b,c ve d).

Görsel 2.51: Doğa Tarihi Müzesi (Londra)

Görsel 2.52: Doğa Tarihi Müzesi sergi yönelim şeması (yıldız ve zincir tipi)

Görsel 2.53: Doğa Tarihi Müzesi sergileme mekânları

Rock and Roll Müzesi (Rock and Roll Hall of Fame and Museum), Cleveland

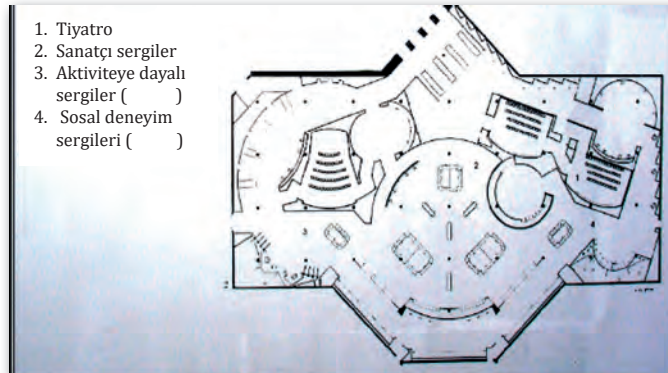
- Son on yıl içinde teknolojinin en üst düzeyde kullanıldığı, yeni anlayışla düzenlenen ve güncel gösterim tekniklerinin kullanıldığı müzelere örnek olarak 1995'te Cleveland'da Burdick Group&Partners tarafından tasarlanan Rock and Roll Hall of Fame and Museum verilebilir. Bu müzede giriş mekânından saçılan iç mekân kurgusu benimsenir. Sergi mekânında iletişim ve bilgi vermek amacıyla multimedya gösterimler, çok ekranlı video projeksiyonları, video ağacı gibi özel tasarımlar, dokunmatik ekranlar ve etkileşimli bir ses arşivi kullanılmıştır (Görsel 2.54, 2.55, 2.56).

Görsel 2.54: Rock and Roll Müzesi (Cleveland)

Görsel 2.55: Rock and Roll Müzesi sergi yönelim şeması (yıldız tipi)

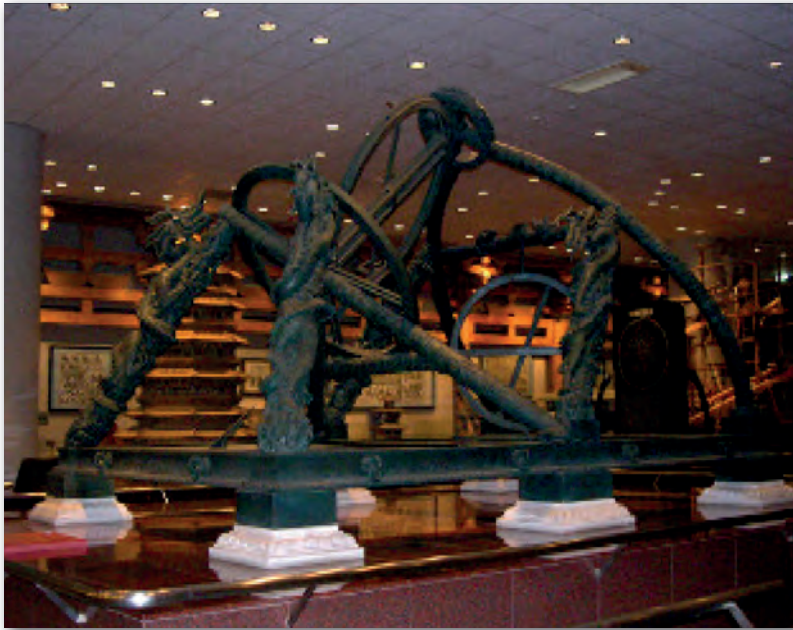
Görsel 2.56: Rock and Roll Müzesi plan şeması

Ulusal Doğa Bilimleri Müzesi (National Museum of Natural Science), Tayvan

- İletişim teknolojilerindeki gelişmelerin günümüz mimarının tasarımlarında ne kadar etkili olduğunu gösteren bir örnek olarak alternatif bir sergileme anlayışını yansıtan National Museum of Natural Science-Ulusal Doğa Bilimleri Müzesi'nin (National Museum of Natural Science) multimedya tiyatrosu verilebilir. Lazer ve ışık efektleri, dönen ekranlar, audio-video teknolojilerinin bilgisayar ile koreografisinin yapıldığı bir düzenekle izleyiciye sunduğu bilginin akıllardan silinmesi imkansız görünmektedir (Görsel 2.57, 2.58).

Görsel 2.57: Ulusal Doğa Bilimleri Müzesi (Tayvan)

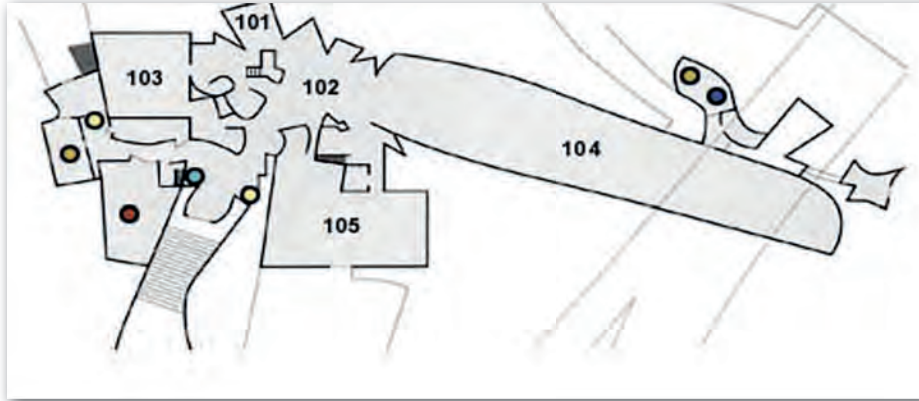
Görsel 2.58: Ulusal Doğa Bilimleri Müzesi sergileme mekânı (Tayvan)

Bilbao Guggenheim Müzesi (Bilbao Guggenheim Museum), İspanya

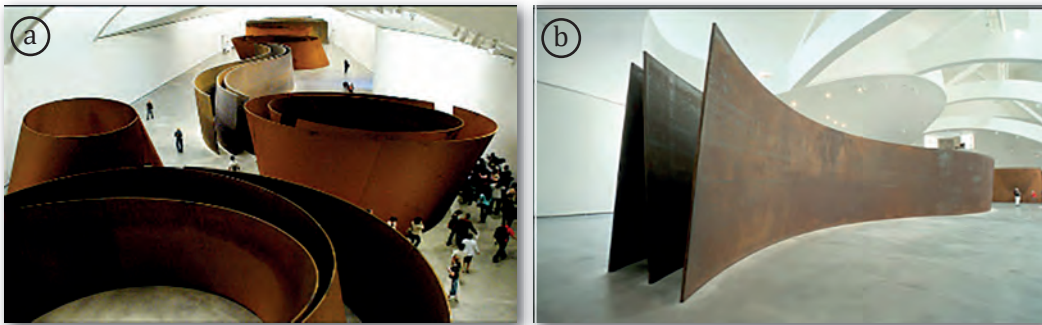
- Bu müze, İspanya'da ultra modern bir form içinde âdeta bir simge rolü oynamaktadır. Guggenheim, sanatın klasikleşmiş bir dizi kutu gibi odalardan izlenmesi anlayışından sıyrılarak eğri duvarları, eğimli zeminleri ile yapıtları zorla kabul ettirmediği, keşfedildiği bir organik mekânlar birleşimi sunmaktadır. İç mekân kurgusu, sergi mekânları, sergileme yöntemleri göz önüne alındığında günümüzdeki müzeler arasında farklı bir yere sahip olmaktadır (Görsel 2.59, 2.60, 2.61 a ve b).

Görsel 2.59: Bilbao Guggenheim Müzesi, İspanya

Görsel 2.60: Bilbao Guggenheim Müzesi plan şeması

Görsel 2.61: Bilbao Guggenheim Müzesi sergileme mekânları

Bilim Kurgu Müzesi [The Science Fiction Museum and Hall of Fame, Seattle (Dı sayns fikşın müzyum end Hol of feym ,Sietl)]

- 2000 yılında Seattle’da açılan Bilim Kurgu Müzesi sergilemelerinde aynı anda görüntü sağlayan yirmiden fazla hareketli projeksiyon makinesi ve bilişim teknolojisinin tüm olanaklarından yararlanılarak kullanılan birçok yöntem görülmektedir (Görsel 2.62, 2.63).

Görsel 2.62: Bilim Kurgu Müzesi, Seattle

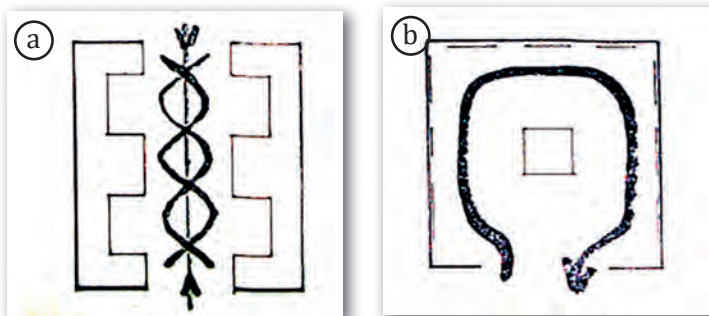
Görsel 2.63: Bilim Kurgu Müzesi sergileme mekânları

İstanbul Teknik Üniversitesi İTÜ Bilim Merkezi, İstanbul

- İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından 2007 Kasım ayında, 6-12 yaş grubu için açılan İTÜ Bilim Merkezi, Türkiye’de güncel gösterim tekniklerinin kullanıldığı sergilemelere örnek olarak verilebilir. Bir eğitim merkezi olarak açılan İTÜ Bilim Merkezi; optik yansıma, mekanik, enerji, matematik, DNA, uzay, uçak, titreşim, dalga, ses ve fizik ile ilgili birçok teoriyi uygulama yoluyla öğreten 120 adet eğitici birimden oluşur. Bireylere hayal ve merak ettikleri konularla ilgili nasıl ve neden sorularına ilişkin çözümler sunar (Görsel 2.64 a ve b, 2.65 a ve b).

Görsel 2.64: İTÜ Bilim Merkezi sergileme mekânları

Görsel 2.65: İTÜ Bilim Merkezi sergi yönelim şeması (tarak ve koridor tipi)

MÜZE DURAĞI

Gemi içindeki kamarada Mustafa Kemal Paşa ve dört silah arkadaşının bal mumu heykelleri bulunmaktadır. 1878 yılında imal edilmiş duvar saati, telefon, harita ölçüm malzemeleri, yangın tüpü, masa ve sandalyeler burada sergilenen diğer eserlerdir (Görsel 2.66).

Görsel 2.66: Bandırma Vapuru Müzesi (Samsun)

SIRA SİZDE

- Panorama 1453 Tarih Müzesini yerinde veya internet erişim şartlarını kullanarak araştırınız (Görsel 2.67).

Görsel 2.67: Panorama Tarih Müzesi (İstanbul)

- Eserlerin amaca yönelik kronolojik olarak sergilenme şeklini,
- Eserlerin sunuluş özelliklerini,
- Ziyaretçilerin dikkatini çeken koleksiyonları,
- Panoramalarda savaş alanından elde edilen gerçek objelerle müzedeki maketlerin orijinaline uygun canlandırılarak sergilenmesini inceleyiniz. Fotoğraflayarak sınıf veya okul panosunda sununuz.

2.4. MÜZE KOLEKSİYONLARININ BOZULMA ETKENLERİNİN İNCELENMESİ

Kültür varlıklarının en iyi şekilde korunarak gelecek nesillere aktarılması hedeflenir. Bu nedenle korunmaları gereken süre çok uzun hatta sonsuzdur. Pek çok sebepten tehdit altında olmaları nedeniyle olağanüstü koruma önlemlerine gereksinim duyulur. Bilimsel yöntemler ve profesyonel desteklerle doğru saklama ve teşhir koşulları oluşturularak kültür varlıklarının maruz kaldıkları tehditlerin çoğu engellenebilir. Öte yandan korumayı sağlamak için oluşturulan koşullar, kamunun ve bilimsel çevrelerin kaynaklara erişimini engellememeli, korumadan sorumlu kurumlara altından kalkamayacakları mali yükler getirmemelidir. Sayılan nedenlerle korumada sıfır riskin sağlanmasından çok risklerin yönetilmesinin hedeflenmesi daha akılcı olur.

Eserlerin kondisyonlarını ve bozulmalarını etkileyen faktörler iki grupta incelenebilir. Bağıl nem, sıcaklık, havadaki kirlilik, ışık, biyolojik organizmalar, doğal felaketler vb. dış etkenler ilk grubu oluştururken ikinci grupta taşıma, depolama, kullanma biçimleri, Vandalizm, onarımlar gibi doğrudan insan unsuru içeren etkenler yer alır ancak bazı durumlarda her iki grupta da yer alabilecek sebep-sonuç ilişkileri ortaya çıkabilir.

Müzelerin öncelikli görevi, sahip oldukları koleksiyonların sağlıklı ve güvenli biçimde korunmasında gerekli koşulları oluşturmak ve bu koşulların devamlılığını sağlamaktır. Kültür varlıklarının korunduğu müze binalarında sıcaklık, bağıl nem, ışık, hava kalitesi gibi çevresel koşullarla taşıma, depolama kullanma biçimleri, onarımlar gibi insan ilişkili unsurların eserlerin gereksinim duydukları optimum koşulları sağlayacak şekilde düzenlenip denetlenmesi hayati önem taşır. Müzelerin yapılanması ve rehabilitasyonunda kullanılan malzemelerin seçimi ve kullanım biçimleri eserlerin korunmasına doğrudan etki eder. Ortam koşullarını denetleyen düzeneklerin olmaması veya etkin çalışmaması durumunda eserlerin zarar gördüğü bilinmektedir. Aynı şekilde koruma tedbirlerinin yetersizliği ve kullanılan malzemelerin uygunsuzluğu da kendi içinde etkileşimlere ve bir dizi bozulma prosesinin başlayıp devam etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle çevresel koşulların denetlenmesi ve eserleri koruyacak optimum koşulların sağlanması çalışmaları, müzenin ve barındırdığı koleksiyonun özellikleri dikkate alınarak ilgili bütün disiplinlerin yer aldığı kolektif bir çalışma olarak yürütülmelidir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak geliştirilen yeni önerilerin uygulamaları da sürekli izlenip güncellenmelidir.

Müzelerin içinde ve müzeler arasında eserlerin yer değiştirmesi ve geçici sergiler düzenlenmesi sırasında gerek eserlerin alıştığı ortamlarla taşındıkları yeni iklim koşulları arasındaki farklar gerekse bir yerden diğerine taşımının getirdiği eylemler eserleri yıpratır. Bu değişim bozulma sürecini hızlandırdığı gibi çatlama, kırılma, kopma, ezilme, yırtılma, kirlenme ile sonuçlanabilecek kaza riskini de artırır. İklimlendirme yapılan ve yapılmayan odalar arasında, iki müze arasında farklı koşullara maruz kalan eserlerin özellikle organik malzemelerden yapılmış olanları ani değişimlerden zarar görür.

Eserlerin alıştığı konumdan alınarak başka bir yere götürülmesi sırasında hem yolda hem de gittiği yerde sürekli aynı iklim koşullarının sağlanmasında sayısız güçlüklerle karşılaşılır. Diğer yandan gideceği müzede iklim denetimi yapılamıyorsa bu durum malzemeyi olumsuz yönde etkiler. Müzelerde depoların genellikle ikincil alanlar olarak değerlendirilmesi ve bodrum katlarında olması iklim denetiminin ve temizliğinin daha az yapılmasına neden olabilir.

Işığın Bileşimi ve Etkileri: Müzelerde sergilenen eserlerin daha rahat görülebilmesi için ışıktan faydalanılır. Bu ışık bazı eserlerin zarar görmesine neden olur. Renklerin solması, dokuma ve kâğıdın dokusunun zayıflaması ışığın başlattığı kimyasal reaksiyonların sonucudur. Işığın neden olduğu bozulmalardan sakınmak için organik malzemelerin karanlıkta saklanması gerekir.

Işık insan gözüyle görülebilen ve görülemeyen dalga boylarındaki ışınları kapsar. Işığın tahrip gücü nanometreyle ölçülür. Kısa dalga boyuna ve yüksek enerjiye sahip soğuk renkli ışınım yani morötesi ışık, malzemelerin bünyesinde kimyasal değişime yol açar. Uzun dalga boyuna sahip sıcak renkli ışınım yani kızılötesi ışığın ise en belirgin özelliği ısıyı artırmasıdır.

Doğal ve yapay ışık kaynakları, görülebilen ışınımın yanı sıra kendilerine özgü dalgalarda görülemeyen ışınlar yayar. Güneş ışığı yüksek oranda morötesi ve kızılötesi, ışınım içerir. Akkor flamanlı lambalar (spot) yüksek oranda kızılötesi düşük oranda da morötesi ışınım yayar. Floresan lambalar düşük oranda kızılötesi ışınım ve yüksek oranda morötesi ışınım yayar.

Aydınlatma ve Işık

Müze koleksiyonları için geri dönüşü olmayan hasarlara neden olan ışık, geniş spektrumlu bir enerji formudur ve gücü nanometre (nm) ile ölçülen dalga boyuyla ilişkilidir (Görsel 2.68).

Görsel 2.68: İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde aydınlatma (İstanbul)

Uygun olmayan ışık, morötesi ve kızılötesi ışınlar müze koleksiyonunun maruz kaldığı bozulma etkenlerindedir. Işık, dalga uzunluğuna göre üç kategoriye ayrılan devamlı bir enerji spektrumudur. Bu kategoriler morötesi ışınlar (UV), kızılötesi ışınlar (IR) ve görülebilir ışıktır. Morötesi ışın, radyasyonun kısa ve en çok enerji barındıran formudur. Kızılötesi ışın (IR), ışık spektrumunun sonunda yer almaktadır. Görülebilir ışık ise spektrumda morötesi ve kızıl ötesi ışınların arasındadır. UV'den kaynaklanan yüksek enerji, organik eserlerde belirgin bir değişime neden olmaktadır. Uzun dalga boyları kısa dalga boylarından daha az zararlı olmasına karşın emilen enerji eserin yüzeyini ısıtacağı ve kimyasal bozulmayı hızlandıracağı, aynı zamanda bağıl nemde instabiliteye (denge bulunmaması) neden olacağı için bu ışınlar da eserlerde bozulmaya neden olmaktadır. Doğrudan güneş ışığı 100.000 lükse kadar bir değer iken dolaylı güneş ışığı 10.000 lüks, parlak spot lambalar ise 2.000 lüks değerinde ışık vermektedir. Işığın sebep olacağı bozulma, ışığa maruz kalınan süre, yoğunluk ve ışık kaynağından yayılan radyasyon tipinden etkilenmektedir. Sergileme mekânlarında kullanılacak aydınlatmalar belirlenirken eserin ışık hassasiyeti, ışığa maruz kalma süresi, ışık seviyesi, kullanım amacı, eserin rengi gibi konuların dikkate alınması önemlidir.

Görünür Işık: İnsan gözünün görebileceği 400-760 nm bandında yer alan görünür ışık, kızılötesi ve morötesi spektrumları arasındadır. Sınırlanmamış görünür ışık da morötesi ışınım gibi doğal boyaların solmasına neden olmakta, malzemelerde hasar oluşturmaktadır.

Morötesi Işık: 100-380 nm bandında yer alan dalga boyu kısa ancak yüksek enerjili ışınlardır. Enerjisi görünür ışığa göre çok daha fazla olan morötesi ışınım malzemenin bünyesinde kimyasal değişimlere neden olur. Renklerde solma, tekstilde, kağıtlarda kırılma ve sararma, doku ve bağlayıcılarda zayıflama gibi yıpratıcı etkilere sahip olan morötesi ışınım insan gözünün görebileceği spektrum bandının dışındadır.

Kızılötesi Işık: İnsan gözü tarafından görülemeyen, 760 nm'den uzun ışınımına sahip olan kızılötesi ışınlar aynı zamanda ısı kaynağıdır. Kimyasal reaksiyon hızını ve sıklığını artırarak malzemelerde bozulma nedeni olur ayrıca ısıyı yükselterek gözenekli malzemelerin su içeriğini düşürür ve özellikle organik malzemelerde kırılma, çekme, gevrekleşme gibi bozulmalara neden olur.

Malzemelerin hepsi ışıktan az veya çok etkilenir ve zarar görür. İnorganik eserlerin ışığın yıpratıcı etkilerine karşı duyarlılıkları daha sınırlıdır ancak organik eserlerin tamamının ışık hasarlarına karşı ciddi risk altında oldukları söylenebilir.

Gün ışığının değişkenliği denetimi zorlaştırır, eserlerin ışığın zararlarından korunabilmesi için morötesi ışınımın engellenmesi, kızılötesi ışınımın azaltılması, aydınlık seviyesi ve ışığa maruz kalma süresinin kısaltılması gereklidir.

Eserlerin ışık ve görünmeyen ışınım nedeniyle gördükleri hasarı durdurmanın tek yolu ışığın erişiminin engellenmesidir. Öte yandan insanların eserleri görmesi için gerekli olan ışık spektrumunun görünür kısmıdır dolayısıyla ışığın sınırlanmasıyla hasarlanma hızını yavaşlatmak ve bozulmayı azaltmak mümkündür. Hasarın büyüklüğü aydınlatma seviyesiyle maruz kalma süresinin çarpımıdır.

Işığın Sınırlanması: Müzelerdeki eserleri korumak için tüm ışık kaynaklarını denetlemek gerekir. Bu amaçla morötesi ışınımın eserlere ulaşması önlenmeli, kızılötesi ışınım azaltılmalı, görülebilen ışınım sınırlandırılmalı, ışığa maruz kalma süresi kısaltılmalıdır.

Işığa Maruz Kalma Süresi: Eserlerin aydınlatılma süreleri kısıtlanmalıdır. Sadece müzelerin açık olduğu saatlerde aydınlatma yapılmalıdır. Depolarda da çalışılmadığı zaman aydınlatma yapılmamalıdır. Güvenlik nedeniyle 5-10 lükslük aydınlatma yeterlidir. Işığa karşı çok duyarlı olan eserler karanlık depolarda saklanarak yalnız kısa sürelerle sergilenmeli, benzer nitelikte eserler birbirleriyle değiştirilerek uzun süre ışığa maruz kalmaları önlenmelidir.

Işığın otomatik olarak yanıp sönmeye etekli bir önlemdir. Son teknolojik gelişmeler sayesinde insana duyarlı lambaların sergi salonlarında kullanılmasının yaygınlaşması, eserlerin daha az ışığa maruz kalmalarını sağlayacaktır. Bazı vitrinlere perde çekilerek ziyaretçilerin açıp kapatmasıyla da ışığa maruz kalma süresi azaltılabilir. Ayrıca çok nazik eserlerin yerine kopyalarının kullanılması tartışmalı bir konu olsa da uygulanacak teknikler arasındadır.

Kimyasal Bozulma ve Koruma: Hava kirliliğine bağlı olarak asidik etki ve oksidasyon (Elektronların bir atom ya da molekülden ayrılmasını sağlayan kimyasal tepkimedir.) sonucu meydana gelen bünyesel (yapısal) tahribata kimyasal bozulma denir.

Hava Kirliliğini Oluşturan Unsurlar: Atmosfer tabakasının doğal bileşimindeki oksijen ve su buharı, malzemelerin bozulmasına kimyasal reaksiyonların gerçekleştiği bir ortamdır. Sanayi tesislerinden ve özellikle yakıtların yanması sırasında ortaya çıkan gazların, ortamdaki tozun, denizlerden taşınan tuzlarla birleşmesi sonucu organik ve inorganik malzemeler zarar görür. Eserlerin hava kirliliğinden en az seviyede etkilenmeleri için müzelerin konumları önemlidir. Müzelerin bu sebeple sanayi bölgelerinden ve denizden uzak konumlandırılması gerekmektedir.

Kükürtlü Bileşiklerin Etkisi: Kömürün ve petrolün yanması sırasında, yakıtlarda bulunan kükürtün havadaki oksijenle birleşmesinden oluşan kükürtdioksit eserlere zarar verir. Ev ve fabrika bacalarından, motorlu araçların egzoz gazlarından çevreye yayılan kükürtdioksit oksidasyon sonucunda kükürt oksite dönüşür. Bu da havadaki su buharıyla birleşince sülfürik asit meydana gelir. Sülfürik asit taş, kâğıt, madeni ve dokuma eserlerin üzerinde korozyona sebebiyet verir.

Havadaki Parçacıkların Etkisi: Havadaki parçacıklar eserlerin kirlenmelerine veya lekelenmelerine yol açarak görünüşlerini bozar ve temizlenmeleri sırasında eserin yıpranmasına sebebiyet verir. Müzelerin ve çevresinin temiz tutulması, döşeme olarak toz kaldırmayacak malzemelerin seçilmesi, narin malzemelerin toz geçirmeyen dolaplarda ya da vitrinlerde saklanması, üzerlerinin örtülmesi, ince yumuşak kâğıtlara veya temiz bezlere sarılması gerekir.

Katranlı maddeler, is, silisli malzeme (kum) parçacıkları havada kalabilecek hafiflikte olduklarında eserlere nüfuz eder. Eserler denize yakın ise üzerlerinde tuz kristalleri oluşabilir. Bu toz parçacıklarının iki türlü etkisi vardır: Eserlerin üzerlerinde kimyasal maddeler birikmişse veya bu tür malzemeler içeriyorsa özellikle nemli ortamlarda korozyona (metallerin oksitlenmesi veya kimyasal etkilerle aşınması) neden olur.

Müzelerde Kullanılan Malzemelerin Etkisi: Müze mekânlarında kullanılan malzemelerin bazıları hava kirliliğine yol açarak eserlerin bozulmasına neden olur. Vitrin yapımında kullanılan ahşap malzemeler yaşken ortama organik asit yayar bu da esere zarar verir. Örneğin, meşe dolapta saklanan kurşun eserler korozyona uğrar. Sunta ve kontrplak yapımında kullanılan bazı yapıştırıcılar da benzer sorunlara sebebiyet verir. Kâğıt ve kartonun içerdiği asitler el yazmalarının bozulmasında başlıca etkindir. Kâğıt malzemedен yapılmış saklama kutuları, sakladıkları el yazması, kitap vb. eserlere zarar verir.

Biyolojik Bozulma ve Korunma: Zararlılar böcek, kemirgen, kuş ve diğer hayvanlar ile küf ve mikroplar da bozulma etkenidir. Bunlar kumaş zararlıları, ahşap zararlıları, depolanan malzeme zararlıları, nem zararlıları ve genel zararlılar olarak da belirtilebilir. Zararlıların müzede bulunmasının nedenleri arasında müze içi ve bahçesinde yeterli temizliğin yapılmaması, atıklar, müzede kullanılan taşınabilir unsurların malzemesi, müzeye getirilen yeni eserlerin kontrolünün yapılmaması sayılabilir. Zararlıların eserlere etkileri ise zararlı türüne göre değişiklik göstermektedir. Böcekler, organik malzemeleri tüketme ve zarar verme, kemirgenler organik malzemeleri kemirme, küçük eserlerin yerini değiştirme, eserleri kirliletme; küf ve mikroplar ise eserleri zayıflatma şeklinde zararlar vermektedir.

Biyolojik bozulma; yosun, mantar bakteri gibi mikroorganizmaların sebep olduğu bozulmadır. Nemli, durgun ve sıcak hava mantarların oluşumu ve böceklerin üremesi için uygun koşullar hazırlar. Güve, ahşap kurdu gibi böcekler ve bunların yumurtaları hava yoluyla eserlerin üzerine taşınabilir. Organik malzemelerin kendileri ile üzerlerinde biriken yağ ve kir bunların beslenmesini sağlar.

Çeşitli böcekler ahşap, kâğıt ve dokumalar olmak üzere organik malzemelerden yapılmış eserleri kemirir; dışkılarının yaydığı asitler yoluyla da esere zarar verir. Böceklerden sakınmak için bağıl nemin fazla yüksek olmaması, mekânda hava hareketinin, temizliğinin sağlanması ve belli aralıklarla ilaçlama yapılması gerekir.

Küf ve diğer mantarlar %70'ten yüksek bağıl nem ortamında oluşur. Bunlar kâğıt, deri ve dokumalarda leke oluşumuna; ahşap, kâğıt, dokuma gibi selülozik malzemelerin dokularının çözülmesine neden olur. Nem denetiminin sağlanması ve durgun hava oluşumunun önüne geçilmesinin yanı sıra belli aralıklarla ilaçlama yapılması gerekir.

Olumsuz Çevre Koşullarının Çeşitli Malzemeler Üzerinde Etkileri: Organik malzemeden yapılmış eserlerin çok kuru ortamlara, nem değişimlerine, ışığa, havadaki kireç ve mantarlarla böceklerin zararlarına karşı dayanıksız oldukları görülür. Buna karşılık inorganik malzemeler ışıktan ve biyolojik unsurlardan etkilenmelerinin yanı sıra nem düzeyine ve hava kirliliğine karşı duyarlıdır. Bundan dolayıdır ki günümüze ulaşan inorganik malzemeler oldukça azdır.

Galvanizli Bozulma ve Koruma: Farklı malzemeden yapılmış eserlerin bir araya gelmesinden ve temasından oluşan bozulmadır. Örneğin demir ve seramiğin ya da cam ve seramiğin bir arada olması ve aralarındaki teması sonucunda elektrokimyasal reaksiyon meydana gelir ve bünyesi zayıf olan eser bozulur. Genelde müzelerin depolarında görülen bir bozulma türüdür. Eserlerin saklanması ve sergilenmesi esnasında farklı malzemelerden eserlerin birbirlerine temasları önlenmelidir. Eserler ayrı ayrı yerlerde muhafaza edilmelidir.

Koleksiyonun maruz kaldığı bozulma etkenleri; fiziksel kuvvetler, hırsızlık ve Vandalizm, yangın, su, zararlılar, kirletici maddeler, uygun olmayan ışık, morötesi ve kızılötesi ışınlar, uygun olmayan sıcaklık ve bağıl nem ile bilgi ve önem kaybı olarak sıralanmaktadır.

Bozulma etkenleri "konfor koşullarını oluşturan parametrelerde meydana gelebilecek riskler" olarak tanımlanmıştır. Fiziksel kuvvetler; darbe, şok titreşim, ağırlık ile uygun olmayan destek ve temas olarak sıralanmaktadır. Bu bozulma etkenleri, felaketlerden kaynaklı olabileceği gibi insan kaynaklı da olabilmektedir. Fiziksel kuvvetlere neden olabilecek felaketlere deprem, yer kayması ve savaş örnek gösterilebilir. İnsan kaynaklı durumlar ise personelin yanlış tutması, dokunması ve taşınması olarak belirtilebilir. Fiziksel kuvvetlere maruz kalan eserlerde, bulunduğu yerden düşme veya devrilme; hareket ederek başka bir nesneyle çarpışma; sarsılma ve başka bir nesnenin üzerine düşmesi sonucunda kırılma, bozulma, delinme, yamulma, çizilme ve/veya aşınma görülebilir.

Hırsızlık ve Vandalizm: İnsan kaynaklı oluşan bozulma faktörlerinin ana sebeplerinden biridir. Hırsızlık faaliyetleri müze koleksiyonunda sayıca azalma ile sonuçlanır. Kırma, şeklini bozma ve yakma gibi Vandalizm faaliyetleri sonucunda ise eserin değeri azalır veya eser değerini yitirir.

Yangın: Sıcaklığın yükseldiği ve yağış miktarının düştüğü mevsimler veya deprem gibi çevresel etkenler ve/veya mekân içindeki sebeplerden kaynaklanan bir bozulma etkenidir. Yangın nedeniyle eserlerde yanık, duman, is yüzünden kirlenme ve tahribat olmaktadır. Çevresel etkenlere örnek olarak depremler, sıcaklığın yükselmesi veya yağış miktarının düşmesi, çevrede yangın çıkma olasılığı ve yüksek binalar bulunması verilebilir.

Su: Çevresel nedenlerden veya müze binasından kaynaklanabilen bir bozulma etkenidir. Çevresel nedenler olarak yağmur ve kar yağışı, su baskını gibi doğa olayları belirtilebilir. Müze binasından kaynaklanan nedenlere örnek olarak çatının akması, pencerelerden su sızması, sıhhi tesisattaki bozukluklar sıralanabilir. Müzedeki eserler, bu bozulma etkenine karşı farklı tepkiler göstermektedir. Müze depo mekânlarının kalorifer kazan daireleri, su dağıtım sistemlerinin bulunduğu bodrum katında yer alması, eserlerin su baskınına maruz kalmasına sebep olabilmektedir.

Kirleticiler yerine: İç mekânda kullanılan unsurlardan ve/veya dış mekândan kaynaklanabilen bir bozulma etkenidir. Farklı büyüklük ve formlarda (parçacıklı ve gazlı) olabilmektedir. İç mekân kaynaklı parçacıklı kirleticiler; mekânda kullanılan halı, kumaş gibi lifli malzemeler, yemek pişirme mekânları ve ortamda karbonmoksit seviyesinin yükselmesinden kaynaklanmaktadır. Dış mekân kaynaklı kirleticiler ise yoğun trafikten kaynaklanan egzoz gazları, döşenmemiş yollardan ve hava şartlarından kaynaklanan toz parçacıkları olabilmektedir. Gazlı kirleticilere de atıklar, yeni üretilmiş malzemeler (halı gibi), taşınabilir unsurlardaki kirletici yayılımı yapan malzemeler (sunta, yapıştırıcı gibi) kaynak olarak gösterilebilir.

Eserlerdeki nem ile ilgili bozulmalar, havadaki nem miktarından değil, bağıl nemden kaynaklanmaktadır. Bağıl nemin yükselmesinde yağmurlu iklim koşulları, çevredeki su kaynakları gibi dış faktörler ile tesisattaki bozukluklar, su ile temizliğin kurulanmaması, kalabalık ziyaretçi grubunun nefesi ve terlemesi gibi iç faktörler rol oynamaktadır. Yüksek bağıl nem olması durumunda metallerde paslanma, organik malzemelerin boyutlarında kalıcı bozulma ve biyolojik bozulmalar oluşması, organik malzemelerin kimyasal bozulmalarında hızlı artış görülmektedir. Düşük bağıl nem olması durumunda ise organik eserlerde boyutta küçülme ve esneklik kaybı oluşmaktadır. Eserler, bağıl nem dalgalanmalarından da etkilenmektedir.

Bağıl Nemin Yüksek Olması: Ortamda fazla su buharı bulunması kimyasal bozulmaların başlamasına ve hızının artmasına yol açar. Metallerin korozyona uğraması, demir sülfür bozulmaları ve minerallerin hidrasyonu inorganik malzemeyi hasara uğrattırırken organik malzemelerde de ahşapların şişmesi, eğilmesi, kâğıtların eğilip bükülmesi, tuval bezlerinin gevşemesi olarak ortaya çıkar.

Bağıl Nemin Düşük Olması: Bağıl nemin ani ve yüksek oranda düşmesi ahşaplarda kırılma, çatlama, parça kayıplarına; fildişi, kemik, deniz kabuğu gibi malzemelerde küçülme, sertleşme, kırılma, derilerde, yapıştırıcılarda ve bitkisel liflerde pullanmaya sebep olur.

Dalgalanmalar: Bağıl nem dalgalanmaları en çok higroskopik özelliğe sahip malzemeleri etkilemektedir. Bu malzemeler şişip, genişleyerek ya da büzülüp küçülerek buldukları ortamla dengeye gelmeye çalışırken, maruz kaldıkları koşullara ve süreye bağlı olarak bozulmaya devam eder.

Müze ortamlarının kültür varlıkları ve insanlar için istenen değerler içinde kalmasını sağlayacak iklimlendirme sistemlerinin kurulması yeni binalarda kolaydır. Ancak bu sistemlerin eski yapılar da kurulması genellikle zordur. Bu nedenle müze olarak yapılmış ya da müzeye dönüştürülmüş eski binalarda doğal havalandırma, düzenli ortam ölçümü, silikajel kullanımı gibi önleyici koruma koşulları oluşturmak önemlidir.

Bilgi ve önem kaybı eserin koleksiyon ile bağlantısının, esere ait açıklayıcı bilgilerin eksik olması veya kaybolması olarak tanımlanmaktadır. Eserin doğru yere konulmaması ve eser hakkında yeterli bilginin verilmemesi buna neden olmaktadır. Bu bozulma etkeni sebebiyle eserin değeri ve müzede bulunabilirliği azalabilmektedir.

Müze koleksiyonunun maruz kaldığı bozulma etkenlerini önlemek veya sınırlandırmak amacıyla kullanılan önleyici koruma teknikleri; eserlerin sergilenmesi, depolanması veya taşınması sırasında bozulmamaları veya bozulmalarını en aza indirmek için alınan tedbirlerdir. Bozulma etkenleri incelenirken eserlerin duyarlılığı, yapının korunaklılığı, çevresel koşullar, kullanımdan kaynaklanan riskler ve müze yönetiminden kaynaklanan riskler değerlendirilmelidir.

Müzelerde İnsan Faktörü: İnsan faktörü de tıpkı çevresel koşullar gibi korumayı etkileyen önemli bir unsurdur. İnsan kaynaklı nem artışı doğrudan bağlı nemi etkilemekte ve insanlar kirliliğe neden olan partikülleri beraberinde getirmektedirler. Müze binası içindeki yoğun faaliyetler, çok fazla ziyaretçi, sosyal ya da kültürel etkinlikler yapıdaki iklimsel koşulları doğrudan olumsuz etkileyebilecek faktörlerdir. Müze çalışanları, ziyaretçiler, istenmeyen ziyaretçiler olarak sınıflandırılabilen bu grupların kültür varlıklarına çeşitli etkileri vardır.

Müze Çalışanları: Geleneksel yapı müzelerde genellikle iki grupta temsil edilen personel dağılımı vardır. İlki koleksiyon ve müze araştırmalarıyla ilgilenen daha eğitimli gruptur ve akademik veya küratör grup olarak adlandırılır. Diğeri ise güvenlik, temizlik, bakım ve onarımı yürüten geri hizmetler grubudur.

Ziyaretçiler: Müzelerin toplumun gelişmesini amaç edinen, insan merkezli eğitim, kültür, eğlence ve araştırma odaklı kurumlara dönüşmesi ve gelişen turizmin etkisiyle artan ziyaretçi sayısı bununla ilişkili zorlukları beraberinde getirmektedir. Ziyaretçiler müzelerde aşınma ve titreşimlere neden olarak mekanik hasarlar oluşturabilirler. Zemin aşınması, topukların zeminde bıraktığı hasarlar, duvarlarda ve zeminde parlamalar ziyaretçilerin neden olduğu aşınmalara örnektir.

İstenmeyen Ziyaretçiler: Müzelerde ve koleksiyonlarda bilinçli olarak hasarlara yol açan ziyaretçiler bu grupta yer alırlar. İstenmeyen ziyaretçilerin neden olduğu hasarları engellemede eserlere erişimin sınırlanması ve etkin güvenlik önlemlerinin alınması dışında eğitim ve kültürel farkındalığın artırılması önemlidir.

Vandalizm: Kültür varlıklarına bilerek ve isteyerek ziyaretçiler tarafından hasar verme eylemi olan Vandalizm, ülkemizde genellikle işlevini yitirmiş dinî mekânlarda grafiti, kazıma gibi hasarlar şeklinde görülür. Yine fotoğraf çekmek, çektirmek gibi nedenlerle heykellere, yapılara tırmanarak verilen zararlar da bu grupta değerlendirilebilir.

Hırsızlık ve Suvenirizm: Müze koleksiyonlarında eserlerin kapalı vitrinlerde sergilenmesi, alarm sistemleri gibi güvenlik önlemlerine rağmen özellikle açıkta sergilenen eserler, yapı elemanları,

bezemeler vb. hırsızlığa karşı risk altındadır. Suvenirizm ise tarihî yapı ve anıtlardan hatıra alma dürtüsüdür. Bu olgunun yol açtığı sorunlar grafiti ile benzerlik göstermektedir.

Hava Kalitesinin Denetimi: Müzelerin içinde ya da dışında üretilen kirletici maddeler müzelerin hava kalitesini etkiler. Atmosferin bileşiminde bulunan oksijen ve nem başlı başına bozulma reaksiyonları başlatıcısıdır. Fosil yakıtların yanmasıyla ortaya çıkan gazlar ve ortamdaki tozlar, denizlerden taşınan tuzların da karışmasıyla kirlenen hava, kültür varlıkları için önemli bir bozulma unsuru hâline gelir. Hava kirleticileri partikül kirleticiler ve gaz hâldeki kirleticiler olmak üzere iki gruba ayrılır.

Partiküler Kirlilikler: Tozlar, aerosoller, duman gibi hava içinde asılı kalan parçacıklardır. Kir, toz, polen küf gibi partiküllerin yanı sıra katranlı maddeler, tuz kristalleri ve silisli parçacıklar da havanın girdiği her yere erişir. Bunların malzemeye etkisi iki türdür. Üzerinde kimyasal birikintiler taşıyan ya da kimyasal partiküllerden oluşanlar, nemli ortam varlığında korozyona neden olur.

Gaz Kirliliği: İç ve dış kaynaklardan gelen bu gruptaki kirleticiler müzelerdeki malzemelerde zarar oluşturabilecek reaktif kimyasallardır. Kömürün ve petrol ürünlerinin yanmasıyla oluşan gazlar bütün kültür varlıklarını olumsuz etkiler.

Müzelerde kullanılan eserler, inşaat ve paketleme malzemeleri iç havanın kirletici unsurları ve bozulma sebebi olabilir. Koruma malzemesi olarak kullanılan bazı dokumalar, üretimden kaynaklanan zararlı bileşikler içerebilir. Biyolojik zararlılar için kullanılan maddeler içinde metal eserleri korozyona uğratacak gaz salımı yapan türler mevcuttur. Müzeler, müze yapısının mimari unsurları dikkate alınarak dış iklim koşullarına uygun olarak seçilmiş HVAC (Heating, Ventilating and Air Conditioning) ısıtma, havalandırma, iklimlendirme sistemleriyle donatılmalıdır.

Afetler ve Risk Yönetimi: Büyük boyutlu insani, ekonomik ve çevresel kayıplar oluşturan, normal yaşamı durduran veya kesintiye uğratan, yerel olanaklar ve kaynakların kullanılmasıyla başa çıkılamayan ani yıkım şeklinde tanımlanabilecek teknolojik, doğal ya da insan kökenli tüm olaylar **afet** olarak tanımlanır.

Kültür varlıkları ve müzelere yönelik afet yönetimi ve risklerin azaltılmasıyla ilgili çeşitli çalışma ve yayınlar; afete hazırlıklı olma, risk azaltma, acil durum yöntemleri, risk yönetimi gibi başlıklar altında, afet yönetim döngüsünün bütün evrelerine yönelik planlamayı anlatan risk azaltma ve hazırlık eylemleri oluşturmaktadır.

Kaçınılmaz olan afetler karşısında önceden acil durum planları ve işlemleri oluşturarak hasarları ve kayıpları en aza indirebilmek mümkün olabilmektedir. Acil durum planlaması can ve mal kaybını önlemenin yanı sıra ekonomik kaybı da azaltabilir.

Acil durum planı; önleme, hazırlıklı olma, müdahale ve normale döndürme aşamalarından oluşmalıdır. **Önleme**, tehlike unsurlarını ortadan kaldırmak veya tehlikeden etkilenecek tüm varlıklara (yapı, eserler, insanlar vb.) olabilecek potansiyel etkiyi azaltmaktır. **Hazırlıklı olma** personelin acil durum için hazırlanması ve donatılmasıdır. Hazırlıklı olma; planlama, eğitim ve tatbikat adımlarından oluşur.

Müdahale; afet anı ile sonrası yaralanmaları önlemek ve kayıpları azaltmak için çalışanların, öncelik sırasına göre eserlerin tahliyesi veya güvenli alanlara nakledilmesi aşamasıdır. Müdahale için gerekli ekipman ve donanım önceden hazırlanmış olmalıdır.

Normale dönme ise normalleşme süreçlerini yürütmek için gereken işlemlerdir. Bu aşamada hasarlı bina ve eserler için bir onarım programı hazırlanarak müzenin en kısa sürede hizmete geçebilmesi için gereken yöntem belirleme, maliyet hesaplama ve restorasyon koşullarını sağlama çalışmaları yürütülmelidir.

Teşhir ve Depolama: Müzelerin barındırdığı eserleri sağlıklı bir şekilde gelecek kuşaklara aktarması yani koruma işlevini yerine getirmesi eserlerin uygun koşullarda muhafaza edilmesiyle mümkündür. İster teşhirde ister depolarda korunacak eserler için bu mekânların korumayla ilgili bilimsel kriterleri gözeterek şekilde düzenlenmesi, iklimlendirilmesi, güvenlik ve ideal bakımı sağlayacak koşulların oluşturulması gerekmektedir.

Depolama ve sergileme koşullarının belirlenmesinde eserlerin özellikleri kadar içinde korundukları ortamın oluşturulmasında kullanılan malzemelerin seçiminin de önemi büyüktür. Müze koleksiyonları için en uygun depolama, eserleri hem güvenli şekilde koruyan hem de erişimi kolaylaştıran sistemleri kurmaktır.

Depolama Alanları: Kolay ulaşılabilir, düzenli izlenen, suya karşı izolasyonlu, temiz, güvenli, stabil malzemeler kullanılarak düzenlenmiş, haşerat barındırmayan ve çevresel koşulların kontrol altında tutulabildiği mekânlar olarak yapılandırılmalıdır.

Müze depolarının bodrum veya çatı katında olmaması yağmur, su baskını ve nem riskini önlemek, biyolojik oluşumları engellemek açısından yararlıdır. Ancak ülkemiz müzelerinin çoğunda depoların bodrum ya da giriş katlarda bulunması nedeniyle oluşacak sorunların çözümünde izolasyon ve drenaj yapmak, acil durum planı ve tahliye sistemleri kurmak gereklidir.

Depolardaki bağıl nem, sıcaklık ve ışık değerleri eserlerin gereksinimlerine göre ayarlanmalı, stabil tutulup sürekli izlenmelidir. Hassas malzemeler için ayrıca özel koşullar oluşturulması gerekebileceği gözden kaçırılmamalıdır. Depolardaki eserler, güvenlik için gereken aydınlatma dışında karanlıkta tutulmalıdır. Yangın riskine karşı profesyonel sistemler kurulmalıdır. Depolama mekânları elektrik, su, doğal gaz boruları, ısı kaynakları gibi bina tesisatına ait sistemlerden uzak olmalıdır. Ortamda kimyasal maddeler ve yanıcı malzemeler bulundurulmamalıdır.

Müze depoları hem insanların hem koleksiyonun sağlığını ve güvenliğini gözeterek şekilde düzenlenmiş olmalıdır.

Dolap rafları yüksekliği insan erişiminden yüksek olmamalı, sarsıntılara karşı sabitlenmeli ağır malzemeler alt raflarda saklanmalı, tüm personel ekipmanları doğru kullanım konusunda eğitilmiş olmalıdır (Görsel 2.69).

Görsel 2.69: Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müzesi Kütüphanesi (Ankara)

Sergileme Alanları: Müzelerde sergilenen eserlerin korunmasında, korumayı etkileyen unsurların denetimi depolama alanlarına göre daha karmaşıktır. Sergilemede hem ziyaretçilerin insani gereksinimlerini ve eserleri doğru algılamasını sağlayacak koşullar oluşturulmalı hem de eserlerin bozulmasını ve zarar görmesini engelleyecek bütün tedbirler alınmış olmalıdır. Çoğunlukla birbiriyle çelişen bu koşulları sağlamak için sergileme alanlarındaki eserleri olabildiğince izole edecek düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Eserleri toz, titreşim, sıcaklık, bağıl nem, havadaki gazlar gibi çevresel koşulların olumsuz etkilerinden; kaza, hırsızlık, Vandallık gibi tehlikelerden korumada en etkin çözüm; eserlerin, fiziksel erişimi sınırlanmış, kendileri için uygun koşulların oluşturulduğu alanlarda sergilenmesi, ziyaretçilerin olmadığı zamanlarda karanlıkta tutularak dinlendirilmesidir. Kültür varlıklarının depolanması ve sergilenmesi için kullanılacak her türlü malzemenin seçiminde test edilip onaylanmış, koruma standartlarına uygun malzemeler kullanılmalıdır.

Periyodik Kontrol ve Bakım: Periyodik kontrol ve bakım; kültür varlıklarının belirli zaman aralığında, sistematik biçimde izlenerek bakımının ve temizliğinin yapılmasını, bozulmaya neden olan tüm faktörlerin ortadan kaldırılarak yapılan işlemlerin belgelenmesini hedefler. Müze binalarının ve kültür varlıklarının sergilendiği ya da depolandığı alanların korunmasında; binanın bakımı, çevresel koşulların, güvenlik sistemlerinin gelişmiş sistemlerle izlenmesi, biyolojik oluşumlarla mücadele, afetlere hazırlık ve malzemeye göre değişen koleksiyon yönetim planlarının hazırlanması önem taşır (Görsel 2.70).

Görsel 2.70: Şehzadeler Müzesi (Amasya)

Sorunların erken tespiti ve geç kalınmadan müdahale edilmesi için yapılması gereken periyodik kontroller hem koleksiyonu hem müze yapısını kapsayacak şekilde planlanmalıdır. Koleksiyon açısından periyodik bakım ve kontrol her bir eserin malzemesine ve bulunduğu duruma göre değişiklik gösterir. Depoda korunan ya da sergilenen eserler için farklı bakım süreçleri dikkate alınmalıdır. Periyodik bakım ve bakımdan sorumlu bir ekibin varlığı, eserlerin ömrünü uzarken, maliyeti düşürerek tasarruf sağlar. Böylece başka eserlerin korunmasına kaynak sağlanır. Periyodik bakımla ilgili tutulan kayıtlar ise gelecekteki uygulamalara yol gösterip bilimsel çalışmalara veri

oluşturur. Müze binaları ve koleksiyonların, oluşabilecek sorunların önceden tespiti için sürekli izlenmesi gerekmektedir. Çevresel koşullar, aydınlatma, iç ve dış kirleticiler gibi korumayı etkileyen tüm unsurların düzenli takibi yapılarak oluşacak bütün değişimler raporlanmalıdır. Raporlarda belirtilen sorunlarla ilgili çözümler için gerektiğinde müze dışından uzman desteğine başvurulmalıdır.

Önleyici koruma temel olarak şu dört aşamada ele alınır:

- Bozulma etkenlerini önlemek
- Önlenemeyen etkenleri sınırlamak
- İzleme çalışmaları ile bozulma etkenlerini sınırlamak için kullanılan metotları test etmek
- İzleme çalışmaları ile elde edilen bilgilere müdahale etmek

Müze koleksiyonunun koruma durum tespiti, izleme ve değerlendirme çalışmaları sonucunda elde edilen veriler ışığında uygulanacak önleyici koruma yöntemleri şunlardır;

- Koleksiyonun bulunduğu ortamdaki çevresel koşulların düzenlenmesi ve sürekli kontrolü
- Depolanan koleksiyonun doğru şekilde paketlenmesi ve ambalajların koruyucu özellikli olması
- Koleksiyonun depolanmasında kullanılan raf, dolap, çekmece gibi sistemlerin objelerin sağlıklı korunmasını sağlayacak şekilde olması
- Sergilenen koleksiyonun bulunduğu çevresel koşulların düzenlenmesi kadar ziyaretçilerden kaynaklı tahribatı engelleyecek önlemlerin alınması
- Sergileme sırasında kullanılan tefriş ve destek malzemesinin sergilenen objelere zarar vermeyecek özellikte olması
- Sergilemenin yapıldığı vitrin ve sergi salonlarının bakım temizliğinin düzenli olarak yapılması
- Sergilenmesi öngörülen aşırı hassas objelerin dönemler hâlinde ve birden fazla örneğinin olduğu durumlarda dönüşümlü biçimde sergilenmesi
- Koleksiyonun taşınmasını gerektiren durumlarda gerekli güvenlik önlemlerinin alınması ve objelerin taşımanın niteliğine uygun biçimde paketlenmesi
- Koleksiyonla teması gerektiren tüm işlemler süresince farklı objelere nasıl muamele edileceğinin bilinmesi

Ziyaretçi yönetimi de önleyici koruma başlığı altında ele alınan önerilerdendir. Fazla ziyaretçi sayısı, müzelerde vücut ısıyla oluşan etmenler, nem ve kirlenmeye sebep olmaktadır.

Ziyaretçi yönetimi kapsamında müze ziyaretçi sayılarının izlenmesi sonucu çözümlenme yapılarak düzenleme temelli uygulamalar ve alan odaklı uygulamalar önerilmektedir.

ARAŞTIRMA DESENİ

Rahmi Koç Müzesinin aşağıda verilen sergi koleksiyonlarının yerinde veya internet erişim şartlarını kullanarak bozulmasını önleyici tedbirlerini araştırınız. Müzedeki ilgili birimlerden bilgi alabilirsiniz. Edindiğiniz bilgilerle ilgili döküman oluşturunuz (fotoğraf, bilgisayar çıktısı vb.). Topladığınız bilgileri dosya hâline getirerek sınıfta arkadaşlarınız ile paylaşınız (Görsel 2.71).

Görsel 2.71: Rahmi Koç Müzesi (İstanbul)

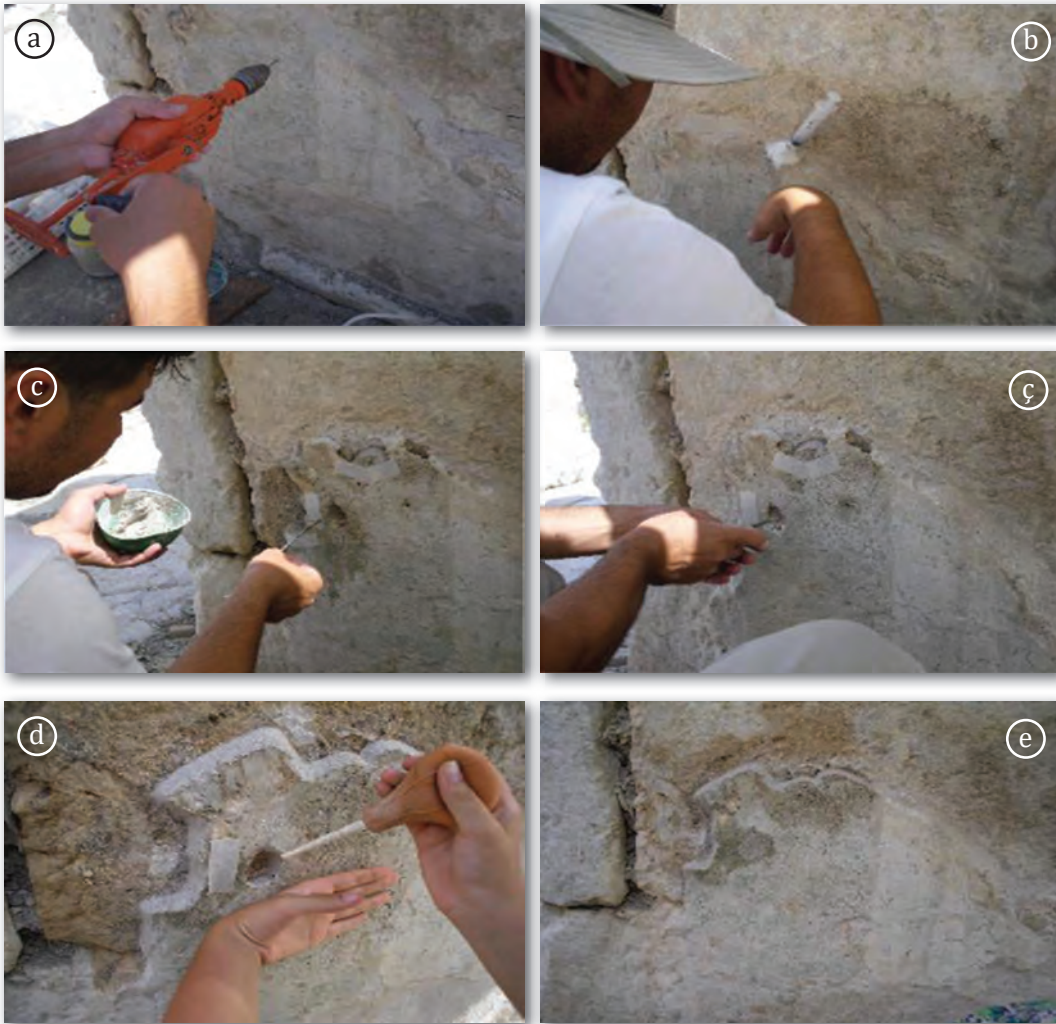
- Atatürk bölümü
- Bilimsel aletler
- Demir yolu ulaşımı
- Denizcilik
- Fenerbahçe vapuru
- Havacılık
- İletişim araçları
- Kara yolu ulaşımı
- Makineler
- Modeller ve oyuncaklar
- Özel koleksiyonlar
- Yaşayan geçmiş

ETKİN KORUMA (AKTİF KONSERVASYON)

Konservasyon (Koruma): Objenin maddesel ve teknolojik özellikleri kadar yapısını ve taşıdığı dekoratif öğeleri özgün niteliklerine bağlı kalarak korumak, bozulmasına yol açan nedenleri ve etkileri açığa çıkarmak, en uygun ve etkili koruma yöntem ve malzemelerini ispatlayarak bunları objeye uygulamak fiziksel ve estetik bütünlüğü aslına bağlı kalarak sağlamaktır.

Etkin koruma kültür varlığının üretildiği malzeme, üretim teknolojisi, uğradığı bozulmalar, bozulmasına neden olan etkenler göz önüne alınarak yapısal, fiziksel ve kimyasal özellikleri değiştirilmeksizin, geriye dönüşlü yöntem ve malzemelerle yapılan tüm koruma müdahalelerinden oluşmaktadır (Görsel 2.72 a,b,c,d ve e, 2.73 a,b,c ve ç, 2.74 a,b,c,ç,d ve e, 2.75 a,b,c,ç,d ve e, 2.76 a,b,c,ç,d ve e, 2.77 a,b,c,ç,d ve e, 2.78 a ve b).

Görsel 2.72: Etkin koruma 1

Görsel 2.73: Etkin koruma 2

Görsel 2.74: Etkin koruma 3

Görsel 2.75: Etkin koruma 4

Görsel 2.76: Etkin koruma 5

Görsel 2.77: Etkin koruma 6

Görsel 2.78: Etkin koruma 7

ÖNLEYİCİ KORUMA (PASİF KORUMA)

Önleyici koruma, objelerin bozulmasına ve tahrip olmasına yol açabilecek etkenleri kontrol altına alarak ve/veya oluşmalarını engelleyerek koleksiyonun korunmasını amaçlayan eylemler bütünüdür. Bu nedenle etkin korumada olduğu gibi doğrudan objeye müdahale edilmesini gerektirmemektedir.

Etkin koruma öncesinde veya sonrasında paketlenme, depolama ve sergileme ortamındaki çevresel koşulların objeye göre düzenlenmesi; sürekli ve periyodik bakım ve kontrol; insan eliyle verilebilecek zararın önlenmesi amacıyla yapılan tüm koruma uygulamaları önleyici korumadır (Görsel 2.79 a,b,c,ç,d ve e , 2.80 a,b,c,ç,d ve e, 2.81 a,b,c,ç ve d, 2.82 a,b,c,ç, ve d).

Görsel 2.79: Önleyici koruma 1

Görsel 2.80: Önleyici koruma 2

Görsel 2.81: Önleyici koruma 3

Görsel 2.82: Önleyici koruma 4

Koleksiyonlar ve Araştırma Faaliyetlerini Yürüten Personel ve Görevleri

Koleksiyon ve araştırma faaliyetlerini sürdüren görevlilerin yaptığı çalışmalara örnek olarak Sivrialan köyünde bulunan halk ozanı Âşık Veysel Şatıroğlu'nun evi Kültür Bakanlığı tarafından 1979 yılında kamulaştırılmış ve 1982 yılında müze olarak ziyarete açılmıştır. Müzede Âşık Veysel'in kişisel eşyaları, fotoğrafları, şiirleri ve onunla ilgili yayımlanan eserler sergilenmektedir (Görsel 2.83).

Görsel 2.83: Âşık Veysel Müzesi (Sivas)

- **Küratör:** Kontrolü altında bulunan müze koleksiyonlarının bakım, geliştirme, inceleme, iyileştirme ve yönetme işlerinden sorumludur.
- **Envanter Koordinatörü:** Müzedeki ya da depodaki koleksiyonların doğru ve tutarlı olarak kayıt altına alınmasını ve dokümantasyonunu sağlar.
- **Kayıt Görevlisi:** Müze eserlerinin yer değiştirmesine ilişkin tüm işlemlerde eserlerin denetimi ve güvenliğinden sorumludur. Müze nesnelerinin ödünç verme sözleşmelerini, sigorta ve seyahat belgelerini düzenler ve iade kayıtlarını tutar.
- **Konservatör:** Küratör ile iş birliği içerisinde, müze koleksiyonlarının bakım, önleyici koruma ve restorasyonu ile ilgili tüm işlemleri yürütür.
- **Doküman Merkezi Sorumlusu:** Müze koleksiyonlarının sergilerinin, etkinliklerinin ve diğer faaliyetlerine ilişkin dokümantasyon materyallerinin gerek müze içinde gerek müze dışında toplanması, hazırlanması, işlenmesi ve dolaştırılmasından; kütüphane ya da medya merkezi personeli ile iş birliği içinde arşiv ve fotoğraf malzemelerinin yönetiminden sorumludur. Eserlerin incelenmesi ve sergiye hazırlanması bakımından, dokümantasyon araştırmalarında küratörlere yardımcı olur. Bilgileri muhafaza eder, onları işler ve gerekli güncellemeleri gerçekleştirir.
- **Sergi Küratörü:** Diğer küratörler ile iş birliği içerisinde ve müze yöneticisinin gözetiminde, geçici sergiler için proje geliştirir ve yürütür.
- **Sergi Tasarımcısı:** Müze ekibi ve sergi küratörü ile iş birliği içerisinde sergi tasarımını planlar ve ilgili faaliyetleri gerçekleştirir.

MÜZE DURAĞI

Gaziantep, 2016 yılında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na "gastronomi" alanında dâhil olarak hak ettiği unvana kavuşmuştur. Yüzlerce çeşit tencere yemeği, kebab çeşitleri, tescilli baklavası ve belleklerde iz bırakan tüm lezzetleri ile dünyada şehir ismi ile anılan tek mutfak olmayı başarmıştır (Görsel 2.87).

Görsel 2.87: Emine Göğüş Mutfak Sanatları Müzesi (Gaziantep)

Stüdyo-Galeri-Nadire (Merak) Kabinesi

Stüdyo

- İlk örnekleri Fransa'da görülen daha sonra Germen toprakları ve İtalya'da yaygınlaşan; koleksiyonun ya da bir parçasının korunmaya alındığı, mimari değeri olan, sahibinin kültür anlayışına göre düzenlenmiş, herkesten uzak, düşünmeye ve çalışmaya/araştırmaya özel bir mekândır. Stüdyolar, bir koleksiyonu içinde barındıran mekânın, mimarisi ve koleksiyoncunun özel ilgilerini yansıtan dekorasyonu ile koleksiyonun içeriğini ilişkilendirme fikridir (Görsel 2.84).

Görsel 2.84: Stüdyo

Galeri

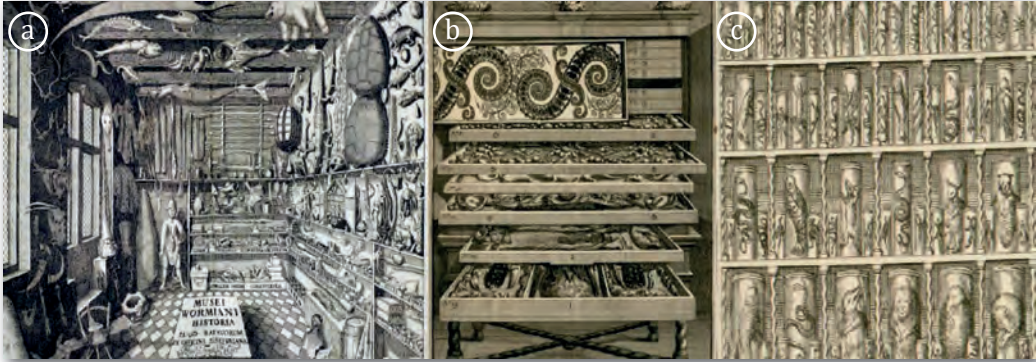
- Galeri, modern müzeye bir adım daha yakındır. Ziyaretçilere daha rahat dolaşım olanağı sunmak ve denetimi kolaylaştırmak üzere tasarlanmış, koleksiyonun algılanmasında ışığın etkisini dikkate alan, nesne ve eserlerin düzenlenmesinde özel bir yerleştirme /sergileme planının benimsendiği bu galeri modeli, ilk kez 16. yüzyılda, Floransa'da Galleria Uffizi'de uygulanmış ve 16. yüzyılda yaygınlaşmıştır (Görsel 2.85).

Görsel 2.85: Galeri

Nadire (Merak) Kabinesi

- 16. yüzyılda Avrupa'da, sanat koleksiyonları koleksiyonculuk olgusunun sadece bir bölümünü oluştururken koleksiyonlar, doğaya ve teknik yöntemlere duyulan merakla giderek çeşitlenmiştir. Bitki türleri, mineraller ve hayvanlar üzerinde tıp ve eczacılık konularında özel çalışma eğilimini ortaya koyan; laboratuvar, dersane ve kütüphane işlevlerini aynı anda gören doğa tarihi ve sanat koleksiyonlarından oluşan pek çok kabine oluşturulmuştur (Görsel 2.86).

Görsel 2.86: Nadire (Merak) Kabinesi

UYGULAMA: MÜZE YAPILARI VE SERGİLENEN ESERLER**AMAÇ**

Bu uygulamada ilinizde bulunan müzeleri veya incelemek istediğiniz bir müzeyi yerinde ziyaret ederek veya genel ağ şartlarını kullanarak müze türleri, işlevi, müze yapıları, müzelerde sergileme hususları ve müzelerin koruma düzeyleri hakkında bir sunum yapmanız amaçlanmaktadır.

YÖNERGE

- İlinizdeki ve ülkemizdeki müzelerin ad ve adres listesini Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne ait erişim bilgilerinden edininiz.
- Müze türleri, yapıları sergileme hususları hakkında bilgi toplayınız.
- Müze koleksiyon yönetimi içinde korumanın yeri hususunda bilgi edininiz.
- Müze koleksiyonunun durumu ve koleksiyonun bulunduğu ortamın çevre koşulları hakkında bilgi sahibi olmaya yönelik inceleme ve belgeleme araştırması yapınız.
- Müze koleksiyonlarının önleyici koruma yöntemleri ile koruma altına alınması hususunda bilgi toplayınız.
- Müze koleksiyonlarının etkin koruma yöntemleri ile korunması ve onarımı için bilgi edininiz.
- Müzede koruma planlamasının amacı hususunda bilgi toplayınız.
- Müzede koruma planlamasından sorumlu personel ve görevleri hususunda bilgi edininiz.
- Müzede koruma planlamasının uygulama aşamaları hakkında bilgi toplayınız.
- Bu çalışmaları sunum hâline getiriniz.
- Çalışmanızı sınıfta sununuz.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız öğretmeniniz tarafından müze yapıları ve sergilenen eserler dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.

MÜZE YAPILARI VE SERGİLENEN ESERLER DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Sınıf	No	Öğrencinin Adı Soyadı	Değerlendirme Tarihi

Yönerge

Bu uygulama kapsamında öğrenci tarafından kazanılması istenilen beceri ve davranışların ne düzeyde gerçekleştiğini dikkate alarak belirlenen ölçütlerin uygunluk derecesini (1: geliştirilebilir, 2: zayıf, 3: orta, 4: iyi, 5: çok iyi) ilgili kutucuğa (X) işaretleyiniz.

Ölçütler		Derece				
		1	2	3	4	5
1	Müze türleri ve yapıları sergileme hususlarına yer verilmiştir.					
2	Müze koleksiyonlarının önleyici koruma yöntemlerine yer verilmiştir					
3	Müze koleksiyonlarının etkin koruma yöntemlerine yer verilmiştir					
4	Müze koruma planlamasının amacı, aşamaları ile sorumlu personeli ve görevleri hususlarına yer verilmiştir					
5	Hazırladığı çalışmaları sunum haline getirerek sınıfta sundu.					

Tablodaki ölçek puanını 100'lük sisteme dönüştürme işlemi

Tabloda her bir ölçüt için belirlenen en yüksek puan 5'dir. Tabloda toplam 5 ölçüt vardır. Dolayısıyla ile tablodan alınabilecek en yüksek puan 25'tir.

$$\text{Puan} = [(\text{Ölçek puanı} \times 100) / 25]$$

Değerlendirme

Tam puan alamadığınız ölçütlerdeki eksiklerinizi tamamlayınız.

Eğer bu ölçekten 100 üzerinden en az 70 ve üzeri puan aldıysanız bu öğrenme için başarınız yeterli düzeyde demektir. En fazla 69 veya az puan aldıysanız ilgili önceki öğrenmeleri tekrar etmeniz gerekmektedir.

Nitelikli İnceleme, Gözleme, Araştırma Soruları (NİGA)

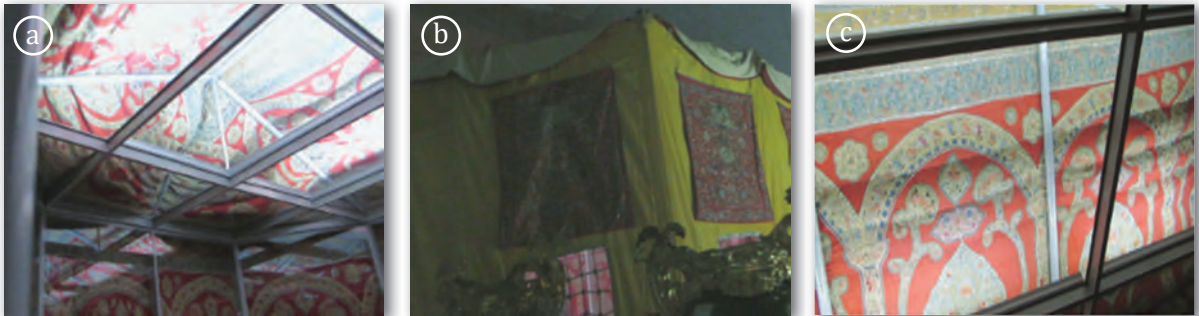
NİGA (Nitelikli, İnceleme, Gözleme, Araştırma) sorularına tarihî eser inceleme kuralları ve iş sağlığı ve güvenliği çerçevesinde uygulama alanlarını yerinde veya internet erişim şartlarını ziyaret ederek aşağıdaki en az iki soruya cevap veriniz.

- Müze ziyaretlerinde dikkat edilecek hususlar nelerdir? Yorumlayınız.
- Müze ziyaretlerinde uyulması gerekli önemli maddeleri slogan hâline getirerek analiz ediniz.
- Müze yapılarının türlerini inceleyerek bu türlerden seçili türleri analiz ediniz.
- Müzelerin işlevlerini yorumlayınız.
- Ülkemizdeki müze yapılarından türlerine göre 3 tanesini belirleyerek inceleyiniz. Elde ettiğiniz verileri analiz ediniz.
- Dünya müzelerinden türlerine göre 3 tanesini belirleyerek eser sergilenmesine dair görselleri analiz ediniz.
- Müze koleksiyonlarındaki bozulma sebeplerini araştırarak elde ettiğiniz görselleri analiz ediniz.
- Ülkemizdeki mobil müzeler hakkında internet erişim şartlarını kullanarak veya yerinde ziyaret ederek inceleme ve araştırma yapınız. Araştırma sonuçlarınızı yorumlayınız (Görsel 2.88).

Görsel 2.88: Mobil Müze

- Van Gong Müzesi, Dalı Müzesi, Madame Tussauds Bal Mumu Müzesini sanal platformda analiz ediniz.
- Türk kültürüne ait eserlerin korunduğu, dünyanın üçüncü büyük müzesi olan Ermitaj Devlet Müzesinde Türk kültürü, sanatı ve kimliği açısından önemli eserler sergilenmektedir. Ermitaj Müzesi ve Türk kültürü hakkında internet erişim şartlarını kullanarak araştırma yapınız. Yorumlayınız (Görsel 2.89).

Görsel 2.89: III. Selim'in hediye ettiği Türk otağı (Ermitaj Müzesi, Rusya)

- Ülkemizdeki türlerine göre belirlediğiniz 12 adet müze görselini bir takvim hâline getirerek sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.
- "Müzecilikte Koruma Teknikleri" başlıklı araştırma yapınız. Yorumlayınız.

Aşağıda verilen soruların doğru cevabını işaretleyiniz

1. Aşağıdakilerden hangisi müzenin bilimsel ve kültürel üretiminin toplumla paylaşımı olarak değerlendirilir?

- A) Araştırma
- B) Belgeleme
- C) İletişim
- D) Koruma
- E) Toplama

2. Aşağıdakilerden hangisi müze nesnelерinin yazılı ve görsel yöntemlerle kaydedilmesi, sınıflandırılması ve envanterlenmesi süreçlerini kapsayan müze işlevidir?

- A) Belgeleme
- B) Depolama
- C) Koruma
- D) Sergileme
- E) Toplama

3. Aşağıdakilerden hangisi müze kadroları içinde yer almaz?

- A) Konservatör
- B) Müze eğitimcisi
- C) Sergi küratörü
- D) Sergi tasarımcısı
- E) Yönetmen

4. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin ilk modern sanat müzesidir?

- A) Ankara Etnografya Müzesi
- B) Göreme Açık Hava Müzesi
- C) İstanbul Arkeoloji Müzesi
- D) İstanbul Modern Sanat Müzesi
- E) Rahmi Koç Müzesi

5. Oyuncak müzesi, pul müzesi, kukla müzesi gibi müzeler, aşağıdaki müze türlerinden hangisi içinde bulunur?

- A) Devlet Müzeleri
- B) Özel Müzeler
- C) Uzmanlık Müzeleri
- D) Üniversite Müzeleri
- E) Vakıf Müzeleri

6. Aşağıdakilerden hangisi mimari ve tarihî açıdan değerli olan cami, kilise, kale, sur, anıt, tapınak vb. yapıların müzeye çevrilmesiyle oluşan müze çeşididir?

- A) Açık Hava Müzesi
- B) Anıt Müze
- C) Eğitici Müzeler
- D) Mobil Müze
- E) Sanal Müze

7. Aşağıdakilerden hangisi bir bölgede halkın katılımıyla bir yörenin ve bağlı yaşam biçimlerinin araştırılması, korunması, kültürel ve doğal varlıkların değerlendirilmesini kalıcı olarak sağlayan bir müze türüdür?

- A) Halk Müzeleri
- B) Bölge Müzeleri
- C) Eko Müze
- D) Uzmanlık Müzeleri
- E) Dokunulabilir Müze

8. Aşağıdakilerden hangisi bir müzenin kuruluşunda dikkat edilecek hususlardan biri değildir?

- A) Arsa ihtiyacı
- B) Proje
- C) Arsanın durumu
- D) Kat sayısı
- E) Belgeleme

9. Aşağıdakilerden hangisi müzelerin işlevlerinden biri değildir?

- A) Toplama
- B) Sergileme
- C) Depolama
- D) Hissi Sergilemeler
- E) Araştırma

10. Aşağıdakilerden hangisi objenin maddesel ve teknolojik özellikleri kadar yapısını ve taşıdığı dekoratif öğeleri özgün niteliklerine bağlı kalarak korumaktır.

- A) Konservasyon
- B) Küratör
- C) Kayıt görevlisi
- D) Stüdyo
- E) Sergileme alanları

SÖZLÜK

- A** **ajur** : Delikli örgü, gözenek.
akropol : Eski Yunan şehirlerinde, en önemli yapıların ve tapınakların bulunduğu iç kale.
anatomi : İnsan, hayvan ve bitkilerin yapısını ve organlarının birbiriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim.
antropoloji : İnsanın kökenini, evrimini, biyolojik özelliklerini, toplumsal ve kültürel yönlerini inceleyen bilim, insan bilimi.
arkeolog : Kazı bilimci.
- B** **bedesten** : Kumaş, mücevher vb. değerli eşyaların alınıp satıldığı kapalı çarşı.
bedii : Güzellik ölçülerine uyan, gözü gönü okşayan, beğenilen.
- D** **dâhiliye nazırı**: Osmanlı Devleti'nde içişleri bakanı.
darphane : Madenî para basılan yer.
deklarasyon : Bildirme, duyurma, ilan etme.
- E** **etnografik** : Alan araştırması. Özellikle antropolog ve sosyologlar tarafından sıkça kullanılan kullanılan bir araştırma metodu.
etnoloji : Irk bilimi.
- F** **filoloji** : Dili ve yazılı belgeleri dil ve tarih açısından inceleme, dil bilimi.
fresk : Yaş duvar sıvası üzerine kireç suyunda eritilmiş madenî boyalarla resim yapma yöntemi.
- H** **hidrasyon** : Su ile birleşme, su katma.
Hititoloji : Eti dili ve eserlerini konu alan bilim dalı.
- İ** **ihya** : Yeniden canlandırma, diriltme.
instabilite : Kararsızlık, dengesizlik.
intifa : Yararlanma, faydalanma, aşılama.
imar : Bayındırlık.
imarethane : Yoksullara ve öğrencilere yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayır kurumu, imaret.
- J** **jeoloji** : Yer bilimi.
- K** **kamufle** : Saklanmak, gizlenmek, örtünmek ve alalanmak.
kemer : İki sütun veya ayağı birbirine üstten yarım çember, basık eğri, yonca yaprağı vb. biçimlerde bağlayan ve üzerine gelen duvar ağırlıklarını, iki yanındaki ayaklara bindiren tonoz bağlantı.
kubbe : Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam, kümbet.
kümbet : Kubbe, damı koni veya piramit biçiminde olan, yuvarlak veya köşeli yapı.

- L** **lahit** : Duvarları taş veya tuğladan, üstü taş bir kapakla örtülü mezar.
- M** **Maarif Nezareti:** Millî Eğitim Bakanlığı.
- melik** : 1. Padişah, hükümdar, sultan, hakan.
2. Selçuklularda sultan tarafından bir eyaleti, bölgeyi yönetmekle görevlendirilen hanedan mensubu.
3. Türk-İslam devletlerinde sultan çocukları için kullanılan unvan.dar, hakan.
- menfez** : Girecek veya geçecek yer, delik, genellikle banyo ve tuvaletlerde bulunan, panjur gibi açılıp kapanan havalandırma penceresi.
- Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi:** Taşınmaz kültür varlıklarının korunması amacıyla yapılan düzenleme.
- mulaj** : Bir şeyin bal mumu, alçı vb. bir madde ile kalıbını çıkarmak için yapılan işlemlerin bütünü.
- münasebet** : Sebep, vesile, gerekçe, neden.
- müzayede** : Açık artırma.
- N** **natürmort** : 1. Cansız, hareketsiz, durgun, ölü doğa.
2. Cansız, hareketsiz varlıkların ve nesnelerin resmedildiği sanat eseri.
- nekropol** : Arkeolojik şehirlerde mezarlıkların ve toplu mezar yerlerinin bulunduğu bölgeye verilen ad.
- neoklasik** : Neoklasisizm anlayışı ile ortaya konmuş eser.
- niş** : Duvar içinde bırakılan oyuk.
- O** **oksidasyon** : Paslanma, paslandırma.
- otoportre** : Kişinin kendisinin yaptığı portresi.
- P** **partikül** : Parçacık.
- perspektif** : Görünge, bakış açısı.
- prehistorya** : Tarih öncesi.
- R** **restorasyon** : Yenileme.
- rölöve** : Bir yapının bütün boyutlarını ölçerek plan, kesit ve görünüşünü yeniden çıkarma.
- S** **sarnıç** : Yağmur sularının biriktirildiği üstü kapalı yapı.
- simülator** : 1. Benzetim sistemi.
2. Gerçek bir sürecin veya modelin taklit edildiği sistem.
- sirkülasyon** : Dolaşıma girmek.
- subasman** : Yapının herhangi bir su basması sırasında zarar görmemesi için yapılmış olan yükselti, oturmalık.
- sunak** : Tapınaklarda, üzerinde kurban kesilen, günlük yakılan, dinî tören yapılan taş masa.

- Sümeroloji** : Sümer dili ve eserlerini konu alan bilim dalı.
- sütun** : Herhangi bir maddeden yapılan, zaman zaman üstünde çıkıntılı bir bölüm olan, genellikle bir altlığa, bazen doğrudan doğruya yere dayalı silindir biçiminde düşey destek.
- T tasnif** : Bölümleme.
- tersane** : Gemi yapılan yer, gemilik, tezgâh.
- tescil** : Herhangi bir şeyi resmî olarak kaydetme, kütüğe geçirme.
- tophane-i amire**: Osmanlı askerî örgütünde topçu sınıfının yönetim merkezi. Devletin top fabrikası.
- topoğrafik** : Topoğrafyayla ilgili olan, bir kara parçasının doğal engebe ve yükseltilerini
- tonoz** : kâğıt üzerinde eş yükselti çizgileriyle gösterme işi.
- tüzük** : Biçimi alttan içbükey olmak üzere taş ve tuğlayla örülmüş, yarım silindir biçiminde tavan örtüsü.
Kurumun işlerini ve çalışma şekillerini düzenleyen gerekli maddelerin tamamıdır.
- V viyadük** : Köprü şeklinde yapılan yol.
- Z zilyet** : Sahibi kendisi olsun olmasın bir malı kullanmakta olan, elinde tutan kimse; eldeci.

- Kaynakça APA "6.0" ya göre düzenlenmiştir.

CEVAP ANAHTARI

1.

ÖĞRENME BİRİMİ

B GRUBU			
1	A	6	A
2	C	7	D
3	C	8	E
4	D	9	C
5	C	10	A

2.

ÖĞRENME BİRİMİ

B GRUBU			
1	C	6	B
2	A	7	C
3	E	8	E
4	C	9	D
5	C	10	A

KAYNAKÇA

- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, İnşaat Teknolojisi Alanı Müze ve Konservasyon Ders Bilgi Formu, Ankara, 2020.
- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, İnşaat Teknolojisi Alanı Çerçeve Öğretim Programı, Ankara, 2020.
- Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, İnşaat Teknolojisi Alanı Çerçeve Öğretim Programı. Ankara (2020).
- Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük (11. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara (2011).
- Türk Dil Kurumu. Yazım Kılavuzu (27. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara (2012).

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

<http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2270>

**ACİL DURUMLARDA
TEK NUMARA**

